ARAYIŞ

28 ŞUBAT 1981 • SAYI 2 • FİATI 30.-TL. • HAFTALIK DERGİ

"Bu kez artık serde saksıya dikilmek yerine, ülkenin toprağından sürgün vermelidir Demokrasi..."

• BÜLENT ECEVİT'in BAŞYAZISI _ Shf. 5 •

• ENERJİ BUNALIMI

• FİLİSTİN SORUNU

• SAVUNMA SANAYİİNDE ULUSAL GÜCÜMÜZ.

• BUĞDAY PETROLLE BASEDEBİLİR Mİ?

• ESNAF ve SANATKÂRLAR

YAZI İŞLERİ'nden

Teşekkürler...

TASARLAMAK başka şeydir, yapmak başka şey... Çünkü tasarlanan uygulamaya konulduğunda uyumsuzluk olmaması düşünülemez...

Biz de ARAYIŞ'ın ilk sayısını yayınlamadan önce en ince noktasına kadar herşeyi teker teker gözden geçirdik, her türlü olasılığı gözönünde bulundurduk. Bulundurduk amma, uygulama sırasında akıldan geçmeyen bazı aksaklıklarla karşılaştık. Örneğin SEKA Genel Müdürlüğü'ne olağan biçimde başvurup 40 ton kağıt istedik. 21 Şubat'ta Türkiye'de satışa sunulması kararlaştırılan ARAYIŞ'ı basabilmek için gerekli kağıdı ancak, 24 saat önce gösterilen anlayış ve iyiniyet sonucu alabildik. İlk parti kağıdı getiren kamyon matbaanın kapısına gelince, sandık ki herşey bitti. Oysa, yeni bir heyecan başlamıştı ve bunun farkına, ikinci parti kağıdı getiren kamyonun Bolu dağında arıza yapıp kaldığını öğrenince vardık.

İlk sayıyı dağıtım şirketinden gelen istek üzerine 100 bin planlamıştık ve 64 sayfalık ARAYIŞ 21 Şubat Cumartesi sabahı Türkiye'de tam 102 bin adet olarak satışa sunuldu. Bu arada baskı ile cild işindeki beklenmeyen aksaklıklar ve dağıtımı aksatmama nedeniyle sayısı az da olsa bazı dergilerin kesim ve cild işi yapılamadı. Ve biz, Adana'da sabaha karşı Malatya'ya gidecek paketlerden bazılarının unutulabileceğini hiç düşünmemiştik. Fakat GAMEDA dağıtım şirketi yetkilileri derhal olaya el koyarak tüm iyi niyet ve anlayışlarını sürdürüp pek çok aksaklığı en kısa zamanda başarı ile giderdiler. Bu nedenle GAMEDA yöneticilerine teşekkür ediyoruz.

Yalnız GAMEDA yetkililerine değil, ARAYIŞ'ın yayınlanmasında büyük katkıları olan Milliyet Gazetecilik A.Ş.'nin Ankara tesislerindeki teknik ve idari tüm personele de teşekkür ediyoruz.

Daha önce de belirtmiştik, tasarlanan ile yapılanın yüzde yüz çakışması olanaksız. Kim olursa olsun, hiç kimse en iyisini düşündüğünü ve yaptığını iddia edemez. ARAYIŞ'ın ilk sayısını biz çalışanlar olarak dikkatle gözden geçirdik. Yanlışlarımızı ikinci sayıda yinelememek için gerekli önlemleri aldık. Fakat, ARAYIŞ'ın çok daha iyi olabilmesi için her türlü eleştiriye ve öneriye açığız. Siz Sayın okurlarımızdan bunu istiyor ve bekliyoruz. Çünkü biz ARAYIŞ'ı kendimiz için değil, siz sayın okurlarımız için yayınlıyoruz. Sizlerin eleştiri, öneri ve istekleri bize çalışmalarımıza ışık tutacak, yön verecektir.

Üçüncü sayıda buluşmak umudu ile sevgi ve saygılarımızı sunar, ARAYIŞ'ın yayına girişini kutlayanlara yürekten teşekkür ederiz.

●

"ARAYIŞ"I BULAMAYAN SAYIN OKURLARIMIZA

Mektup, telefon ve telgrafla yapılan başvurulardan, ilk sayısı yüz binin üstünde basılan ARAYIŞ'ın birçok yerde, satışa sunulduktan hemen sonra tükendiğini öğrendik.

Okurlamızın bu ilgisine teşekkür ederiz.

İkinci sayımızdan itibaren, Dergimizi, her yere, yeterli sayıda ulaştırabilmek için çalışıyoruz.

Bu arada, abone olmak isteyenlere, birinci sayıdan itibaren gönderebileceğiz.

Birinci sayıyı bayilerde bulamayan yurttaşlarımız da bize yazarlarsa, kısa sürede adreslerine birinci sayımızdan göndereceğiz. Bunun için Dergimiz adresine, adreslerini ve isteklerini belirterek 30 liralık posta pulu göndermeleri yeterlidir.

İkinci sayıdan itibaren de dergimizi bayilerde bulamıyan okurlarımız olursa, o bayilere göndereceğimiz dergileri arttırmak için gereken önlemleri alacağız.

Sayın okurlarımızın bilgilerine saygı ile sunarız.

Halkın ve Uzmanların katkısıyla
SORUNLARA ÇÖZÜM ARAYAN DERGİ

kavga değil, barış dergisi..

ARAYIŞ

28 ŞUBAT 1981 • SAYI 2 • FİATI 30.-TL. • HAFTALIK DERGİ

"Bu kez artık serde saksıya dikilmek yerine, ülkenin toprağından sürgün vermelidir Demokrasi..."

• BÜLENT ECEVİT'in BAŞYAZISI _ Shf. 5 •

• SAVUNMA SANAYİİNDE ULUSAL GÜCÜMÜZ.

BÜLENT ECEVİT
ARAYIŞ'ta yazıyor

2. SAYI
YARIN ÇIKIYOR

27.2.81

MEHMET DURAKBAŞA'yı

25 Şubat 1981 günü kaybetmiş bulunuyoruz. Bir süre Proje Tesis Genel Müdür Yardımcılığını da muvaffakiyetle yürütmüş bulunan merhumun kederli ailesine ve mesai arkadaşlarına başsağlığı dileriz.

Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları
Proje Tesis Genel Müdür Yardımcılığı

BAŞSAĞLIĞI

Sevgili dedemiz Türkiye Hayırlar Yaptırma Derneği eski başkanlarından

SALİH AKÇAKANAT'ı

26.2.1981 günü kaybettik. Acımız sonsuzdur. Merhuma Tanrıdan rahmet, sevenlerine başsağlığı dileriz.

TORUNLARI
AYDAN ve ÖMER ŞENGÜLEN

BAŞSAĞLIĞI

Şirketimiz Yönetim Kurulu azalarından Sn. Feriha Ceyhan'ın sevgili babaları, murahhas azamız Ömer Lütfi Ceyhan'ın kayınpederleri, Türkiye Hayırlar Yaptırma Derneği eski başkanlarından

SALİH AKÇAKANAT'ın

Vefatını teessürle öğrenmiş bulunuyoruz. Merhuma Tanrı'dan rahmet, kederli ailesine ve kıymetli arkadaşlarımıza baş sağlığı dileriz.

AY-TAŞ ANKARA YENİŞEHİR
EĞİTİM TESİSLERİ T.A.Ş

NOT: Cenaze 27.2.1981 cuma günü öğle namazında Hacı Bayram Camii'nden kaldırılacaktır.

...Mustafa, Salih, Bora, ...
sevgili dedeleri, emekli ...
Türkiye Hayırlar Yaptır...

SA...
AKÇA...

26.2.1981 tarihinde All...
naaşı 27.2.1981 günü (bu...
Bayram camiinden alınar...
medfenine tevdi edilecekti...
Allahtan mağfiret diler...

Milliyet: 1897

BAŞ...

Şirketimiz Yönetim Ku...
Akçakanat'ın aziz babası,

S...
AKÇA...

vefat ettiğini üzülerek ö...
Allahtan rahmet ve değerli ...
dileriz.

TİCARET...

Milliyet: 1896

TEŞ...

Sevgili varlığımız, e...
Reklâm'ın sahibi

İHSA...

son yolculuğunda yalnız ...
Karaköy Şubesi mensupl...
öğrencilerine, çeşitli şekild...
teşekkür ederiz.

Milliyet: 1888

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yayın Danışmanı:
BÜLENT ECEVİT

Sorumlu Yazı Müdürü:
NECDET ONUR

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no: 94
Gaziosmanpaşa ANKARA
Posta Kutusu: 75
Küçükesat ANKARA
TELEFON:
28 44 74 - 26 00 56
TELEX:
43 179 RUNO - Tr.
PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ VE BASKI:
Milliyet Gazetecilik A.Ş.
tesisleri - Ankara

ABONE KOŞULLARI

YURTİÇİ:
Yıllık 1.500 Tl. altı aylık 750 Tl.

YURT DIŞI:
F. Almanya, Hollanda, Belçika, Avusturya, İsviçre, İngiltere, Fransa, Suriye, Suudi Arabistan, Libya, Lübnan, Kuveyt, İran, Mısır, Cezayir, Irak 104 DM ya da, 60 USA Dolar, Birleşik Amerika ve Avustralya 70 USA Dolar ya da. 130 DM.

(Altı aylık abone, yıllık abone bedelinin yarısıdır.)

Abone bedelinin PTT ile ya da, "Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara" Şubesi'ndeki, "1200 numaralı hesaba" yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, "PK - 75 Küçükesat - Ankara" adresine gönderilmesi rica olunur.

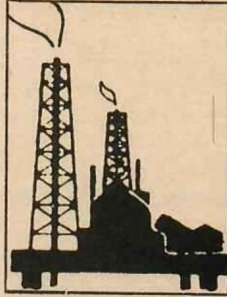
İLAN ÜCRETLERİ:
Dört renkli kapak: **55 bin TL.**
Kapak içleri tek renk: **35 bin Tl.**
İç sayfalar renkli: **40 bin Tl.**
Öteki sayfalar tek renk: **20 bin Tl.**
(RENKLİ İLANLARDA ORİJİNAL RENK GARANTİSİ YOKTUR.)

İMTİYAZ SAHİBİ:
ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına:
Necdet ONUR

Sayı: 2
28 Şubat 1981

CUMARTESİ GÜNLERİ YAYINLANIR
Fiyat: 30 TL.

DERGİNİN İÇİNDEN

ENERJİ VE PETROL BUNALIMI: Gelişme sürecindeki ülkelerin bir yandan petrole, bir yandan dışardan almak zorunda oldukları sanayi ürünlerine bağlı kalmaları, Dünyanın yaşadığı bunalımın ağırlık noktalarından biridir.
SAYFA 7

BUĞDAY PETROLLE BAŞEDEBİLİR Mİ: "Bir ton buğday eşittir bir ton petrol" formülü ilk bakışta göründüğü kadar geçerli değil. Buğday üretimini artırabilmek için petrol dışalımını da büyük ölçüde artırmak gerekiyor
SAYFA 10

KÜÇÜK VE ORTA SANAYİ: Küçük ve Orta Sanayiin yüksek okullarla işbirliğinin önemini ele alan araştırmasında Sayın Rebii Tınmaz başka ülkelerin deneyimlerinden de örnekler veriyor.
SAYFA 16

FİLİSTİN SORUNU: Camp David Anlaşmasının kimseye yaramadığını irdeleyen yazıda, FKÖ'nün diplomatik alanda İsrail için sorun yaratabilecek bir güç ve etkinliğe nasıl kavuştuğu araştırılıyor
SAYFA 22

GÖÇMEN İŞÇİLER AVRUPA GÜNDEMİNDE: Bugün Federal Almanya'da, her yıl 50 bini aşkın Türk Çocuğu Dünyaya geliyor. Biraz geç olmakla beraber bugün göçmen işçiler sorunu Avrupa gündemindedir.
SAYFA 42

SPOR VE SPORTMENLİK: İnsanoğlu yaratıldığından bu yana biribiri ile yarıştı. Ve bu yarışmada kurallar, ilkeler oluştu. Spor ve sportmenlik biribirlerinin bütünleyicisi oldular. Dr. Erkan Konuyu örneklneriyle ele alıyor.
SAYFA 43

BEKLEYİŞ DEĞİL, ARAYIŞ

BÜLENT ECEVİT

- **Türk toplumu, çağdaşlaşma ve demokratikleşme yolunda geri dönülebilecek noktayı çoktan aşmıştır. Kazaya uğrayan demokrasi yeniden onarılacak ve yola koyulacaktır.**
- **Yeter ki toplum, eski alışkanlıkla, yine herşeyi "yukardan" beklemesin! Bekleyiş değil, arayışdır gerekli olan...**
- **Bu kez artık serde saksıya dikilmek yerine, ülkenin toprağından sürgün vermelidir demokrasi...**
- **Kavgayı sürdürerek değil, Devletin ve halkın Ordusu olan Ordumuzla sürtüşerek hiç değil, insan onuruna en uygun rejimde yaşamayı hak edebilmek üzere dayanışma içine girerek diriltmeliyiz demokrasiyi!**
- **Kendi ellerimizde kırılan demokrasiyi yine kendi ellerimizle dikip elele büyütmeliyiz.**

TÜRK toplumu, kaynaşıp bütünleşmeye en yatkın toplumlardan biridir Dünyada...

Doğasında ne soy ne de ırk ayrımı vardır.

Kuşaktan kuşağa geçen "soyluluk" ya da "kölelik" görülmemiştir tarihimizde...

Toplumun bir katından öbürüne yükselebilme, bir kesiminden başkasına geçebilme yolları, tarihimiz boyunca herkese açık tutulmuştur.

Sınıf ayrımcılığı kavramı ne bilincimizde ne de bilinçaltımızda yer etmiştir.

Demokrasi öncesi çağlarda nice ülkeleri ancak "soylular" yönetirken, parlamentolar bile başlangıçta uzun süre yalnız "soylular"dan oluşurken, yüzyıllar boyunca Türk toplumu, değişik halk kesimlerinden gelen vezirlerle komutanlarla yönetilmiştir.

İki-üç kuşaktan gerilere doğru soyağacını çizebilecek kimse az çıkar yurdumuzda.. Soyadı bile, Türkiye'ye, o da Devlet işlemlerinde kolaylık olsun diye, bundan ancak 46 yıl önce yasayla gelmiş. Yasa çıktığında çoğu yurttaşlarımız, soyağaçlarına bakarak değil, sözlüğe bakarak soyadı seçmişler. Kimine de nüfus memurları birer soyadı vermiş. Cumhuriyetin kurucusuna bile Ulusca ve Devletçe verilmiş "Atatürk" soyadı...

Herkesin kendi yaşamını kendi kurmasına alışılmış bu toplumda... Kimsenin kendinden öncesi, ona, kesin öncelik veya aşılmaz bir ayrıcalık kazandırmamış.

Kimi yurttaşlarımızın önüne gerçi ekonomik engeller dikilmiş; kimi de yarışa ailesinin ekonomik gücüyle önde başlayabilmiş; ama yollar kapanmamış kapılar kilitlenmemiş kimseye...

Değişik kesimlerden bireylerin kolay uzlaşıp anlaşabilmeleri, barış içinde yaşıyabilmeleri bakımından pekaz ülkelede görülebilecek kadar elverişli gelenekleri özellikleri vardır toplumumuzun...

★
★ ★

Bu açıdan bakılırsa, halkın kendini yönetmesi demek olan, herkesin hakkını özgürlüğünü bir tutan ve ancak düşünce ve çıkar ayrılıklarının uzlaştırılmasıyla yaşatılabilen demokrasiye Türk toplumundan daha uygunu az bulunsa gerektir.

Ama toplumsal özelliklerimizden geleneklerimizden doğamızdan gelen tüm bu kolaylaştırıcı etkenlere karşın, demokrasi yaşatılamadı Türkiye'de... Demokrasinin gereği olan uzlaşıp kaynaşma yeteneğimize, demokratik rejimin kurumları ve kuralları içinde işlerlik kazandırılamadı.

Demokrasi kültürü için böylesine elverişli bir toplumda, bu kültür bir türlü gereğince geliştirilemedi, demokrasi fidanı kesintisiz büyütülemedi.

Bunun nedenlerini bulup gidermedikçe, bizim derdimize ne Anayasa ne da yasa değişiklikleriyle çare bulunur.

Çareyi bunlarda değil, hele demokrasiden vazgeçmekte veya onu tanınmıyacak duruma getirmekte hiç değil, demokrasiyi yaşatmak ve demokrasiyle yaşıyabilmek bakımından eksikliklerimizi gidermekte aramalıyız.

★
★ ★

Böyle bir arayışa, belki de, Türk toplumunun son yüzyılda geçirdiği değişikliklerden başlamak uygun olur.

Son yüzyılda, hale son 60 yılda, olağanüstü değişiklikler görüp geçirdi bu toplum... İlkin Padişahlıktan Cumhuriyete, tek kişinin egemenliğinden ulusal egemenliğe, sonra tek partili rejimden çok partili demokratik rejime geçti; Şeriat Devletinden lâik Devlete geçti; yasalarını değiştirdi, birçok törelerini değiştirdi; yaşamını, giyimini-kuşamını değiştirdi; yazısını, dilini, büyük ölçüde musikisini değiştirdi. Son otuz yılda ise toplumun büyük bir kesimi yer değiştirdi, çevre değiştirdi. Kısacası, bir insan ömrüne sığan sürede çağ değiştirdi Türk toplumu...

Ne var ki, daha Osmanlı döneminin sonlarından başlıyarak, hemen her yenilik büyük ölçüde "tepeden" geldi.

Çaresizlikten öyle oldu.

Uzun süre değişime direnmiş bir devlet ve toplum düzeni birçok alanda bizi çağdaş uygarlığın yüzyıllarca gerisinde bıraktığı için, arayı bir an önce kapatabilmek uğrunda "tepeden" getirilmesi gerekti yeniliklerden birçoğunun..

Ağacı dikilmeden meyvası geldi, temeli olmadan yapısı yükseldi bazı yeniliklerin...

O yüzden bu tür yenilikleri toplumda yerli yerine oturtabilmek kolay olmadı. Kültür çelişkileri, değer ölçüsü uyumsuzlukları, yaşam biçimi ayrılıkları ortaya çıkmağa, toplumun çağını doldurmuş olan yapısı ve dengesi sarsılmağa başladı.

Toplumda bölünmeler kopukluklar belirdi. Saflaşmalar ve çıkar ayrılıkları keskinleştikçe bölünmeler körüklendi. Halkımızın uzlaşmaya yatkınlığına ve geleneksel hoşgörüsüne karşın, giderek kavgalı kutuplar oluşmağa başladı toplumda...

Dinde kavgalı, dilde kavgalı, musikide kavgalı...

Devletin yapısında, demokrasinin anlamında-tanımında kavgalı...

Ayrıca, doğal olarak, ekonomide kavgalı...

★
★ ★

Yeniliklerden birçoğu gibi, demokrasi de, demokrasinin haklarıyla özgürlükleri de "tepeden" geldi toplumumuza, "yukarıdan" verildi.

Verildiği gibi de bazen geri alınabildi.

Özverisi gösterilmeden, çilesi çekilmeden geldiği için değeri de gereğince bilinmedi bu haklarla özgürlükler... Gereği kadar sorumluca kullanılması öğrenilmedi.

Kısacası, yenilikler de haklar da özgürlükler de yeterince topraktan sürgün verip, kendiliğinden boy atıp gelişmedi yurdumuzda...

★
★ ★

Sınaileşmeyle birlikte, toplumdaki bölünmelere, alışık olmadığımız türden çıkar çatışmaları da eklendi.

Osmanlı geleneğinde Türklerin ekonomik yaşamda pek etkinliği yoktu. Sınaileşme de oldukça geç başlamıştı ülkemizde... Onun için, ekonomik işbölümüyle ve sınaileşmeyle gelen çelişkiler ve sürtüşmeler de geç çıktı ortaya...

Batı ülkelerinde demokrasi, bu tür çelişkilerin harekete geçirdiği yeni güçler dengesi arayışından doğmuştu. Özellikle sanayi işçilerinin büyük bir güç oluşturup siyasal iktidara ağırlıklarını koyabilme çabasından kaynaklanmıştı. Türkiye'de ise o bakımdan da tarihsel süreç tersine işledi.

İşçilerin toplumda etkin ve güçlü bir kesim durumuna gelmesinden ve sanayide büyük sermaye yoğunlaşmasından önce demokrasiye geçildi ülkemizde... Demokrasiye geçildikten yıllar sonra demokratik işçi hakları benimsendi. Sağlıksız ve dengesiz bir ekonomik yapı içinde çıkar çelişkilerinin keskinleştiği ve sınaileşen toplumlardaki anlamıyla sınıf ayrılıklarının belirginleşmeğe başladığı aşamaya ise en sonda ulaşıldı.

İkinci Dünya Savaşı ertesinde ülkemize demokrasi geldiğinde, yeni bir güç odaklaştırması için demokrasiden yararlanabilecek durumda olan kesimlerin başında -birçok Batı ülkelerinden farklı olarak- işçiler yer almıyordu. İşçilerin gerçek anlamda örgütlenme hakları bile yoktu henüz... Ülkemizde demokrasi kurulurken onu kendi çıkarlarına en uygun biçimde kullanabilecek durumda olanlar, genellikle büyük topraklılarla ticaret burjuvazisi idi.

Büyük topraklılar, Osmanlı toprak düzeninin daha Osmanlı dönemi sürerken çökmesiyle birlikte ortaya çıkmağa başlamıştı. Ticaret burjuvasisi ise, büyük toprak sahipliğinden kaynaklanarak, yakın yıllarda gelişmişti. Demokrasiyi başlangıçta kendi çıkarlarına kullanıp yönlendirme bakımından en şanslı kesimler bunlardı.

Bu kesimler de, Batı ülkelerinin demokrasiye doğru ilk adımları attıkları aşamadan farklı olarak, onu, Türkiye'de var olmayan "soylular"a veya kökleşmiş bir feodalizme karşı değil, Devlet bürokrasisine ve köylüyle işçiden oluşan üretici halk topluluklarına karşı kullanıyorlardı.

Üstelik bu halk topluluklarının bürokrasiye burukluğundan yararlanarak, onları da yanlarına alabiliyorlardı.

Batıda, sınaileşme süreci başlarken, büyük topraklılarla büyük ticaret burjuvasizi, gitgide bilinçlenen yaygın ve örgütlü bir işçi kesimiyle karşı karşıya idiler. Kendi ekonomik birikimlerini sanayi sermayesine dönüştürme çabasına giriştikleri sırada, böylesine güçlü bir işçi kesimiyle başa çıkmak durumundaydılar. Bir süre onları ezerek sömürmeyi denediler. O yüzden, demokrasinin beşiği olan ülkelerden birçoğunda, çok acılı bir dönem yaşandı, yeryer kanlı çatışmalar oldu. Fakat başedemiyeceklerini anladılar ve uzlaşma yolunu aradılar. Bu arayışdan da demokrasi doğdu.

Kısacası, birçok Batı ülkelerinde demokrasi, sınaileşme ve kentleşme sürecinin ortaya çıkardığı ve derinleştirdiği çıkar çelişkilerini ve çatışmalarını yumuşatıp belli bir denge içinde uzlaştırıcı bir etken olarak doğup gelişmişti. Dolayısiyle, demokrasinin gereği oan uzlaşma geleneği, demokrasi kültürü, o ülkelerde, demokrasi yerleştikten sonra değil, demokrasinin doğuşuyla birlikte oluşmağa başlamıştı.

Türkiye'de ise, bu tür çelişkiler ve çatışmalar, demokrasiye geçildikten yıllarca sonra belirginleşti.

O nedenle, demokrasiye karşın, ülkemizde bu çelişkiler ve çatışmalar, azalacak yerde arttı. Demokrasiye karşın, uzlaşma yolu bulunamadı.

O arada, ülkemizde, demokratik işçi haklarının "yukarıdan" verilerek tanınmış bulunması, gerçi, bu çatışmaları bir ölçüde yumuşattı; enazından, işçiyi son yıllardaki kanlı olayların büyük ölçüde dışında tutmağa yaradı.

Ne var ki, işçi ihakları ve örgütlenmesi, ülkemizde, tabandan üreyerek değil "yukarıdan" verilerek gerçekleştiği için, bir başka deyişle, çilesi çekilmediği ve yeteri kadar bilincine varılmadığı için, işçiler kolaylıkla bölünebildiler, geniş örgütlenme olanaklarına karşın, güçsüz ve etkisiz duruma getirilebildiler; ve kimi sendika yöneticilerinin de yanlış tutumları nedeniyle, işçi kesimi, toplumdaki doğal müttefiklerinden gitgide soyutlanıp yalnızlaştı.

Sonunda, demokrasinin de demokratik işçi haklarının da korunup yaşatılamıyacağı bir ortama ulaşıldı.

★
★ ★

Bütün bunlarda demokrasinin de halkın da kusuru yoktu. Bir evrim sonucu değil de, değişimi hızlandırıcı bir "devrim" gibi ülkemize gelen demokrasi yerli yerine oturuncaya ve işlevini gereğince yapabilir duruma gelinceye kadar elbette zaman alacaktı, elbette bazı sarsıntılara aksamalara uğrayacaktı.

Kaldı ki, toplumda değişimin, sınaileşmenin ve kentleşmenin gerekli kıldığı yeni güçler dengesini önlemek isteyen kimi çevreler, o uğurda demokrasiyi hem istismar ettiler hem de yozlaştırdılar. Bu da yetersiz kalınca, ülkemizde demokrasinin boğulma noktasına gelmesine katkıda bulundular.

Özetle, büyük ölçüde "tepeden" gelme yeniliklere ve tersinden başlıyan bir demokratikleşme sürecine, son otuz yılda hızlı göçlerin ve ekonomik yapımızda belirginleşen dengesizliklerin yarattığı sorunlar ve kimi çevrelerin başvurduğu tertipler eklenince; son aşamada ise, bunlara, Dünya ekonomik bunalımının ağırlığı da yüklenince, Türkiye 12 Eylül 1980'e gelip dayandı.

★
★ ★

Fakat bu arada toplum, çağdaşlaşma ve demokratikleşme yolunda geri dönülebilecek noktayı çoktan aşmıştı.

O nedenle, kazaya uğrayıp dağılan araç onarılacak ve ergeç yeniden yola koyulacaktır.

Yeter ki toplum, eski alışkanlıkla, yine herşeyi "yukarıdan" beklemesin! Anayasalardan yasalardan beklemesin! Bekleyiş değil, arayışdır gerekli olan...

Bu kez artık "yukardan" verilmesi beklenmek yerine, tabandan gelişmelidir demokrasimiz... Serde saksıya dikilmek yerine, ülkenin toprağından sürgün vermelidir.

Onun için de, öncelikle siyasal yaşamda, demokrasinin iklimi, demokrasinin ortamı, demokrasinin kültürü oluşturulmalıdır. Ülkemizde gerçek ve sağlıklı bir demokrasinin kurulup kesintisiz işlemesini isteyenler, herşeyden önce buna özen göstermelidirler.

★
★ ★

Demokrasi ortamının birinci koşulu uzlaşmadır. Demokrasi kültürünün baş gereği ise hoşgörü... Bir başka deyişle, karşı düşüncelere savaşırcasına karşı çıkmak değil, anlayış göstermek o düşünceleri besleyenleri de anlamağa çalışmak; karşı düşünceleri, kavgayla değil, ikna gücüyle ve toplumsal örgütlenme gücüyle değiştirmeğe çalışmak; karşıt düşünceleri, toplumun ileri yönelişinde durulamaya ve yavaşlamaya yol açmaksızın, uzlaştırmağa uğraşmak...

Bu anlamda hoşgörüyle ve uzlaşmayla birlikte, yalnız eskisinden daha sağlıklı ve güçlü bir demokrasi değil, gerçek barış da gelir topluma...

Alttan alta veya açıktan kavgayı sürdürerek değil, Devletin ve halkın ordusu olan Ordumuzla sürtüşerek hiç değil, insan onuruna en uygun rejimde yaşamayı hak edebilmek ve başarabilmek üzere dayanışma içine girerek demokrasiyi diriltmek, Atatürk'ün açtığı çağdaş uygarlık yolunda ilerlemek gerekir.

Bir yandan bu çabayı gösterirken, bir yandan da, demokratikleşme sürecinin evrensel kaynağı olan sınaileşmeyle birlikte zorunlu duruma gelen yeni bir toplumsal güçler dengesi oluşmasına karşı, bu dengede, başta işçi ve köylü olmak üzere, üretici halk kesimlerinin gereğince ağırlıklarını duyurabilmesine karşı yeni engeller dikmekten de özenle kaçınmak gerekir.

O tür engeller, toplumda küçük bir azınlığın işine gelirmiş gibi görünebilir; ve belki bir süre için toplumda huzur ve sükûn sağlanmasına yaradığı, bazı ekonomik darboğazların aşılmasını kolaylaştırdığı gibi bir izlenim verebilir. Fakat bir süre sonra, çok daha sıkıntılı darboğazlara, çok daha acılı gelişmelere ve sınaileşmiş Batı toplumlarının enaz yüzyıl geride bıraktığı türden tehlikeli sürtüşmelere ve gerilimlere neden olur.

★
★ ★

Türk toplumunun yüzyıllık tarihsel gelişme sürecindeki özellikler açısından bakarsak, son yıllarda sürüklendiğimiz bunalımı ve demokrasimizin ağır bir kazaya uğramış olmasını çok yadırgıyamayız. Hele demokrasiye beşiklik etmiş ve sanayi toplumu yapıları oldukça sağlıklı ve köklü bir dengeye kavuşmuş ülkelerde bile, Dünya ekonomik bunalımının etkisiyle toplumsal ve siyasal sorunların ağırlaştığı bir dönemde, demokrasimizin bunca yüke dayanamayıp çöküşünden dolayı, kişiler ve kuruluşlar haklı veya haksız suçlansalar bile, Ulusca kendimizi suçlamamız haksızlık olur.

Türk toplumunun demokrasiye lâyık olmadığı gibi yargılara varmaktansa kesinlikle kaçınmalıyız.

Tarihden gelme nitelikleriyle ve bugünkü gelişmişlik düzeyiyle, Türk toplumu, demokrasiye en lâyık toplumlardan biridir.

Özellikle sınaileşme sürecinde, demokratik olmayan bir rejimle büsbütün ters düşer ve huzursuz olur bu toplum...

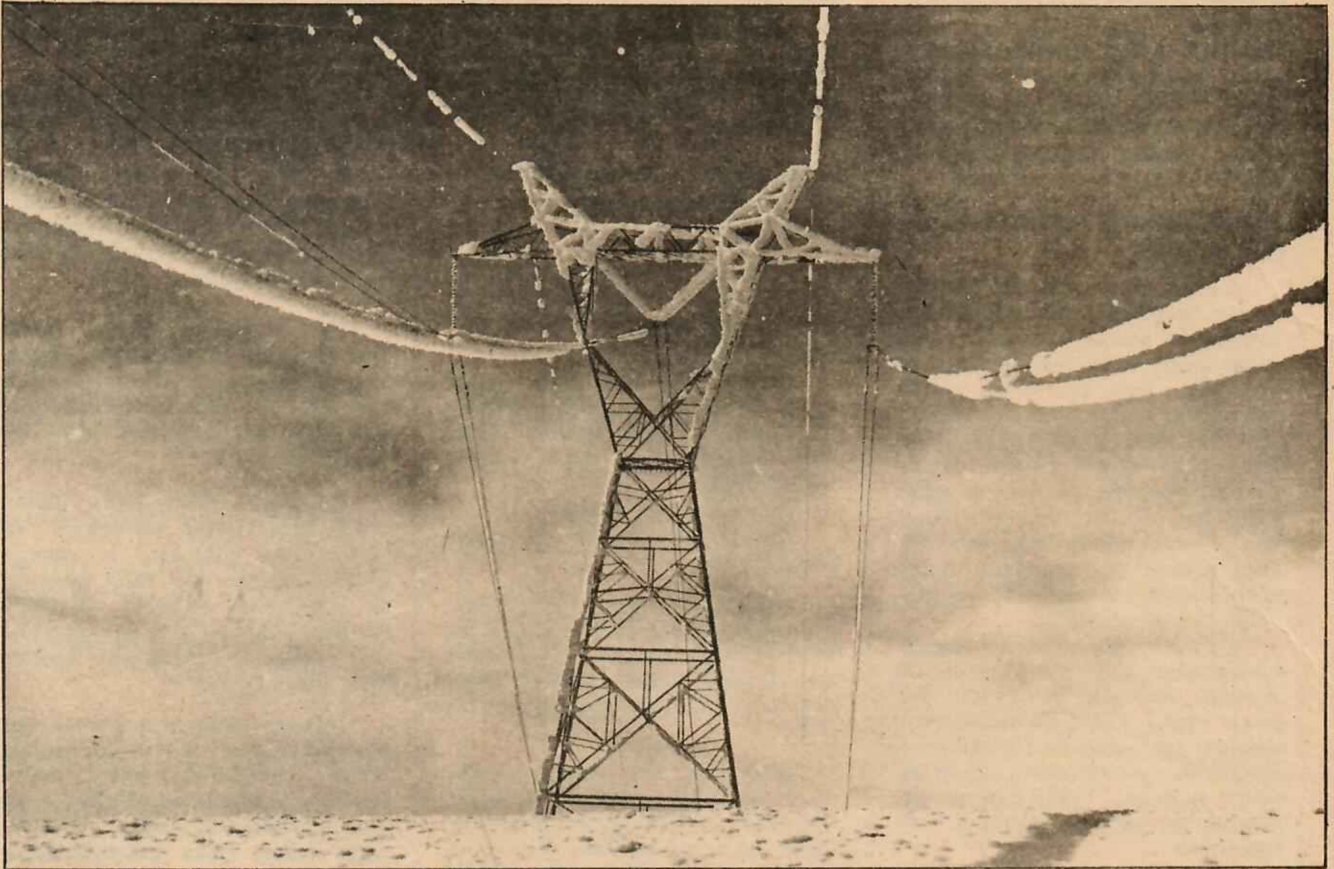
Ne soy ne de ırk ayrımı vardır doğamızda...
Ne "soyluluk" ne "kölelik" vardır geleneğimizde...
Sınıf ayrımcılığı bilinci halkımızın yabancısıdır
Eşitlik duygusu ruhumuza işlemiştir.

Böyle bir toplum, demokrasiden başka bir rejimle, sınaileşmenin sancılarına katlanamaz.

Türk toplumuna rejimlerin en yaraşanıdır demokrasi...

Biz de her bakımdan ona yaraşır olmalıyız.

Kendi ellerimizde kırılan demokrasi fidanını, yine ellerimizle dikip elele büyütmeliyiz. ●

ENERJİ VE PETROL: İster petrole, ister bir başka kaynağa dayalı olsun üretmek kadar enerjiyi dağıtmak da büyük önem taşır.

PETROL

ENERJİ VE PETROL BUNALIMI

BİR bakıma, insanlarla makinalar arasında, güç kaynağı yönünden pek büyük farklılık yoktur. Nasıl insan yaşamak ve üretmek için besine ve doğadan -örneğin sudan ve güneşden- elde ettiği başka enerjilere gerek duyuyorsa, makinaların da çalışıp üretebilmek için enerjiye gereksinimi vardır; ve insanın olduğu kadar makinanın da enerji kaynağı doğadır.

Üretim için gerekli enerjinin çok büyük ölçüde petrole dayalı olduğu bir çağda yaşıyoruz. Dünyamız, başka bazı enerji kaynaklarını yeterince değerlendirebilir duruma gelmeden, bunun için gerekli teknolojileri oluşturamadan, amansız bir petrol bunalımına, ve bundan kaynaklanan bir enerji bunalımına sürüklendi.

"Türkiye, gerek kendi olanaklarıyla gerek dünyada hakça ekonomik düzen arayışına girmiş benzer durumdaki ülkelerle dayanışma içinde, bu kıskaçtan ve açmazdan bir an önce kurtulabilmenin yolunu arayıp bulmak zorundadır."

1970'li yılların başlarında, petrol fiyatlarının hızlı yükselme sürecine girmesiyle ortaya çıkan petrol ve enerji bunalımı, zaten var olan, kaçınılmaz olan bir sorunla ilgili tehlike çanlarının erken çalınmağa başlaması diye de yorumlanabilir.

Şöyle ki, petrol tükenen doğal kaynaklardandır. Dünyada petrol ergeç tükenecekti veya, en azından, enerji üretiminde kullanılamıyacak kadar azalıp pahalılanacaktı. O zaman insanlık, başka enerji kaynaklarını geliştirip değerlendirme zorunluluğu ile karşılaşacaktı. Onun için, bu zorunluluğun şimdiden duyulur duruma gelmesi, bir anlamda, insanlığın zamanında uyarılması demektir.

PETROL DIŞI ENERJİ KAYNAKLARI

Aslında, insanlığın eli altında, petrol dışında, bir takım sınırsız, tükenmez enerji kaynakları da vardır. Bunların başında su gelir, güneş gelir. Atomun parçalanma ve daha çok bütünleşmesi sonucu enerjiye dönüştürülmesi de, sınırsız bir enerji kaynağı oluşturmaktadır.

Ayrıca, petrol gibi tükenir bir kaynak olmakla birlikte, kömür de, petrol bunalımıyla yeniden değer kazanmağa başlıyan, önemli bir enerji kaynağıdır.

Ne var ki, petrol dışı kaynaklardan, özellikle güneş ve atom gibi tükenmez kaynaklardan bol ve ucuz enerji üretimi teknolojileri henüz

yeterince geliştirilmiş olmadığı için, dünyamız, daha uzun bir süre, kendisini sarsan enerji bunalımının etkisi altında kalacaktır. Enazından, 1980'li yıllar, petrol sorunundan kaynaklanan enerji bunalımının gitgide yoğunlaşacağı bir dönem olacağa benzemektedir.

BUNALIMDAN TÜRKİYE'NİN ETKİLENİŞİ

Var olan kaynaklardan (örneğin sudan, kömürden, güneşden) enerji üretimine ağırlık vermeyi uzun yıllar ihmal ettiği için -uzmanların ve başka bazı çevrelerin sürekli uyarılarına karşın bunu ihmal ettiği için- ve enerji gereksinmesini gerekenin çok üstünde petrole dayandırdığı, petrolün de giderek artan bölümünü dövizle dışardan almak zorunda bulunduğu için, tüm dünyayı sarsan bu bunalımın ençok etkisinde kalan ülkelerden biridir, belki de başlıcasıdır.

Öyle ki, dünya petrol bunalımı başlamadan önce, bir haylı düşük bulunan dışsatım gelirlerinin yalnızca yüzde 17.5'i ile tüm petrol dışalımı gereksinmesini karşılıyabilen Türkiye, dışsatımdan elde ettiği döviz gelirinin %132,8'ini petrol dışalımına ödemek zorunda kalmaktadır.

Bu yüzden, tüm geliriyle alınca ısınma ve aydınlatma giderlerini karşılıyabilen -geriye ne ev kirası için, ne beslenme, giyinme veya çocuk okutma için hiç parası kalmıyan- bir aile ne duruma düşerse, Türkiye de o duruma düşmüştür.

PETROL FİYATLARINDAKİ ARTIŞ VE ARDINDAKİ GERÇEK

Petrol fiyatlarındaki hızlı artışın ne ölçülere vardığını görebilmek için şu rakamları göz önünde tutmak yeterlidir:

1972'de bir varil ham petrol fiyatı üç buçuk dolarken, 1979'da 27 dolara, 1980 sonlarında (veya 1981 başında) ise 32-41 dolara yükselmiştir.

Bu korkunç bir artıştır.

Ancak tablonun bir de başka yönü vardır:

Dünya Bankasının 1980 Raporuna göre, petrol fiyatlarındaki bu büyük artışa karşın, kimi ülkeler için, petrol, bugün, 1972'de olduğundan daha pahalıya gelmemektedir.

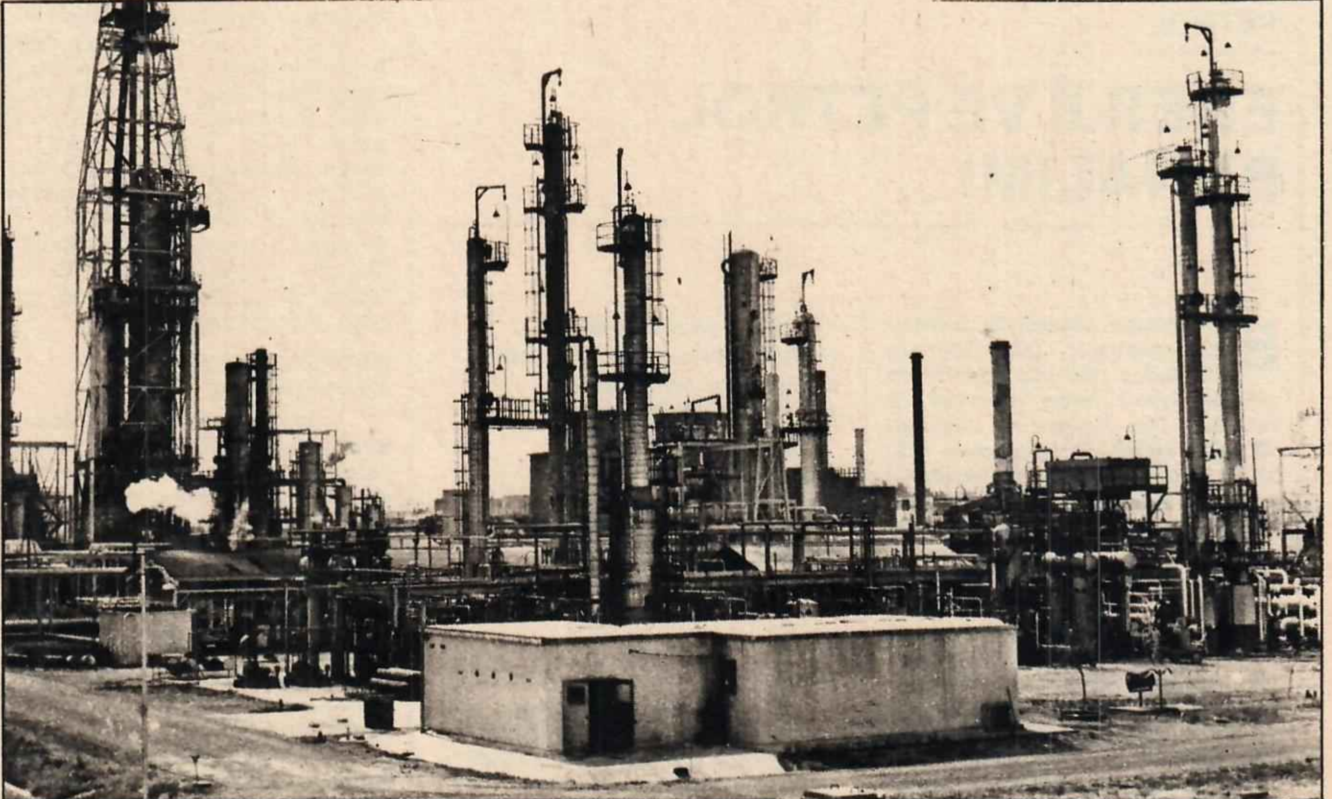
Şöyle ki, bu Rapora göre, 1972'nin sabit fiyatları ve dolar değeri ile, 1979'un sabit fiyatları ve dolar değeri çok farklıdır. Bir başka deyişle, genel fiyat düzeyindeki hızlı yükselişle doların değerindeki düşüş sonucu bazı ülkeler için, petrolün gerçek maliyeti sabit kalmıştır.

Ancak, bu dengeden, yalnızca bol petrol üreten ülkelerle, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, bazı ileri sanayi ülkeleri yararlanabilmektedir. Petrol dışsatımcısı ülkelerden bile birçoğunu gerçek gelirlerinde büyük bir artış olduğu kuşkuludur.

Bir anlamda, dünya petrol fiyatlarındaki büyük artışa karşın, petrolü kendisine ucuza getirebilmek için, Amerika Birleşik Devletleri, dünyaya enflasyon ihraç etmiştir, denebilir.

Bu durum sürerse, bir yandan dolar belki değer yitirirken, bir yandan da petrolün ve sanayi ürünlerinin fiyatları hızla artacaktır. Bundan da, en başta, bol petrol üreticisi olmayan geri kalmış ülkelerle gelişme sürecindeki ülkeler zarar göreceklerdir.

Dünya nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturan bu durumdaki ülkeler, şimdiden, artan petrol fiyatlarıyla artan sanayi ürünleri ve sanayi girdileri fiyatlarının oluşturduğu kıskaç içinde sıkışmaktadırlar. Görünüre göre, 1980'li yıllarda bu kıskaç, o durumdaki ülkeleri

SAKLANAN GERÇEK: Fiyatlardaki hızlı yükseliş ile Dolar değerindeki duşuş bazı ülkelerde petrolün gerçek maliyetini sabitleştirdi.

büsbütün sıkıştıracaktır.

Çünkü bu gibi ülkelerin dışsatım gelirlerindeki artış hızı düşerken, bir yandan petrol alımına bir yandan da sanayi ürünleri ve girdileri dışalımına ödemeleri gereken döviz gitgide artmaktadır ve artacaktır.

Burada bir başka ilginç gözleme de değinmek gerekir. 8 yıldır, petrol fiyatlarıyla birlikte enerji maliyeti sürekli yükselmekle birlikte, dünya enerji kullanımında herhangi bir gerileme olmamıştır. Tersine, dünyada enerji kullanımı artmıştır.

1970'de dünyanın toplam enerji kullanımı 4 milyar 639 milyon ton petrol eşdeğerinde iken, bu değer, 1978'de, 1.3 katı artarak, 5 milyar 955 milyon tona yükselmiştir.

1978'de dünyadaki toplam enerji tüketiminin yüzde 68'i ise petrolle doğal gazdan karşılanmıştır.

Enerji açısından, ülkelerin, belli gruplara göre, petrole bağımlılıklarını karşılaştırmakta da yarar vardır:

1978'in enerji tüketimine göre, gelişmiş ülkeler yüzde 52 oranında, gelişme sürecindeki ülkeler ise, yüzde 67 oranında petrole bağımlıdır. Sosyalist ülkelerde ise, petrole bağımlılık oranı ortalama yüzde 27'ye düşmektedir.

Bu karşılaştırma gösteriyor ki, petrol fiyatlarındaki artışdan ençok etkilenen ülkeler gelişme sürecindeki ülkeler olduğu gibi, enerji bakımından petrole en çok bağımlı ülkeler de yine bunlardır.

Bu da, petrol bunalımının gelişme sürecindeki ülkeleri nasıl köşeye sıkıştırdığını ortaya koymaktadır.

Genel görünüm, petrol fiyatlarındaki hızlı yükselişle, üreten ülkelerin gelirlerinde artış olduğu biçimindedir. Ancak, ileri sanayi

ülkelerinden bir bölümü de bu yükselişden dolaylı olarak yararlanmanın yolunu bulabilmektedirler. Bunlar, bir yandan, petrol fiyatlarına yapılan zamları, kendi sanayi ürünlerine çoğu kez fazlasiyle yansıtabilmektedirler; bir yandan da, hiç değilse bazıları, "petrodolar" adı verilen petrol gelirlerinin dünyadaki dolaşımını kendi ekonomik çarklarına yöneltebilmektedirler. Nitekim petrol satan ülkelerin gelişmiş ülkelerdeki birçok şirketlerle kurdukları ortaklıklar, bunların gelişmiş ülkelerde veya gelişmiş ülkelerin petrol üreticisi ülkelerde yaptıkları yatırımlar, çok ileri boyutlara varmıştır.

Petrol üretip satan ülkelerle, gelişmiş sanayi ülkeleri arasındaki petrole ve petrodolara dayalı tatlı alışverişden ve dayanışmadan en büyük zararı, gelişme sürecindeki petrol üreticisi olmayan -veya çok düşük düzeyde petrol üreten- ülkeler görmektedirler.

Bu ülkeler, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bir yandan petrole, bir yandan da dışardan almak zorunda oldukları sanayi ürünlerine giderek yükselen bedeller ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Bu kıskaçın ve açmazın içinden kurtulabilmeleri olanakları da henüz ufukta görülmemektedir.

O nedenle 1980'li yılların, özellikle bu durumdaki ülkeler için giderek ağırlaşan bir bunalım dönemi olacağı bellidir.

Gerçi yeni bir Ekonomik Dünya Düzeni arayışı, bu adaletsizliği düzeltmek ve az gelişmiş ülkelerle gelişme sürecindeki ülkeleri bu kıskaçın içinden kurtarma amacına yöneliktir.

Ama, Birleşmiş Milletlerin koyduğu tüm ağırlığa karşın, bu konuda henüz elle tutulur olumlu sonuçlar ortaya çıkmış değildir.

Bu yönde en önemli gelişmelerden biri, Birleşmiş Milletler desteğiyle "**Brandt Komisyonu**" adı altında kurulan Federal Almanya Sosyal Demokrat Parti Genel Başkanı Willy Brandt Başkanlığı'ndaki Komisyonun geçen yıl yayınladığı Rapordur.

Fakat, bu Rapor gelişmiş sanayi ülkelerinin çıkarlarını, gelişme sürecindeki veya az gelişmiş ülkelerin yararıyla bağdaştırıp uzlaştırmaya büyük özen gösterdiği hâlde, Batının gelişmiş ülkeleri bu yapıcı Rapordan da tedirginlik duymuşlardır.

Türkiye, gerek kendi olanaklarıyla gerek dünyada hakça bir ekonomik düzen arayışına girmiş benzer durumdaki ülkelerle dayanışma içinde, bu kıskaçdan ve açmazdan bir an önce kurtulabilmenin yolunu arayıp bulmak zorundadır.

Türkiye'nin bu konuda küçümsenemiyecek olanakları vardır. Ama bu olanakları değerlendirmek, bir ölçüde döviz gelirlerimizi arttırmağa bağlı olduğu kadar, daha geniş ölçüde de kendi doğal kaynaklarımızı ve uluslararası ilişkiler alanındaki olanaklarımızı planlı, kararlı ve cesaretli bir yaklaşımla harekete geçirebilmemize bağlıdır.

Böyle bir planlı yaklaşımsa, en demokratik planlama kavramına bile ters düşen bir ekonomik modelle kolay kolay bağdaştırılamaz. ●

Türkiye'nin yıllara göre dışsatımı, petrol ve petrol ürünleri dışalımı ile dışsatımı yüzdesi olarak petrol dışalımı toplamı

Yıllar	Dışsatımdan sağlanan gelir (milyon $)	Petrol ve petrol ürünleri dışalımına yapılan ödeme (milyon $)	Dışsatımın yüzdesi olarak toplam petrol dışalımı (%)
1972	884,9	154,9	17,5
1973	1317,0	221,6	16,8
1974	1532,2	763,0	49,8
1975	1401,0	811,5	57,9
1976	1960,2	1125,7	57,4
1977	1753,0	1470,4	83,9
1978	2288,2	1439,3	62,9
1979	2261,2	1925,0	85,1
1980 (T)	2910,0	3150,0	108,2 (% 8,2 açık)
1981 (P)	3200,0	4250,0	132,8 (%32.8 açık)

T: Kestirim (tahmin) - geçici veri
P: Program beklentisi

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (DIE) bültenleri, Türkiye Odalar Birliği İktisadi Raporları, Türkiye İş Bankası Ekonomik Göstergeler Bülteni, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri, Hükümetin 1981 programı ile ilgili açıklamalar.

TARIM

BUĞDAY PETROLLE BAŞEDEBİLİR Mİ?

"Bir ton buğday eşittir bir ton petrol" formülü ilk bakışta göründüğü kadar geçerli değil.

Buğday üretimini arttırabilmek için petrol dışalımını da büyük ölçüde arttırmak gerekir.

DÜNYA pazarlarında buğday yeniden değer kazanmaya başladı, bir ton buğdayın karşılığı 200 doları aştı. Son zamlardan sonra bir ton ham petrolün ortalama fiyatı ise 250 dolar. Bu durum, ülkemizin karşılaştığı ekonomik bunalımın çözümünde "bir ton buğday eşit bir ton petrol" formülünün kamuoyunda sık sık ortaya atılmasına neden oluyor. Bu çözüm, çeşitli biçimlerde yetkili Devlet adamlarımız tarafından da vurgulanıyor. Zaman zaman bu konuda aşırılıklar da ortaya çıkıyor. Türkiye'nin petrol faturasını, dışa satacağı buğday ile karşılayabileceği görüşüne kadar varılıyor.

Kuşkusuz, buğday ve petrol konusu, aşırılıklara düşülmeden, üzerinde özenle durulması gereken bir konu. Her alanda olduğu gibi, bu alanda da aşırı iyimser ya da aşırı kötümser görüşlerden kaçınmamız zorunlu.

Önce, bir ton buğdayın gerçekten bir ton petrole eş değerde olup olmadığını aydınlığa kavuşturmamız gerekiyor. 1972 yılında Dünya pazarlarında yaklaşık olarak bir ton buğdayın fiyatı 60 dolar, bir ton petrolün fiyatı ise 18 dolardı. Buna göre, petrol bunalımından önce 1972 yılında bir ton buğday karşılığında üç ton üçyüz kilo ham petrol alınabiliyordu. 1974 yılının ilk yarısında bir ton buğdayın fiyatı 210 dolara yükseldi. Petrolün ton başına fiyatı ise yaklaşık 90 dolara çıkmıştı. Bu kez, bir ton buğday ile ancak iki ton üçyüz kilo buğday alınabiliyordu.

Daha sonra Dünyada buğday fiyatlarının hızla düştüğünü görüyoruz. 1978 yılı başlarında buğdayın tonu 130 dolara kadar düşmüştü. 1980 yılı başlarında 180 yılı başlarında buğdayın tonu 130 dolara kadar düşmüştü. 1980 yılı başlarında 180 dolara, aynı yıl sonlarında ise 200 doların üstüne yükseldi. Ancak bu fiyat 1974 yılı buğday fiyatları ile yaklaşık bir düzeydeydi. Oysa bu süre içinde petrol fiyatlarındaki artış hızla devam etmiş, bir ton ham petrolün fiyatı 1974 yılında 90 dolardan şu anda 250 dolara çıkmıştı.

1972 yılında bir ton buğday karşılığı üç ton üçyüz kilo ham petrol alınabilirken, 1981 yılında bir ton buğday ancak 800 kilo petrol alınmasına yetiyor. Ne yazık ki, petrol fiyatlarının buğday fiyatlarından daha hızlı artmasının, önümüzdeki yıllarda da devam edebileceği görülüyor. Bir ton buğdayla yarım ton petrol alınabileceği günler çok uzak olmasa gerek.

Kuşkusuz bu durum, ülkemizin karşılaştığı ekonomik ve sosyal bunalımın çözümünde buğday üretiminin ve dışsatımının arttırılmasının önemini azaltmıyor, ancak aşırı iyimserliklere düşülmesinin yanlışlığını sergiliyor.

ÜÇ YILDA BUĞDAY DIŞSATIMI PETROL FATURASININ ANCAK YÜZDE 8'İNİ KARŞILAYABİLDİ.

Dünya nüfusunun hızla artması, özellikle gelişme yolundaki ülkeleri yetersiz beslenme ya da açlık

BUĞDAY DIŞSATIMI VE PETROL FATURASI: "Bir ton buğday eşittir bir ton petrol" formülünün geçerli olabilmesi için yapılması gerekenler var.

sorunu ile karşı karşıya bırakmaktadır. 1950 yılında 2.4 milyar olan Dünya nüfusu 1978 yılında 4.2 milyara ulaşmıştır. 1980'de bunun 6 milyara ulaşması bekleniyor. Bu ülkelerin hububat dışalımları 1972 yılında 30 milyon tondan 1979 yılında 85 milyon tona çıkmış durumda. Kıt döviz gelirlerinin 17 milyar dolarını bu iş için harcıyorlar.

Uzun yıllar ülkemiz de dışardan buğday alan ya da bunu Amerikan buğday yardımları ile karşılamağa çalışan bir ülke durumundaydı. 1958 yılında 100 olan buğday üretim endeksinin 1960'lı yıllarda önemli bir artış göstermediğini ve 1970 yılında ancak 117'ye ulaştığını görüyoruz. 1970'li yılların özellikle ikinci yarısında buğday üretimi hızlı bir artış içine girmiş ve üretim endeksi 1980'de 203'e yükselmiştir. Bunun sonucu olarak, ülkemizin de son yıllarda buğday dışsatımı yapmaya başladığını izliyoruz. Türkiye'nin buğday dışsatımı 1977'de 60 milyon dolar, 1978'de 208 milyon dolar ve 1979'da 86 milyon dolardır.

Yukarıda verilen buğday dışsatım büyüklükleri küçümsenecek rakamlar değil. Ancak bu yolla sağlanan gelirin Türkiye'nin petrol faturasının pek küçük bir bölümünü karşıladığı da kuşkusuz. 1977-1979 yıllarının toplam buğday dışsatım gelirleri, bu üç yıla ait toplam petrol faturasının ancak yüzde 8'ni karşılamakta.

Sorun buğday üretiminin daha hızlı bir biçimde nasıl arttırılabileceği konusunda düğümleniyor. Dışsatım için ayrılacak buğday miktarını arttırırken, yılda yaklaşık bir milyon artan toplam nüfusumuzu daha iyi beslemek zorunda ülkemiz. Bunun kendiliğinden ya da göstermelik çabalarla oluşması beklenemez. Buğday ekim alanları sınırına ulaşmış Türkiye'de... 9.5 milyon hektara ulaşan buğday alanlarını daha fazla atttırmak olası görülmüyor. Modern teknoloji uygulanarak verimliliği arttırıp üretimi çoğaltmak zorunlu ve gerekli.

ÜRETİM ARTIŞINI SINIRLAYICI ETKENLER

Planlı dönemle birlikte buğday üretiminde girdi kullanma yoğunluğu giderek artmış ve modern teknoloji daha yaygın biçimde uygulanmıştır. Ekim alanlarının yüzde 90'nında makineli tarım yapılmakta ve 1979 yılında iki milyon tonun üzerinde gübre kullanılmış bulunmaktadır. Son yıllarda ortaya çıkan üretim artışının büyük bir bölümü, bu olumlu gelişmeler sonucu ortaya çıkan verimlilik artışından kaynaklanmaktadır.

İNSANGÜCÜ YETERMİ: Tarım alanında insangücünün yerini büyük oranda makine gücü alamazsa amaçlanana varılamaz.

Buna karşın ülkemizde bugün hala, hububat ekim alanlarının yüzde 55'inde gübre kullanılmamakta, yüzde 62'sinde tohum ilaçlanmamakta, yüzde 45'inde ot mücadelesi yapılmamakta, yüzde 74'ünde sertifikalı tohum kullanılmamaktadır. Yüzde 60'ı bulan meyilli arazilerde ise su muhafaza önlemleri alınmamaktadır. Bu alanlarda yapılacak çalışmaların ve yatırımların buğday üretimini artıracağı açıktır. Nitekim Orta Anadolu bölgesinde yapılan araştırmalar, hektar başına ortalama 1270 kilo olan verimin, uygun yetiştirme tekniği ile 2390 kiloya çıkabileceğini göstermiştir. Öte yandan, kuru gübreli ekimle sağlanan hektar başına ortalama 1830 kilo olan verimin sulu gübreli ekimle bir kat daha artırılması olasıdır. Oysa Türkiye'de henüz yarım milyon hektar buğday ekim alanı sulanmaktadır. Bu yüzden de ülkemizde buğday üretimi büyük ölçüde doğa koşullarına bağımlı kalmaktadır.

Sorunlar yukarıda değinilenlerle de sınırlı değil. Bunlara taşıma ve modern depolama olanaklarının yaratılması, liman kapasitelerinin büyük ölçüde genişletilmesi gibi hususları da katmak gerekir. Buğday üretiminin bol olduğu yıllarda bu sorunlar dışsatımda önemli tıkanıklıklara yol açmaktadır.

Bütün bunlar sorunların ne denli karmaşık ve biribirleriyle ilişkili olduğunu, çözüm yollarının planlı yaklaşımları zorunlu kıldığını ortaya koymaktadır.

DAHA ÇOK BUĞDAY DAHA ÇOK PETROLÜ GEREKTİRİR

"**Bir ton buğday eşittir bir ton petrol**" tartışması konusunda gözden kaçırmamamız gereken bir husus da şu: Her üretim alanında olduğu gibi tarım alanında da, üretim artışı, daha çok petrol tüketimini gerekli kılıyor. Buğday tarlasının hazırlanmasından ürünün depolanmasına kadar her aşama petrole bağımlı. Traktöründen gübresine kadar her girdi, petrol kullanımı yoğun sinaî faaliyet ürünleridir. Traktörün demirinden lastiğine kadar her şey petrol kullanılarak, hem de önemli ölçüde petrol kullanılarak üretiliyor. Bir ton buğday üretiminin dolaylı ve dolaysız petrol maliyeti konusunda ülkemizde yapılmış bir araştırma yok henüz. Ancak bu maliyetin küçümsenmiyecek boyutlarda olması beklenir.

Demek ki, petrol faturamızı karşılamak için daha çok buğday üretelim derken, petrol tüketimimi-

zi, o arada petrolden yararlanılarak yapılan girdilerin tüketimini de arttırmış, yani petrol dışalımı ve petrol ürünleri dışalımı faturamızı kabartmış olacağız. Bu yarışı buğdayın kazanabileceğini düşünmek çok zordur.

GİRDİ FİYATLARINDAKİ BÜYÜK ARTIŞLAR

Öte yandan, tarım alanında üretimin artması girdi fiyatlarıyla ve tarım ürününün kendisine uygulanan destekleme fiyatlarıyla yakından ilişkili. 1980 yılında gübre fiyatlarına yüzde 800'e varan oranlarda zam yapılması, üretim artışında birinci derecede etkili bir girdi olan gübrenin geçmiş yıllardan daha az kullanılmasına neden olmuştur. 1980 yılında tarımda bir önceki yıla göre iki milyon ton daha az gübre kullanıldığı saptanmıştır. Kuşkusuz bunun etkisi 1981 yılı buğday üretiminde ortaya çıkacaktır. Gübre dışında, tohumluk fiyatları yüzde 100, tarımsal ilaçlar yüzde 30-50 oranında artmıştır.

Ayrıca 1979'la 1980 arasında mazotun litresi 9 liradan 35 liraya çıkınca, buğday üreticisi köylülerden birçoğu eskisi kadar mazot da kullanamaz oldu.

Bütün bu nedenlerle, buğday üretiminde düşüş yer alması, buğday üretiminin artmasından daha büyük bir olasılık... Üretimi arttırmak için yalnızca "çalışmak, daha çok çalışmak" yetmiyor. Bir yandan da üretim maliyetlerini olabildiğince düşük tutmak gerekiyor.

Başta gübre ve mazot olmak üzere tüm girdi fiyatlarına olağanüstü zamlar geldiği ve o yüzden büyük bir köylü kesiminde üretim gücünün kısıldığı bir sıraya rast gelen yeni vergi yasaları da, hiç değilse bu vergilere alışıncaya kadar, yer yer, köylümüzü üretim arttırmaktan caydırıcı bir etki yapabilir. En azından, köylü, buğdayını -veya başka ürünlerini- Devlete satmakta eskisine göre daha isteksiz davranabilir.

Çiftçiden yazın on liranın biraz üstünde alınan buğdayı bugün zahireci tüccar kilosu 20 lira civarında satmaktadır. Toprak Mahsulleri Ofisi ancak 1 milyon 652 bin ton buğday alabilmesine karşın, tüccarın üç milyon ton buğday aldığı tahmin edilmektedir. Bu durum bir yandan buğday dışsatımını olumsuz biçimde etkilerken öte yandan da buğday tüccarının elinde 20-30 milyar lirayı bulan haksız kazançların doğmasına neden olmuştur.

ÇOK YÖNLÜ BİR DESTEKLEME POLİTİKASI GEREKLİ

Oysa, destekleme alanında yapılacak düzenlemelerle, iç ve dış fiyatlardaki artışlar yüzünden ortaya çıkan bu kazançların bir bölümü üreticiye bırakabilir, öylece onun üretim gücü arttırabilirdi; bir bölümü de Toprak Mahsûllerine aktarılabilir ve kamu gelirlerimiz yükseltilebilirdi.

"Destekleme" derken, yalnızca taban fiyatları veya destekleme alımları yoluyla sağlanan desteğe değinmiş olmuyoruz. Köylüye önemli girdileri makûl fiyatlarla sağlamak da çok önemli ve etkin bir destekleme yoludur. Ne var ki, 24 Ocak 1980'den bu yana uygulanmakta olan ekonomik model, bu tür bir destekleme politikasını yasaklamaktadır.

Onun için, başta sayın Devlet Başkanı olmak üzere, tüm yetkililer, tarımda üretim artışına, o arada özellikle buğday üretimindeki artışa büyük umutlar bağladığına göre, zaten artık doğurduğu rahatsızlıklar ve sorunlar iyice belli olan bu "model"in, tarım alanındaki desteklemelere getirdiği üretim düşürücü sınırlamaların bir an önce hafifletilmesi gerekir.

Destekleme de yeterli değildir. Bir yandan da köylünün, özellikle araçlardan ve gereçlerden daha verimli yararlanabilmesini, kaynağından daha ucuza girdi alıp ürününü pazara aracısız ulaştırabilmesini sağlıyacak, güçlü bir örgütlenme ve kooperatifleşme olanağına kavuşturulması gerekir.

Böylece, üretim maliyetleri düşeceği gibi, köylünün toprağına daha çok yatırım yapıp daha bol ürün alması, daha yüksek verim elde etmesi de sağlanmış olur. ●

SİLAHLI KUVVETLER

SAVUNMA SANAYİİNDE ULUSAL GÜCÜMÜZ...

Ulusal savunma sanayiini geliştirmede, Türk Silahlı Kuvvetleri ve teknik elemanlarımızla işçilerimiz hiçbir güçlükten yılmıyorlar.

Türk Silahlı Kuvvetleri tesislerinde üretilen sistem ve teçhizat ile yurt dışından sağlanan benzerlerine göre enaz yüzde 50 oranında tasarruf sağlandı.

TÜRKİYE'nin bugünkü gelişmişlik düzeyinde neler yapılabileceğini, gerek sanayi gerek savunma alanında kendi kendimize yeterliliğin ne ölçüde artırabileceğini gösterip kanıtlayan kuruluşların başın da Türk Sılâhlı Kuvvetleri gelir.

Türkiye'nin dıştan aldığı savunma araçlarına ve gereçlerine bir ara konulan ambargo, Silahlı Kuvvetlerimizi yıldırmadı, daha büyük bir kararlılıkla, Türkiye'nin teknolojik potansiyelini değerlendirmeye yöneltti.

Bu kararlığın kıvanç verici ürünlerinden bazıları, geçen hafta Ankarada sergilendi.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Proje Geliştirme ve Modernizasyon Faaliyetleri içerisinde yeralan ve yapımı gerçekleştirilen 14 parça cihazdan ve sistemden oluşan bir sergi, 20 Şubat Cuma günü, başta Devlet Başkanı Orgeneral Sayın Kenan Evren olmak üzere, ilgili devlet yetkililerine sunuldu.

Milli Güvenlik Konseyi üyesi ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer serginin açılışında yaptığı konuşmada, "**Deniz Kuvvetleri Komutanlığı yurt ekonomisine katkıda bulunabilmek ve stratejik hedef planlarında tespit olunan kuvvet seviyesine erişebilmek üzere, ihtiyaç duyduğu dövizi, kendi imkan ve kabiliyetleri ile imal ettiği harp silah ve vasıtalarını, dost ve Müslüman ülkelere satarak temin etmede büyük mesafeler katetmiştir**" dedi.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı-

SAVUNMA SANAYİİ: Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi kendine yeterli hale gelebilmesi için harcanan çabalar boşa gitmiyor.

nın yenileştirme çalışmalarına paralel olarak 1977 yılında, Gölcük Tersane Komutanlığına bağlı bir "**Proje Geliştirme Başmühendisliği**" kurulduğunu belirten Oramiral Tümer, bu kuruluşun, bugüne kadar yaptığı çalışmalar ve ürettiği elektronik silah ve sistemler hakkında bilgi verdi.

Oramiral Tümer şunları söyledi: "**Bu meyanda, Libya Sosyalist Halk Cemahiriyesi'ne, 2 adet tank çıkarma aracı satılmış ve aynı ülkece ısmarlanan 50 adet personel taşıyıcı çıkarma aracından 18 adedi inşa edilerek, Mart ayı içinde Libya'ya teslimi gerçekleştirilmek üzere hazırlıkları tamamlanmıştır.**

Bu faaliyetlerin neticesinde elde edilen dövizin, daha da, artırılarak memleket ve yurt ekonomisine olan katkımızın çoğaltılması ve Deniz Kuvvetlerimizde kendi imalatımız olan silahlarımızın kullanılması ana gayelerimizden birisidir. İmal edilen sistem ve teçhizat ile, yurtdışından tedarik edilecek benzerlerine nazaran enaz yüzde 50 oranında bir tasarruf sağlanmaktadır. Geliştirilen projelerin bazıları yurtiçi kuruluşlar ile müşterek çalışmaları müteakip, Gölcük Tersane Komutanlığında dizayn, imal ve monte edilmiştir. Bu vesile ile büyük yardımlarını gördüğümüz kuruluşlara teşekkürü bir vazife bilirim."

ÜRETİMDE VARILAN NOKTA...

Sergide yeraıan cihaz ve sistemlere ilişkin olarak verilen bilgiye göre, Gölcük Tersane Komutanlığı bünyesinde kurulan "**Proje Geliştirme Başmühendisliği**" ile, 1977'den bu yana geçen dört yıla yakın sürede, Deniz Kuvvetleri Komutanlığının yurtdışı ve yurtiçi kaynaklarından sağlamada güçlük çektiği elektronik cihaz ve sistemler üzerinde dizayn ve imalat çalışmaları yapıldı.

Dizayn ve imalat çalışmalarında, dışa ve belirli kaynaklara bağımlılığı asgari düzeye indirmek amacıyla ticari malzemelerde askeri özelliklere uyum sağlandı.

Dizayn ve imalatı gerçekleştirilmiş, kullanılma aşamasına gelinmiş ve sergilenen, 14 parça cihaz ve sistemden, gemi dahili muhabere sistemleri, pervane devir adedi göstericileri, gemi sürat ölçme cihazı (parakete), yüksek kuleler, antenler ve yedekte çekilen gemilerde kullanılabilecek ışık kontrolörleri gibi cihazların, genel amaçlı olduğu, ticaret ve balıkçı gemilerinde ve çeşitli alanlarda kullanılabileceği belirtildi.

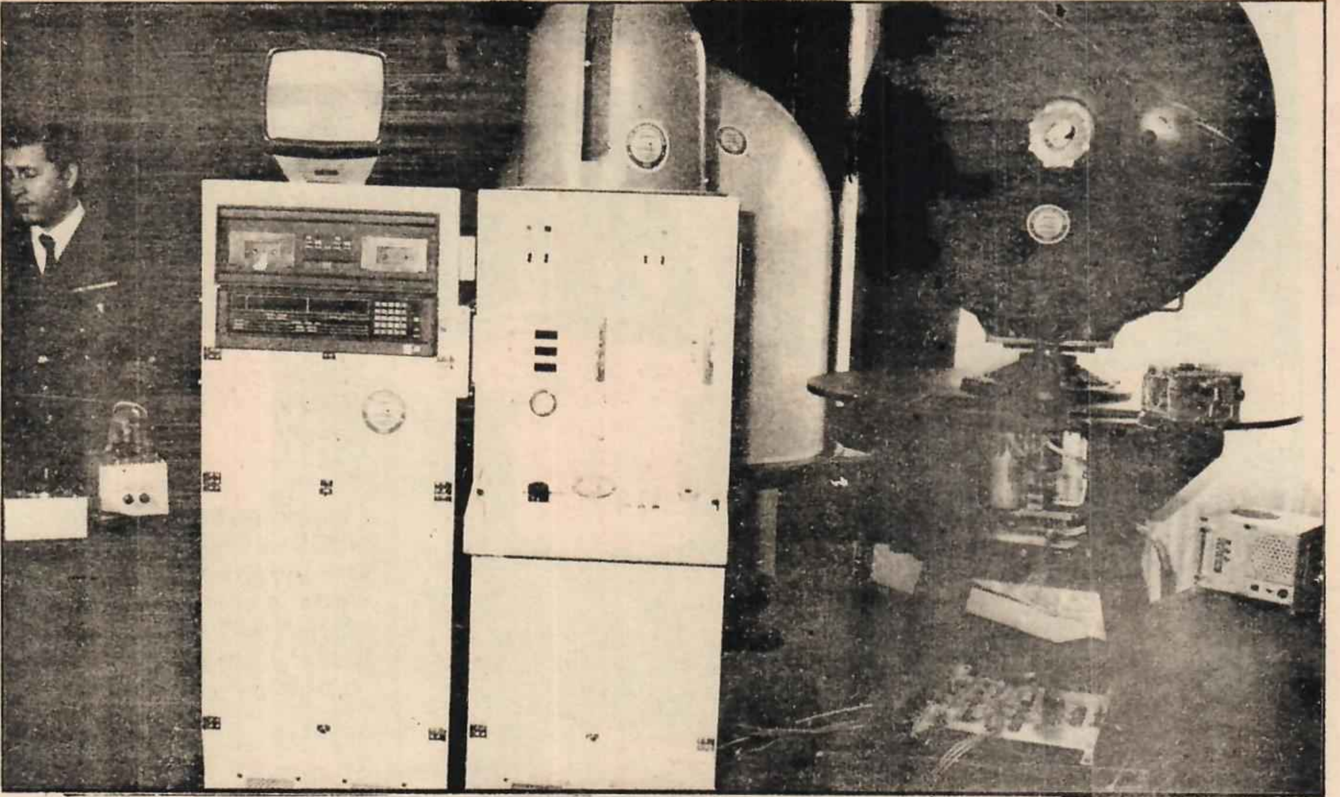
Verilen bilgiye göre, başka bazı elektronik cihaz ve sistemler de özel amaçlı olarak geliştirilip imal edildi. Özel ve genel amaçlı cihaz ve sistemlerde, yurt dışından sağlanabilecek benzerlerine oranla en az yüzde 50 tasarruf sağlandı.

SAVUNMA SANAYİMİZDE DIŞSATIMA YÖNELİŞ

1978 ve 1979 yıllarında, bir yandan Türkiye'de savunma sanayiini güçlendirme, yarıda kalan projeleri tamamlama ve yeni yatırımlar yapma yolları araştırılırken, öte yandan da, savunma sanayiinde ölçek sorununu çözmek ve kuruluşları tam kapasitede çalıştırmak, Türkiye'ye döviz kazandırmak amacıyla, savunma sanayii mamüllerinin dışsatımını artırmak üzere girişimlerde bulunulmuştu.

Bu amaçla, Milli Savunma, Dışişleri, Sanayi ve Teknoloji Bakanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığı ve Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu gibi Savunma Sanayii ile ilgili öteki kuruluşların ayrıca, DPT'nin temsilcilerinden oluşan bir kurul oluşturulmuştu. Kurulda başkan olarak bir Büyükelçi görevlendirilmişti.

Bu kurul, savunma sanayii alanında, Türkiye'de yapılmakta olan çalışmalar arasında eşgüdümü

GÖLCÜK TERSANESİNİN BAŞARISI: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın gereksinimini karşılamak amacıyla yapılan araç ve gereçler sivil sektörde de rahatlıkla kullanılabiliyor.

sağlayarak, gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra, savunma sanayiinde dışsatımı artırmak üzere birçok ülkelerle ilişkiler kurulmuştu. Libya, Irak, bazı körfez ülkeleri, Nijerya, Suudi Arabistan ve Somali ile yapılan temaslarda, bu kurulun çalışmalarından yararlanılmıştı.

Öte yandan, savunma sanayiinde teknoloji transferini gerçekleştirmek ve dışsatıma yönelik ortak girişimlerde bulunmak üzere, Avusturya ve İspanya'da yetkili kurum ve kuruluşlarla görüşmeler yapılmıştı.

Bu arada, Ocak 1979 tarihinde, Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi ile, 1975 anlaşmasını geliştiren bir anlaşma imzalanmıştı. Bu anlaşma ile Libya'da kurulacak bazı savunma sanayii tesislerinin Türkiye tarafından yapılması, Türkiye'de kurulacak bazı savunma sanayii tesislerine Libya'nın mali katkısı öngörülmüştü. Daha sonra, bu anlaşma çerçevesinde ele alınan projeler üzerinde görüşmeler sürdürülmüştü.

NELER YAPILIYOR?

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin dışa bağımlılıktan kurtulması veya en az bağımlı duruma getirilme çalışmaları Cumhuriyet'in kuruluş yıllarından beri sürdürülmektedir. Ancak, bazı dönemlerde bu çalışmalara ara verildi. Örneğin Cumhuriyetin daha ilk yıllarında başlatılan uçak yapımı 1950'li yıllarda durduruldu. 1960'lı yıllarda iyice alevlenen Kıbrıs olayları Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bazı gereksinimlerinin yurt içinden karşılanması gerçeğini ortaya çıkarınca, yeni bir atılıma geçildi. Gerçek bir organizasyona gidilemese bile, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin kendi bünyesinde neler yapabileceği başka sanayi kuruluşlarının neler yapabileceği ve arada işbirliği yapılıp, yapılamayacağı araştırılmaya başlandı.

Başka Sanayi kuruluşlarının Türk Savunma Sanayiine katkısı bir yana, Silahlı Kuvvetlerin bugün kendi olanaklarıyla neler yapabildiğine bakmakta yarar var.

Ankara'da "1011 - Ordonat Ana Tamir Fabrikası" bulunmaktadır bu fabrikada pek çok şey yapılıyor. Silahlı Kuvvetlerin lâstik tekerlekli motorlu araçlarının tüm parçaları burada yapılabiliyor.. Değeri milyona yaklaşan bir denizaltı aküsü burada rahatlıkla üretilebiliyor. Oto lastikleri burada yenilenebiliyor. Buraya bağlı Ankara yakınlarındaki bir fabrikada ise ordunun boya ihtiyacını karşılayacak üretim sürüyor.

ENGELDEN YILMAMAK...

Askerî Elektronik Sanayii (ASELSAN)'da ise, Silâhlı Kuvvetlerin elektronik cihaz gereksiniminin karşılanması için yoğun bir çalışma var. Bu fabrikanın ürettiği askeri araç telsizleri geçtiğimiz yıl içinde Kara Kuvvetlerine teslim edildi. Sipariş parti parti ordunun emrine sunuluyor. Bu kuruluş ayrıca, sivil amaçlı elektronik cihazları da kapasite oranında piyasaya sunmaya çalışıyor.

Öte yandan Ankara'da bulunan "700. Muhabere Ana Tamir Fabrikası", ordunun telli muhabere sistemlerini oluşturan cihaz ve sistemleri rasyonel bir iş programı çerçevesinde üretiyor.

60 yıldır Türk yurdunun göklerini koruyan Türk Hava Kuvvetleri de, İkmal Bakım Merkezlerinde, çeşitli konularda kendi kendine yetme çalışmalarını sürdürüyor. Özellikle Eskişehir İkmal Bakım Merkezi, ambargo öncesi ve sonrası yaptığı projeleri uygulamaya koyarak çeşitli başarılar sağlamış durumda..

Deniz Kuvvetleri Komutanlığımıza bağlı Taşkızak Tersanesi'nde genellikle küçük tonajda gemiler inşa ediliyor. Burada kullanılan

kalifiye işçinin yanısıra, iftihar edilecek jandarma botları, hücum botları, çıkarma gemileri yapılıyor.

Gölcük Tersanesinde ise, yapılamayacak hiç bir şey yok. Sanayimizde ileri bir teknolojik aşama sayılması bakımından ilk Türk denizaltımız geçtiğimiz yıl içerisinde denize indirildi. "Tecrübe seyirleri" başarı ile sonuçlandı.

İlk Türk yapımı muhribimiz "BERK" güven duygusu veriyor. Gölcük tersanesinde ayrıca, yıllardır, Amerika'da yaptırılan ve büyük ölçüde döviz kaybına yolaçan, denizaltı gemilerimizin büyük bakımları da gerçekleştiriliyor..

Türk Kara Kuvvetlerinin, "Gözde" bir tesisi de Arifiye'de bulunuyor. Burada kurulu ve bir ulusal kıvanç kaynağımız olan "Tank yenileme ve Palet Fabrikası"nda, yaklaşık 27 bin kalemden oluşan tank, tek bir parça haline gelene kadar ayrılıyor ve bu parçalar tek ek elden geçirilip yenileştiriliyor.

Belli başlılarını saydığımız bu tesislerin yanısıra daha nice ufak çaplı tesis de, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi kendine yetmesi çalışmalarında görev yapıyor. Türk Savunma sanayiinin oluşumunda ve başarısında Silahlı Kuvvetlerimiz ve Teknik elemanlarımızla işçilerimiz hiçbir güçlükten yılmıyorlar. ●

YABANCI ÜLKELERE GİTME KARARI ALAN PETROLCÜLER BİR SÜRE BEKLEYECEKLER

Yurt dışına petrolcü ihracının yavaşladığı öğrenildi. Edinilen bilgilere göre TPAO üst yönetiminde bir süre önce yapılan değişiklikler, yurt dışına gitmek isteyen jeofizik ve petrol mühendislerinin, bir süre daha beklemelerine yolaçtı.

Bu arada, Nusaybin'deki petrol damarının bulunmasında büyük katkısı olan Jeofizik Mühendisi Yavuz Dilbaz'ın da, Kanada ile temaslarını sürdürdüğü ancak, TPAO üst düzey yeni yöneticilerinin olumlu tutumlarını dikkate alarak, kesin karar için bir süre daha bekleyeceği öğrenildi. Operasyon ekibinden Faruk Koloğlu'nun da, aynı şekilde hareket edeceği ve Suudi Arabistan'la teması sürdürürken, TPAO'nun olumlu yöndeki her tutumunu değerlendireceği belirtildi.

ANADOLU SANAYİCİLERİNİN SESİ

Eskişehir Sanayi Odasının düzenlediği seminerde 24 Ocak kararları tartışıldı.

Yeni ekonomik modelle, küçük ve orta sanayii, bir yandan tekelci büyük sanayiin bir yandan da yabancı sermayenin yutacağı kaygısı belirtildi.

Bu modelle gerçek anlamda "serbest pazar" ekonomisine bile geçilemiyor, çünkü tekelcilik ve haksız rekabet önlenecek yerde artıyor.

11 — 12 Şubat günlerinde Eskişehir Sanayi Odasınca bir seminer düzenlendi. Seminer'de 24 Ocak kararlarının birinci yılında Türk ekonomisinin çeşitli konuları ele alındı.

Seminer, Eskişehir Sanayi Odası'nın eski Başkanı rahmetli Mümtaz Zeytinoğlu adına düzenlenmişti. Mümtaz Zeytinoğlu sınaileşen Türkiye'nin yeni ve aydın sanayici kuşağında adı gibi mümtaz yeri olan bir değerli önderdi. Onun ve Eskişehir Sanayi Odasının ulusal bağımsızlığımızı da güçlendirecek yönde sınaileşme ve gelişme yollarını arayıp göstermede büyük etkisi olmuştu. Seminer, ekonomik ve sosyal sorunlara ışık tutması bakımından, kamu oyunda ilgi ile izlendi.

İki gün süren toplantı çeşitli bildirilere ve bu bildiriler üzerinde yapılan canlı ve ilginç tartışmalara sahne oldu.

MÜMTAZ ZEYTİNOĞLU: Sınaileşen Türkiye'nin yeni ve aydın sanayi kuşağında mümtaz yeri olan bir önderdi.

"**24 Ocak Kararları Sonrasında Kur Politikası ve Ödemeler Dengesi**" Konulu bildiride, 24 Ocak Kararları'nın dış ödemeler açığını kapayamayacağı ve enflasyonun, uygulamadaki devalüasyon yöntemi ile hicbir zaman durdurulamayacağı vurgulanıyordu.

"**24 Ocak Kararlarının Küçük ve Orta Boy Sanayilere Etkisi**" konulu bildiride ise, malî kaynaklarını en az enflasyon oranında arttırabilme şansının, bu koşullarda, ancak tekelci ve yarı-tekelci şirketlere ve holdinglere sağlandığı, uygulamadaki teşvik tedbirlerinden de ister istemez yalnızca bu kesimin yararlanabildiği, küçük ve orta işletmelerinse çok zor durumda kaldıkları belirtiliyordu.

24 Ocak Kararları üretimde beklenen artışı sağlıyamazken, IMF ve başka kuruluşlar aracılığıyla dış borç yükünü arttırmanın ileride ülkemizi daha zor durumlara sokabileceği ve politik ödünlere yol açabileceği öne sürüldü, bu arada...

"**Türkiye Ekonomisi ve KİT'ler**" konulu bildiride ise, KİT'lere

ekonomik kârlılıktan önce, kuruluş amaçlarına uygun olarak, toplumsal yarar bakımından yaklaşılması gerektiği; KİT'lerin elden çıkarılmasının değil, verimlileştirilmesinin gerektiği açıklanıyordu.

"24 Ocak Kararlarının Yatırım, İstihdam ve Yabancı Sermaye Üzerine Etkisi" konulu bildiride 24 Ocak Kararları ile artık yatırımın yerli girişimci için ilginç olmadığı, yatırım ve istihdam sorununun bu yüzden ancak yabancı sermaye ile çözülebileceği görüşleri ileri sürülüyordu.

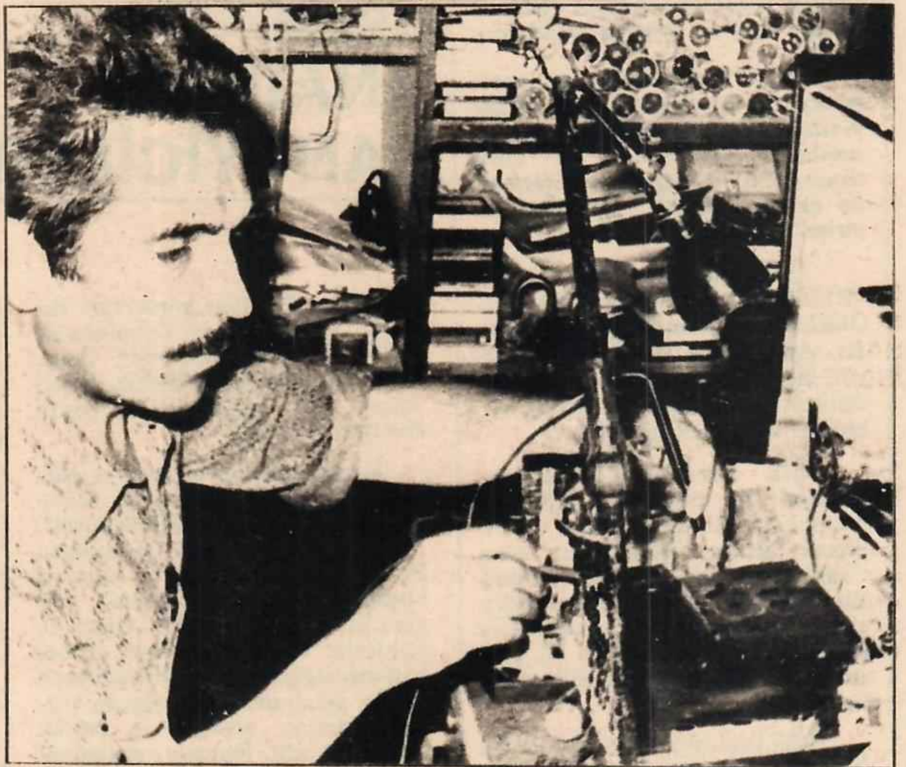
"1980 Ekonomik Politikaları ve Kalkınma Politikaları" konusu üzerinde duran bir konuşmacı ise bunalıma, yalnızca kur politikaları aracılığı ile değil, asıl yatırım politikaları temelinde çözüm aranması gerektiğini; buna karşın 24 Ocak Kararlarının, yatırımcı-girişimci tipini engellediğini ve 1980 içinde işsizliği yüzde 55 arttırdığını belirtiyordu. Yalnızca parasal önlemlere önem vermenin toplumsal ve manevî değerleri dışladığına değiniyordu.

Bir eski Maliye Bakanı da, vergi konusuna değindi ve yeni Vergi Yasalarını "reaksiyoner" olarak niteledi.

Bildirilerin verilmesinden sonra bazı bilim adamları ile sanayicilerin katıldığı bir açık oturum yapıldı. 24 Ocak Kararlarının doğrudan doğruya orta ve küçük-sanayi ile küçük çiftçi ve tüm emekçilere karşıt olduğu görüşünde birleşildi.

Tartışma süresi içinde çok ilginç bir konuşmayı Eskişehir Sanayi Odası Başkanı Sayın Yavuz Zeytinoğlu, gerçek bir örnek işletmeyi ele alarak, matematik modelleme aracılığı ile yaptı. 24 Ocak Kararlarının geçerli olduğu koşullar altında, orta ve küçük-sanayii önce tekelci büyük sanayiin, o olmazsa, yabancı sermayenin yutacağını, Türkiye, eğer ulusal bakımdan güçlü ise, yabancı sermayenin kabul edilebileceğini yoksa, demiryolu işletme şirketlerinin Ulusal Kurtuluş Savaşında Mustafa Kemal'in askerlerini taşımadığı örneğinde olduğu gibi, yabancıların Türkiye'yi zayıf buldukları anda aleyhe çalışacaklarını ve bu yüzden de, Türkiye güçlenmediği sürece yabancı sermayeye karşı çok dikkatli davranılması gerektiğini vurguladı.

Genellikle bu seminerde, tek çıkar yolu "serbest pazar ekonomisi"ne geçiş olarak görenler bile, 24 Ocak kararlarıyla ve bu kararların getirdiği "model"le, gerçek anlamda "serbest pazar" ekonomisine geçilemiyeceğini belirttiler. ●

BİLMEK YAPABİLMEKTİR: Bilimsel temele oturmamış bir teknik ne kadar boşta kalırsa teknikle bağını kuramamış bir bilim de o kadar havadadır.

GELİŞME

KÜÇÜK VE ORTA SANAYİİN YÜKSEK OKULLARLA İŞBİRLİĞİ

REBİİ TINMAZ

TÜRKİYE'de küçük ve orta sanayiin önemli bir gelişme potansiyeli vardır. Bu potansiyel yeterince desteklenirse ve iyi değerlendirilirse, Türkiye'nin sınaileşmesi hızlandırılmakla kalmaz, ekonomik ve teknolojik bağımsızlığımız da güçlendirilir.

Türkiye'nin gelişme sorunlarına çözüm ararken, "ARAYIŞ" Dergisi, küçük ve orta sanayiin olanakları ve gereksinmeleri üzerinde özellikle duracaktır.

İstanbul Teknik Üniversitesi Makina Fakültesi Sanayi Bölümünde öğretim üyesi olan Rebii Tınmaz'ın yazısı, küçük ve orta sanayi ile yüksek okullar arasındaki işbirliğinde görülen yetersizlikleri ortaya koymakta ve bu alanda kurulacak işlevsel bir işbirliğinin yararlarını, başka ülkelerin deneyimlerinden de örnekler vererek, ortaya koymaktadır,

Dergimiz ilerde, orta eğitim düzeyinde meslek öğrenimine ağırlık vermenin de sınaileşme ve gelişme açısından önemi üzerinde duracaktır.

ÜNLÜ fizikçi Heisenberg, "**bilmek, yapabilmektir.**" der... Bilimin teknikle bütünleştiğini böylesi özlü anlatabilen bir başka tümce daha belki de yoktur... Bilimsel temele oturmamış bir "teknik" ne kadar boşta kalıyorsa teknikle bağını kuramamış bir "bilim"de o kadar havadadır...

Amerikalı bilim adamı Bernal, "Tarih'de bilim" adlı yapıtında (1971), Sosyo-ekonomik sistemle bilim ve teknoloji arasında zaman zaman diğerinin başı çektiği bir

bütünleşik gelişim süreci yaşandığını vurgular. Bernal'ın belirttiği gibi, örneğin Sanayi Devriminin başarısında, başta buhar makinası olmak üzere bilimsel ve teknik buluşlar etkin rol oynamıştır.

Ancak, Sanayi Devrimi, özellikle ilk aşamasında, bilimsel gelişimin ürünü de değildir.. Bu devrim, ticaret kapitalizmi aşamasından sanayi kapatalizmi aşamasına geçen sosyo-ekonomik sistemin yarattığı ana süreçtir...

SANAYİ ÜLKELERİNDE EĞİTİM KURUMLARIYLA SANAYİ KURULUŞLARININ İŞBİRLİĞİ

Başlangıcında canlı ve gelişkenliği hızlı olan kapitalist sosyo-ekonomik düzende, bilimle teknik veya daha genel bir deyişle, teori ile pratik arasindaki işbirliğine duyulan gereksinimi karşılamak üzere yüksek okullar kurulmuştu. Yüksek okullarla sanayiin işbirliğine dayanan ilişkilerin tarihi, Sanayi Devrimine kadar uzanmaktadır. Bu dönemin hemen öncelerinde ustaçırak yöntemine dayalı ve teorik yanı zayıf biçimi ile eğitim yapan yüksek okullar, öncelikle Fransa'da, 1789 Devrimi ile birlikte yenileşme sürecine girdiler. Temel bilimler dersleri okutulmaya başladı. Daha sonraları, 1830'lu yıllarda ise, Almanya'da, öncelikle "makina tasarımı"na yönelik uygulamalı eğitime geçildi. 1855'den başlıyarak, İngiltere de aynı uygulamaya yöneldi.

1770-1830 dönemi sosyo-ekonomik sisteminin gereksindiği teknik buluşlar, bilim ile üretim sistemini sıkı sıkıya kaynaştırmıştı. Sanatkârlar, yeni tasarımlar denemiş ve bilimsel anlamda uygulayabilecekleri ne varsa hemen hemen tümünü özümsemişlerdi. Bilim adamları ise, her sanatın temel ilkelerini kavrayabilmek üzere, bu sanatları öğrenmek zorunda kalmışlardı. Yine Bernal'a göre, bilim, akademik niteliğini yitirmeksizin, üretim güçleri arasına katılmıştı.

19. yüzyılın sonlarına doğru, tekellerin ortaya çıkması ile birlikte, yoğunlaşan rekabete dayanabilmek için Amerika Birleşik Devletlerinde de, yeni üretim-denetim ve örgüt modellerinin geliştirilmesinde, işletmeler, yüksek okullardan büyük ölçüde yararlanmışlardı.

İkinci Dünya Savaşından sonra ise, yüksek okulla sanayi arasındaki işbirliği, yeni bir aşamaya vardı. Bu ilişki, eskiden olduğu gibi yalnızca teknik ve ekomik konuları kapsamaktan çıkarak çok daha geniş kapsamlı ve bilimlerarası bir nitelik kazandı. Teknik ve ekonomik bilgi alış-verişi yanında "psiko-sosyal ilişkiler", "yönetim stratejileri", "bilgi iletişim" ve "ulaştırma" gibi, sanayi için yepyeni olan konulara da yönelindi.

Bu tür yeni alanlarda işbirliği sürecine geçiş, kısa zamanda olumlu sonuç verdi ve ABD sanayii, teknolojik üstünlüğüne ek olarak, bu yeni bilimlerin sanayide ilk uygulayıcısı olmak bakımından da öncülük yaptı.

TÜRKİYE'DEKİ İŞBİRLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de, eğitim kurumları ile sanayiin işbirliği, oldukça eskidir. Ordu için teknik personel yetiştirmek amacı ile, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1773'de açılan "Mühendishane-i Bahri-i Humayun"a ve 1795'de kurulan "Mühendishane-i Berri-i Humayun"a ek olarak, 1909'da "Mühendis Mekteb-i Âlisi" adını alan "Hendese-i Mülkiye" sivil yaşama yönelik olmak üzere 1883'de öğretime başlamıştı.

Ancak, bu kısa tarihçe, sanayiin çok zayıf olduğu bir dönemde fizik bilimlerin kurulduğunu ortaya koymaktadır. Kuruluş koşulları bakımından Avrupa örneği ile karşılaştırıldığında, Türkiye'de somut sosyo ekonomik önkoşullar oluşmadan bu tür yüksek okulların açıldığı ve sosyo-ekonomik sistemle organik bağ kurulamadığı görülmektedir.

1908 Devrimi, Osmanlı İmparatorluğunun yalnızca hukuksal değil, ekonomik alanda da bir devrim stratejisine gereksinim duyduğunu ortaya çıkarmıştı. Ittihat ve Terakki Hareketi, bu nedenle, sınaileşmede büyük atılıma dönüştürülmek istenmişti. Özellikle Türk-İslâm halk kitlesinin o zamana kadar azınlıklar elinde bulunan küçük sanayi ile sanatlarda etkinleştirilmesi amaçlanmıştı. Kurulu mühendis ve sanayi okulları yeni baştan örgütlenmişti ve sanayi ile işbirliğini sağlamak üzere organlar oluşturulmuştu. Ayrıca, ekonomi ve ticaret öğretimi yaygınlaştırılmış ve Yüksek Ticaret Okulu ile ticaret liselerinin bu işbirliğinde öncülük etmeleri istenmişti.

Fakat araya giren Balkan Savaşı ile 1. Dünya Savaşı, işbirliğinin gelişimini engelledi. Bununla birlikte, 1. Dünya Savaşı süresince Ordu Fabrikaları ile ve İttihat ve Terakki'nin kurdurduğu büyük sanayi ve ticaret anonim şirketleri ile bankaların işbirliğini, zayıf da olsa, sürdürdüğü söylenebilir.

Türkiye'de 1923'de Cumhuriyet dönemi ile başlayan sınaileşmenin karşılaştığı en büyük darboğazlardan başlıcası olarak, kurulu işletmelerin sorunlarına çözüm getirecek bir bilimsel kurumlaşma olmayışı gösterilmektedir. Özellikle ilk devletçilik denemelerinin ve değişik alanlarda kurulmağa başlıyan işletmelerin sorunlarını o dönemlerin eğitim kurumları aracılığı ile çözme olanakları çok zayıftı. Yüksek okulların sanayi ile işbirliğini yapacak araçları, personel ve laboratuarları yeterli olmadığı gibi, bürokratik sınırlamalar da vardı. Bu duruma karşın, yerli üretimin des-

TARİHSEL GELİŞİM: Türkiye'de eğitim kurumları ile sanayiin işbirliği oldukça eski.

teklenmesi ve korumacılık politikası ile, ülke sanayii, hızlı bir gelişim sürecine girmişti. Sanayi ve Ticaret Odaları, meslek kuruluşları ve Devletin yürütme organları, konuya yeterince eğilmişlerdi ama yüksek okullar, araştırma-geliştirme için işbirliği yönünden nedense pasif davranmışlardı.

1950'den sonraki siyasal değişim, sınaileşme sürecine koşut olarak sağlanması gereken işbirliğinin kurumlaşmasını yaratamamıştı.

1960'da ise, 27 Mayıs Devrimi ile planlı ekonomik düzene geçildi ve yüksek okulların sanayi ile işbirliğini zorunlu kılan yasa kurallarını iş ortamında geçerli kılmaya çalışıldı. Birinci 5 Yıllık Kalkınma Planında, yüksek okul-sanayi işbirliği konusu, Plan Stratejisinde yeraldı. Böylece, kamu ve özel tüm sektörlerde yüksek okullar ile sanayiin işbirliğini amaçlayan kurumlaşmaya gidildi.

TÜRKİYE'DEKİ İŞBİRLİĞİNİN KÜÇÜK VE ORTA SANAYİ AÇISINDAN YETERSİZLİĞİ

Bu bakımdan, günümüz Türkiye'sinde yüksek okul-sanayi işbirliğinin altyapısı kurulmuş sayılabilir. Ancak, bu işbirliği özellikle ulusal koşullara en uygun teknolojiler üretmede öncülük yapabilecek durumda olan orta ve küçük sanayi işletmeleri için yeterli değildir.

Orta ve küçük sanayi işletmelerinin başlıca özelliği, "ulusal" veya bir başka deyişle "dışa bağımlılığı çok düşük" teknolojilerle üretim yapmalarıdır. Bu nedenle, Türkiye'de sınaileşmenin gelişimine ve bu gelişim sürecinde çoğu zaman darboğazlar yaratan dışa bağımlılığın azaltılmasına en önemli katkıyı orta ve küçük sanayiin yapabileceği açıktır. Ancak, bilimsel destekten yoksun kalmış ve yüksek okul ile organik ilişki kuramamış bu tür işletmelerin, o yönden işlevlerini yerine getiremiyecekleri de bir gerçektir.

Türkiye'nin bugünkü sınai yapısı içinde, büyük sanayi işletmeleri, zorunlu olarak dıştan alınan teknolojiler kullanmakta ve genellikle de "tekel" konumunda bulunmalarından, ötürü, ekonomik güçlerinin sağladığı işgücü, bilgi, laboratuar gibi olanaklar dışında araştırma-geliştirme işlevi için yüksek okullara gereksinim duymamaktadırlar. Ancak, büyük sanayie bağlı kurumlar, bazı yüksek okul öğretim üyeleri ile, örneğin "müşavir" olarak yalnızca üst düzeyde ilişki kurmayı yeğlemektedirler. Bu gibi üst düzey seminer, sempozyum türü ilişkilerin, aslında bir işbirliği göstergesi sayılamayacağı da kolayca söylenebilir.

Bugüne kadar uygulanan kalkınma planlarında, orta ve küçük sanayi, büyük sanayie geçiş aşamasının ve kısa vadeli işsizlik sorununun çözüm aracı olarak görülüyordu. Bu tür işletmelerin kaynak savurganlığına neden olduğunu ileri süren görüşler de vardı. Ancak, tarihsel gelişim, bu varsayımlara uymadı ve orta ve küçük sanayi, kullandıkları kaynaklara göre en büyük katkıyı yapan işletmeler olarak göründü.

VERİMLİ BİR İŞBİRLİĞİ İÇİN NELER YAPILABİLİR?

Yüksek okullarla orta ve küçük sanayi arasında yeterli işbirliği kurulabilirse, yüksek okullar, kendi bölgelerindeki sanayi ile ilgili bir envanter çalışmasına katkıda bulunabilirler. Bu çalışma ile bulunacak bilgiler bir "bilgi bankası"nda biriktirilebilir ve bankanın çalışması yüksek okullara bırakılabilir.

GEREKLİ olan yeterli ve verimli işbirliğini sağlayabilmek.

Orta ve küçük sanayi ile ilgili altyapı, kuruluş yeri seçimi, ürün tasarımı, işgücü, kalite kontrolü gibi sorunlara da bu işbirliği içinde çözüm aranabilir.

Güney İtalya'yı Kalkındırma Projesi bu bakımdan başarılı sayılabilecek bir örnektir.

İşletme birimlerinin özellikle teknoloji üretimi alanındaki denemeleri, yüksek okullarda uygulamalı eğitime yol gösterebilir.

Bazı kurslardan, seminerlerden, ve genellikle yüksek okul programlarında yer alan ders ve laboratuar çalışmalarından, orta ve küçük sanayideki yöneticiler, ustabaşılar, işçiler yararlandırılabilir.

Bu işletmelerde çalışanlar, yüksek okulların bu tür eğitim olanaklarından yararlandırılmakla, yüksek eğitimde yeterince fırsat eşitliği sağlanamayışından doğan eksiklikler de bir ölçüde olsun giderilmiş olur.

Öte yandan, yüksek okul öğrencilerinin stajlarını orta ve küçük sanayide yapmaları da, işbaşında eğitimden beklenen yararların sağlanmasına, uygulanan teknolojilerin geliştirilmesine ve sorunların çözümüne katkıda bulunabilir.

Yüksek okullar, ayrıca, küçük ve orta sanayiin gereksinme duyduğu yayınların hazırlanmasına ve yayın yoluyla bilgi akımına yardımcı olabilirler. ●

OLAĞANÜSTÜ DURUM VE SAVAŞ HAZIRLIKLARI İLE KORUYUCU GÜVENLİK PLANLARI KONUSUNDA

BAKANLIKLAR VE BAĞLI KURULUŞLARDA BRİFİNGLER DÜZENLENECEK.

Mart ayında, Bakanlık Merkez Birimleri ile bağlı kuruluşlarda "Olağanüstü Hal ve Savaş Hazırlıkları" ve "Koruyucu Güvenlik Planları" konusunda brifingler düzenlenecek.

Başkent Ankara ve öteki illerdeki kamu ile özel sektörü ait tesis ve kuruluşların milli güvenlik açısından savaş sanayiini barışta ve seferde destekleme olanaklarını ve koruyucu güvenlik planlarını yerinde tetkik etmek ve alınmış önlemleri inceleyip görevlileri ilgili konularda aydınlatmak amacıyla Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğince brifingler düzenlenip ziyaretler yapılacağı öğrenildi. Ziyaretler sırasında ve düzenlenecek brifinglerde ilgili kuruluşun genel müdür, kuruluş yetkilileri hazır bulunacak.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nce planlanan ziyaret ve brifinglerin amacı, özel ihtisas isteyen planların günün gereksinimlerine göre yeniden düzenlenmesi, koruyucu güvenlik plan ve önlemlerinin günün koşullarına uydurulmasını sağlamak olduğu belirtiliyor. ●

İÇİMİZDEN BİRİLERİ

GEÇEN sayımızda bu bölümün sunuş yazısında belirtildiği gibi, "ARAYIŞ" dergisi, ünlü kişilerden daha çok, bir araya geldiklerinde "HALK" olan "İÇİMİZDEN BİRİLERİ" ile görüşecek.

Halkın dertlerini sorunların halkın dilinden öğrenmek ve çözüm arayışına halkın da daha etkin biçimde katılmasına yardımcı olmak istiyoruz.

Bu amaçla, değişik halk kesimlerinden, değişik mesleklerden yurttaşlarımızı, uzmanlarla ve gazetecilerle bir araya getirip sohbetler düzenliyoruz. Bu sohbetlerin sonuçlarını dergide yayınlıyoruz.

Geçen hafta çıkan birinci sayımızda, esnaf ve sanatkar temsilcilerini işletme ekonomistleriyle ve sosyal bilimcilerle bir araya getirerek yaptığımız görüşmenin birinci bölümünü yayınlamıştık. Bu sayıda da o görüşmenin ikinci bölümünü yayınlıyoruz.

Araya başka kesimlerden halk temsilcileriyle görüşmelerimiz girecek. Sonra yine esnaf ve sanatkar sorunlarına döneceğiz.

ESNAF VE SANATKARLA GÖRÜŞME

2. BÖLÜM

SORU: Merak ettiğimiz birşey var. Özel girişime geniş olanaklar tanıyan gelişmiş kapitalist ülkelerde, büyük sanayi işletmeleri ve bol sermayeye dayanan pazarlama örgütleri yaygındır. O ülkelerde rekabet de serbesttir. Buna karşın, küçük işletmeler, o arada esnaf ve sanatkâr edilmiyor. Tersine, ekonominin ve toplumun en güçlü kesimlerinden birini oluşturuyor. Zaten daha önceki görüşmemizde belirtildiği gibi onun içindir ki bu ülkelerde esnaf ve sanatkâra "orta sınıf" deniyor; adetâ toplumun temel direği anlamında... Türkiye için de ayni şey söylenebilir mi? Yani, esnaf ve sanatkâr, büyük sermaye ile eşit rekabet olanaklarından yararlanabiliyor mu? Yoksa büyüklerin baskısı altında eziliyor mu?

BÜYÜK BALIK

YANIT: Can alıcı bir noktaya değindiniz. "Can alıcı" deyimini söz gelişi kullandım ama gerçekten bizi esnaf ve sanatkâr olarak can evimizden vuran bir nokta bu... Türkiye'de, eşit rekabet olanağı diye birşeyden söz edilemez.

Bildiğimiz kadar, özel girişimcilik yoluyla gelişen ülkelerde, küçük balıklar zamanla gelişip semirebilme ve "büyük balık" durumuna gelme olanağını bulabiliyorlar. O ülkeler zaten öyle kalkınmış. Bizim özel sektörcülüğümüzde ise, büyük balıklar küçük balıkları yutuyor, yuttukça da büyükler semiriyor, küçükler cılızlaşıyor; hatta şimdiki gibi bunalım dönemlerinde birçoğu yok olup gidiyor.

SORU: Nasıl oluyor bu, bir-iki örnekle anlatabilir misiniz?

YANIT: Anlatalım... O ülkelerde esnaf ve sanatkârın güçlü örgütleri, vardır. Müşteriye satacakları malı veya atölyelerindeki üretimlerinde kullanacakları girdiyi, eğer toptancı veya aracı fazla yüksek fiyatla satarsa, esnaf ve sanatkâr gider, kendi kooperatifleri yoluyla, ihtiyacı olan malı, doğrudan doğruya kaynağından en ucuz fiyata alır. Yani üreticiden alır, fabrikasından alır. Bizde ise olanak yok buna...

KOOPERATİFLER NASIL

SORU: Neden yok?.. Bildiğimiz kadar bizde de esnaf ve sanatkârın bu amaçla kurduğu birçok kooperatifler var...

YANIT: Siz çokluğuna bakmayın, gücüne bakın o kooperatiflerin.. Bizim kooperatiflerimiz güçsüz... Hem de bile bile güçsüz bırakılıyor. Bir malı, kooperatifimiz yoluyla, doğrudan fabrikasına gidip kaynağında ucuza almak istesek, birçoğu inadına pahalı satar.

SORU: Neden?

YANIT: Çünkü, hepsi değil ama, birçoğu bu işin aracılığını toptancılığını yapanlarla ortaktır. Biri öbürünün paravanasıdır. Bizde sermaye birikimi üretim ve sürüm artırılarak değil, aşırı ve haksız kazanç yoluyla olur. Onun için o kolay kazanç kapısını kapatmak işlerine gelmez. Esnafın, sanatkârın kurduğu kooperatifi çökertmek veya cılız bırakmak için, onu hep, kendilerinin de ortak olduğu bazı aracılara muhtaç bırakmak isterler.

Buna rağmen, bir kooperatif, yolunu bulup satacağı veya işleyeceği malı kaynağından ucuza alabilse ve makûl bir fiyatla üyelerine aktarmak istese, o zaman da, büyük aracılar, adetâ damping yaparlar; kooperatif üyesi esnaf ve sanatkârlara bir süre için, ayni malı, gerekirse gerçek piyasa değerinin bile altında satarlar. Öylece kooperatifleri içinden vurur, esnaf ve sanatkârı kendi kurduğu kooperatifden koparırlar.

SORU: Piyasa değerinin altında mal satınca zarar etmezler mi?

YANIT: Etmezler, çünkü bu yoldan kısa sürede kooperatifi dağıtır veya iş yapamaz duruma getirirler. Ondan sonra da fiyatlarını yeniden yükseltip, kısa bir süre ucuza sattıkları malın acısını, esnafın sanatkârın sırtından, dolayısiyle de, tabiî, müşterilerimizin sırtından bol bol çıkarırlar.

Büyük firmaların kooperatiflerimize doğrudan mal satmakta isteksiz davranmalarının bir başka nedeni de, fatura ve vergi meselesidir.

VERGİ VE FATURA OYUNU

SORU: Faturayla vergi konusu nasıl giriyor işin içine?

YANIT: Bizde sermaye birikimi yapıp büyük iş adamı olmanın bir yolu da, bildiğiniz gibi faturasız mal satmak veya gerçek değerinin altında naylon faturayla mal satmak, o yoldan vergi kaçırıp bol bol haksız kazanç sağlamaktır.

Kooperatiflerse temiz iş yapmak zorundadırlar. Yüzlerce, binlerce üyesi olmak gerekir bir kooperatifin... Bazı kooperatif yöneticileri hileli hurdalı işlere girmeyi çaresizlikten içlerine sindirecek olsalar bile, üyelerin gözünden kaçmaz bu; mutlaka haberi dışarı sızar, kooperatifin başı derde girer.

Onun için, sağlıklı kooperatifler, gerçek kooperatifler, faturasız mal alamazlar, naylon faturayla mal alamazlar. Devletten vergi kaçıramazlar. Bu da kimi büyük firmaların işine elmez.

SORU: Bu söylediklerinizden şu sonucu çıkarabilir miyiz? Esnaf ve sanatkârı, haksız rekabet koşullarından, aracılarla toptancıların ve büyük firmaların baskısından

kurtaracak etkin önlemler alınsa, bu amaçla kooperatifler desteklense, esnaf ve sanatkâr güçleneceği, özel sektör daha sağlıklı bir yapıya kavuşacağı gibi vergi kaçırma ve haksız kazanç sağlama yolları da büyük ölçüde tıkanmış olur, dolayısiyle Devlet de kazançlı çıkar!

YANIT: Çok doğru... Ama o kadar değil, halk da kazançlı çıkar. Çünkü o zaman, esnaf ve sanatkâr, malını halka daha ucuza satmak olanağını bulur.

SORU: **Yani, böylece pahalılıkla da bir ölçüde mücadele edilmiş olur...**

FİYAT DENETİMİ GEREKLİ

YANIT: Tabiî... Biz esnaf ve sanatkârlara en ağır gelen durum şudur: Halkın çok büyük bir bölümü, ekonomideki aksaklıkların sonuçlarını, fiyatlardaki yüksekliği, hayat pahalığını esnafın camekânında, müşteriye satılan malın etiketinde görür... O yüzden de, perde arkasındaki düzen bozukluğuyla veya ekonominin yapısındaki aksaklıklarla ilgilenmez, bütün günahı esnafın sanatkârın üstüne yükler. "Esnaf bizi soyuyor" der.. Yani başkalarının günahının hesabını bizden sorar.

SORU: **Fiyatların gereğinden çok yükselmesinde esnafla sanatkârın da kusuru yok mudur?**

YANIT: Vardır elbette... İş hayatında kolay ve haksız kazanç yolunu bulanlar, o yoldan köşeyi dönenler çoğaldıkça, bazı esnaf ve sanatkârlar da, "dünyayı düzeltmek bize mi kaldı?" derler, onların içinden de fiyatları tutturabildiği kadar yükseltip kısa sürede köşeyi dönme hevesi duyanlar çıkar. Ne demiş atalarımız: "Üzüm üzüme baka baka kararır"...

SORU: **Bunun çaresi yok mu?..**

YANIT: "Bunun çaresi" deyince, işin derinine inmeyenlerin aklına, yalnızca piyasa ve fiyat denetimi gelir. Piyasa ve fiyat denetiminin önemini küçümsemiyoruz. Yeter ki düzenli ve hakça yapılsın! Fakat bu da yeterli değildir. Denetimi kaynaktan başlatmak ve aşama aşama dükkânda satılan mala kadar getirmek gerekir.

Karaborsanın da, döviz kaçakçılığının da, haksız kazancın da, vergi kaçırmanın da, naylon faturacılığın da kaynağına inilmelidir.

Bunların yanısıra da, üreticiden, sanayiciden, tüccardan, esnaf ve sanatkârdan, işçiye, çırağa, tüketiciye ve Devlete kadar herkese adaletli ölçüler içinde hakkını veren bir ekonomik yapı ve dağıtım sistemi kurulmalıdır.

Kolay kazançtan çok, üretim, sürüm ve dışsatım özendirilmelidir.

Bir yandan üretim maliyetlerini düşürmeğe çalışmak, bir yandan da bu maliyet düşüşünden bütün toplumu yararlandırmağa özen göstermek gerekir.

24 OCAK KARARLARI

SORU: **24 Ocak kararları ve bu kararların getirdiği ekonomik model, bu anlamda kaynaklara inmeyi kolaylaştırıyor mu zorlaştırıyor mu?**

YANIT: Zorlaştırıyor, hattâ yeni yeni sorunlar ortaya çıkarıyor. Bir kere, yalnız halk değil, kimi yöneticiler bile, fiyatların yüksekliğinden, hergün yeni yeni fiyat artışları ortaya çıkmasından esnafı sorumlu sanıyorlar ama, öte yandan bu "model", firmaların, fiyatlarını diledikleri gibi yükseltmelerine izin veriyor, hattâ cür'et veriyor. Onlar da kazançlarını arttırmağa çalışacak yerde, az üretip yüksek fiyatla satarak bol ve kolay kazanç sağlama yoluna gidiyorlar. Özellikle üretim maliyetlerinin yükseldiği şu dönemde daha kolaylarına geliyor böylesi...

SORU: **Yani bir bakıma haklılar mı?**

YANIT: Haklı sayılmazlar. Özel girişimcilikte hüner, maliyetler yükseldikçe, verimi ve sürümü arttırmanın, o yoldan maliyet artışlarını dengelemenin yolunu bulmaktır. Bu zahmetlere katlanmayıp, maliyetlerdeki artışı olduğu gibi, hattâ çoğu kez fazlasiyle fiyatlara aktarmak, marifet değildir.

Sürümü attırdığı zaman, ürettiği malı içerde satamıyorsa, dış pazarlar araması, hem yurdumuz için hem kendisi için döviz kazanma yollarını bulması gerekir.

Demin ki sorunuza karşı şunu da eklemek isterim... Bugünkü model, dışsatımdan çok dışalımı özendirir gibi görünüyor, bize...

SORU: **Ama, geçen sayımızdaki bir yazıda da belirtildiği gibi, dışalımın serbestleştirilmesi, döviz kıtlığı nedeniyle, bir bakıma sözde kalmadı mı?**

YANIT: Resmen sözde kaldı... Ama uygulamada, bu açık kapıdan, döviz kaçakçılığı yoluyla veya karaborsa döviz yoluyla yararlananlar da var. Onlar, dışardan ucuza aldıkları malı, içerde çok yüksek fiyatlarla satarak, hem haksız kazanç sağlıyorlar hem de kendi sanayicimizi ve sanatkârlarımızı baltalamış oluyorlar.

SANATKARA OLANAK

SORU: **Sanatkârı nasıl baltalıyorlar?**

YANIT: Eskiden yurdumuzda döviz kıtlığı oldu mu, bir süre Devlet ve Halk bunun sıkıntısını çekerdi ama bir yandan da ulusal sanayiimiz, o arada atölyelerimiz gelişirdi. Dışardan getirilemiyen parçaları kendi el emeğimizle yapabilmek için sanatkârlar, o derme çatma atölyelerinde seferber olurlardı; yeni teknolojilere geçerek, hattâ o kıvrak Türk zekâsıyla bazen ufak tefek teknoloji yenilikleri bile yaratarak, en akla gelmeyecek parçaları Türkiye'de yaparlar, hem de bazen yurt dışındakilerden daha ucuza malederlerdi.

Şimdi ise, hele bu yeni ekonomik modelle, bir yandan yurt dışına döviz kaçırma kapıları bir yandan da yeni halk deyimiyle "kara servet" kapıları öylesine kardına kadar açıldı ki, kimse artık kolay kolay, ihtiyaç duyduğu parçalar için kendi atölyelerimize veya küçük ve orta sanayiimize başvurma gereğini duymuyor.

SORU: **Bu kapıların nasıl açıldığına birkaç örnek verir misiniz?**

YANIT: Örneği pek çok.. Ama bir tanesini en kolayını ve meşrulaştırılmışını örnek verelim: Şu "SIRDAŞ HESAP" denen şey!... "Sırdaş hesap" perdesi altında, kimin nereden ne vurduğu, Devletten ne kadar vergi kaçırdığı belli olmadığı gibi, hatta vatandaş buna adetâ teşvik edildiği gibi, bir yandan da, "sırdaş hesap" çek defterini cebine koyup yurtdışına giden vatandaş, o hesabını dışarda rahat rahat karaborsa dövize çeviriyor, istediği malı da Türkiye'ye getirtebiliyor.

ARAYIŞ: **Bu sohbetimiz uzun sürecek... Çünkü esnafın, sanatkârın sorunu, bir bakıma tümüyle Türk ekonomisinin ve Türk halkının sorunlarını da büyük ölçüde içeriyor. Daha yeni vergilere bile değinemedik.**

Fakat araya, başka halk kesimlerinden "İÇİMİZDEN BİRİLERİ" ile görüşmeler de girecek.

Onun için şimdilik sohbetimize, yakında yine sürdürmek üzere, ara verelim.

"ARAYIŞ" adına sizlere teşekkür ederiz. ●

GELECEK SAYIDA "İÇİMİZDEN BİRİLERİ" BÖLÜMÜNDE POSTA DAĞITICISI İLE GÖRÜŞME

DEMOKRASİ, İŞÇİ HAKLARI VE DIŞ İLGİ

ALPASLAN IŞIKLI

ÜLKEMİZİN demokrasiye geçiş sorununun, yalnızca iç kamuoyunu ilgilendiren bir konu olarak kalmadığı her geçen gün biraz daha anlaşılıyor. Bu konu, Avrupa Konseyi ve Ortak Pazar gibi Devlet olarak muhatap olduğumuz kuruluşların yanısıra Uluslararası sendikal örgütler çerçevesinde de önem kazanmaktadır. Kuşkusuz bu tür örgütlerin ilgileri, demokrasiye geçiş sorununun bir parçası olarak daha çok sendikal haklar üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bu alanda ilk ve en yakın ilginin, merkezi Londra'da bulunan PSI (Uluslararası Kamu Hizmetleri İşçileri Konfederasyonu) tarafından ortaya konulduğu görülmektedir. PSI'nin bu tutumunun nedeni 12 Eylül'den sonra tüm çalışmaları durdurulmuş büyük sendikalardan bazılarının bu uluslararası üst kuruluşa üye olmasıyla açıklanabilir. Sendikal haklar konusu, ayrıca, ICFTU (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve ETUC (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu) tarafından ilgi ile izlenmektedir.

Bilindiği üzere, bir süre önce en üst düzeyde bir PSI Heyeti ülkemizi ziyaret etmiş ve sendikal haklar konusunda çeşitli temaslarda ve incelemelerde bulunmuştur. ICFTU ve ETUC'un da aynı amaçla ülkemize heyetler göndereceği yolunda haberler basına yansımıştır.

Bu yoldaki ilgilerin ve ziyaretlerin, ülkemiz kamuoyunda, tümüyle olumlu karşılandığı söylenemez. Nitekim, bu konuda hem sağın hem solun bazı yazarlarından eleştiriler yükseldiği görülmüştür. Sağdan bir yazar bu ziyaretleri "teftiş" olarak nitelendirmiş ve NATO gibi kuruluşlara bağımsızlık adına karşı çıkanlardan, uluslararası sendikal örgütlerin bu tür ilgilerine de karşı çıkmalarının beklendiğini savunmuştur.

Nitekim soldan bazı yazarlar da, bir tür bağımsızlık anlayışıyla konuya yaklaşarak, demokrasi sorunumuza dışarıdan gösterilen her

Kişilerin ötesinde, kurumların kuruluşlar hele özgürlüklerle haklar da "cezalandırılır"sa kaygılar uyanması doğaldır.

Gerektikçe kurumlarda yasalarda değişiklik yapılabilir. Fakat bu değişiklikler demokrasiden geriye dönüş yolunda değil, demokrasiye daha çok gerçeklik ve çağdaşlık kazandıracak yolda olmalıdır.

türlü ilginin karşısına çıkma eğilimindedirler. Bunun ancak ulusal bir sorun olarak kendi içimizde çözülebileceğini öne sürmektedirler.

Temelde bu görüş, kuşkusuz doğrudur. Taşıma suyla değirmen dönmeyeceği gibi el desteğiyle de demokrasi olmaz.

Ancak bu gerçeğin yanı sıra çağımızın bir başka gerçeği de vardır: O da, herhangi bir ülkede demokrasi zedelenince veya özgürlükler kısılmağa başlayınca, bu bakımlardan bir ciddî rahatsızlık ortaya çıkınca, dışardaki bazı kamuoyu kesimlerinin ve kuruluşlarının tedirginlik duydukları gerçeğidir. Böyle bir tedirginlik duymalarında, benzer eğilimlerin yayılıp başka demokratik ülkelere sıçrayabileceği kaygısı, kuşkusuz önemli bir etkendir.

ÇAĞIMIZDA DIŞ ETKİ VE İLGİYE KAPALI ÜLKE YOKTUR

Bu tedirginliği duyan kuruluşların başında da, Dünyada etkinliği gitgide artan sendikalar ve uluslararası işçi örgütleri gelir. Çünkü onlar, bir yerde demokrasinin başına bir şey gelirse, bundan en başta işçi haklarının zarar göreceğini deneyimleriyle bilirler.

Çağımızda bu gibi kamuoyu kesimleri ve kuruluşlar, demokratik bir dayanışma anlayışı içinde tepkilerini gösterirler, kaygılarını açığa vururlar.

Böyle kaygılar ve tepkiler de başka hiçbir işe yaramasa bile, demokrasiye dışarıdan yönelen tehlikelerin bir ölçüde olsun dengelenmesine yarayabilir.

Nitekim ülkemizde de, demokrasinin yozlaşmasında ve 12 Eylül'ü bir bakıma kaçınılmaz kılan koşulların oluşmasında bazı "dış güçler"'in payının bulunduğunu hissetmeyen, düşünmeyen yok gibidir. "Dış güçler" derken herkesin kastı başka başka olmakla birlikte bu tür dış güçlerde çağımızın bir gerçeğidir.

Her halde çağımızda, herhangi bir ülkenin özellikle Türkiye'nin dış ilgiye ve bir ölçüde de dış etkilere kapalı bir ülke olması olanaksızdır. Önemli olan bu ilgilerin, Dünyaya egemen ilişkilerdeki temel çelişkiler gereği, değişik nitelikte ve değişik yönde eğilimlerden kaynaklanmış olabileceğinin bilinmesidir. Dolayısıyla, dışarıdan gelen her türlü ilgiyi belli bir önyargıyla karşılamak ve bunu bir ulusal onur sorunu durumuna getirmek, gerçekçi bir tutum sayılamaz.

Bu konuda, ulusal onurumuzu en çok borçlu olduğumuz Atatürk'ün şu sözlerinde de ifade edilmiş bulunan gerekliliği yerine getirmenin, bizim ulusal tekelimizde olduğunu herhalde iddia edemeyiz:

> **"Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa, bana ne? dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alakadar olmalıyız. Hadise ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak lâzımdır. İşte bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükümetleri bencillikten kurtarır."**
>
> (17 Mart 1937, Söylev ve Demeçler, c. 2, S. 282)

KURUMLAR KURULUŞLAR ÖZGÜRLÜKLER CEZALANDIRILMAMALI

Demokratik kurumları, özgürlükleri, hakları kötüye kullanmış olanların, demokratik hukuk devleti kuralları içinde cezalandırılmaları doğaldır ve herhâlde bunun yolları demokratik çerçeve içinde bulunabilir ve bulunmalıdır.

Buna karşılık, kurumları, kuruluşları, hele özgürlüklerle hakları da "cezalandırma" yoluna gidilirse, gerek üyesi bulunduğumuz ülkeler topluluğunda gerek kendi toplumumuzda bazı kaygılar uyanması doğaldır.

Ayrıca, çağ ve koşullar değiş-

tikçe bazen kurumlarda da değişiklikler gerekebilir; ya da ulusa veya demokrasiye yönelen tehlikeleri önlemek için bazı yasa değişiklikleri yapılabilir. Fakat bu değişiklikleri de, demokrasiden geriye dönüş, demokrasiyi sınırlama anlamına gelecek biçimde değil, demokrasiyi genişletecek, demokrasiye ve onun temel unsurları arasında yer alan işçi haklarına daha çok gerçeklik ve çağdaşlık kazandıracak biçimde yapma yollarını araştırmak uygun olur.

Eğer Ulusça böyle bir anlayışa yönelirsek, -kötüniyetli eleştiriler yine sürse bile- iyiniyetle belirtilen kaygılar ve tepkiler kendiliğinden sona ereceği gibi, Türkiye'nin demokratik gelişmesi de güvence altına alınmış olur. ●

ARAFAT: FKÖ lideri bir Filistin Devletinin Israil için sürekli sorun yaratmayacağını bütün dünyaya anlatmaya çalışıyor.

DIŞ SORUNLAR

FİLİSTİN SORUNU

Camp David Anlaşması kimseye yaramadı. Camp David'ın ikinci sahnesi olarak öngörülen "Ürdün seçeneği" de yürümeyecek.

İsrail ancak, Filistin gerçeğini içine sindirebilirse ve kendi güvencesini de o gerçekle bağdaştırma yolunu bulabilirse, rahata kavuşur. Hem kendisi rahat eder o zaman, hem de Ortadoğuya huzur gelmesini kolaylaştırmış olur.

SUUDİ Arabistan'ın Taif Kentinde, 25-28 Ocak günleri yapılan İslam Ülkeleri Üçüncü Doruk Toplantısında, Filistin ve Kudüs sorunlarına büyük ağırlık verildi. O kadar ki bu toplantı, "Filistin ve Kudüs Doruğu" olarak adlandırıldı.

Başka bakımlardan aralarında var olan ayrılıklara karşın, İslam ve Arap ülkeleri, Filistin ve Kudüs konusunda tam bir görüş ve anlayış birliği içinde olduklarını yeniden kanıtladılar. Ortak bir eylem programı benimsediler.

İslam Ülkeleri Doruk Toplantısı, bu açıdan "Camp David" yaklaşımının iflâsını vurgulamış oldu.

"CAMP DAVID"DEN NE UMULDU NE BULUNDU?..

Amerika Birleşik Devletleri Eski Başkanı Carter'in "Yavru"su olan ve uluslararası alandaki en büyük atılımı diye nitelendirilen Camp Davıd girişimi, Arap dünyasını bölmeyi ve Ortadoğu sorununu Mısır-İsrail uzlaşması yoluyla çözmeyi, Filistin Kurtuluş hareketini etkisizleştirmeyi ve Ortadoğu sorunundan Sovyetler Birliğini soyutlamayı amaçlıyordu.

Oysa, aradan ikibuçuk yıl geçtikten sonra ortaya çıkan sonuçlar şöyle sıralanabilir:

★ Filistin sorununun çözümü kolaylaşmamış, büsbütün zorlaşmıştır.

★ Filistin Kurtuluş Hareketi büyük ölçüde güçlenmiştir ve bütün Dünyada daha çok saygınlık ve destek kazanmaya başlamıştır.

★ Bu konuda Mısır dışındaki Arap ülkelerinin birbirleriyle ters düşmeleri beklenirken, daha çok, Amerika Birleşik Devletleriyle Avrupa'daki dostları ve müttefikleri birbirlerinden ayrı düşünür duruma gelmişlerdir. ABD, Filistin Kurtuluş Örgütüne (FKÖ) ve bağımsız Filistin devleti kurulmasına karşı katı tutumunu sürdürdüğü hâlde, birçok Batı Avrupa ülkeleri, FKÖ ile daha yakın ilişkiler kurmuşlardır ve Filistin halkının bağımsız devlet kurma hakkını açıktan desteklemeye başlamışlardır. FKÖ, Dünyanın büyük bir bölümünde fiili bir "devlet" muamelesi görür olmuştur.

★ Camp David yaklaşımını benimseyen Mısır, Arap Dünyasına geleneksel önderlik durumunu tümden yitirerek yapayalnız kalmıştır; petrol üreticisi Arap ülkelerinden sağladığı bol yardım kaynakları kurumuştur; ve Mısır, yalnızca Amerikan desteğiyle ve ancak Amerika'nın her dediğini yaparak ayakta durabilen bir ülke durumuna gelmiştir.

★ Sovyetler Birliği Ortadoğu sorunlarından soyutlanmak yerine

bölgede etkinliğini arttırma ve Ortadoğuyu her yönden kuşatma olanağını bulmuştur. Ortadoğu gerilimi, Doğu-Batı ilişkilerini de büsbütün sarsıp gerginleştirecek bir nitelik edinmiştir.

★ Başkan Carter, öncülük ettiği Camp Davıd Anlaşmasıyla, gerek Dünyada gerek kendi ülkesinde büyük siyasal güç kazanacağını, Ortadoğu sorununu çözmüş bir önder olarak tarihe geçeceğini umuyordu. Oysa tam tersi olmuştur. Carter Başkanlık seçiminde ağır bir yenilgiye uğramıştır. Camp David girişiminin başarısızlığı da bu yenilginin nedenleri arasında sayılabilir.

"Ne İsaya ne Musaya yaranabildi" diye bir söz vardır. Carter ise, bu konuda ne İsa'ya ne Musa'ya ne Müslümanlara ne de Amerikalı seçmenlerine yaranabilmiştir.

★ İsrail de Başbakan Begin, İsrail'in ezelî düşmanı Mısır'la sıcak ilişkiler kurarak ve tüm Arap ülkelerini birbirine düşürüp Filistin Kurtuluş Hareketine de büyük bir darbe indirerek, ülkesinin güvenliğini ve kendi iktidarını sağlama bağlayacağını umarken, tam tersi olmuştur. Başka birçok konuda birbirlerine düşmüş olsalar bile, Mısır dışındaki tüm Arap ülkeleri, İsrail-Filistin sorunu konusunda gitgide bütünleşmişlerdir. Filistin Kurtuluş Hareketi ve FKÖ diplomatik alanda İsrail için sorun yaratabilecek bir güce ve etkinliğe erişmiştir. Begin iktidarı da kendi içinde bölünmüştür ve, ağır bir yenilgiye uğrayacağını bile bile, Begin, seçimleri öne almak zorunda kalmıştır.

Üstelik, sınırsız Amerikan yardımına karşın, Israil ekonomisi çöküntüye sürüklenmiştir.

İsrail'in Camp Davıd'den cüret alarak, işgali altındaki Kudüs'ü resmen ilhaka kalkışması ise tüm İslâm âlemini İsrail karşısında daha güçlü bir dayanışma içine sokmuştur ve İsrail'i Birleşmiş Milletlerde de yapayalnız bırakmıştır.

REAGAN VE PERES HENÜZ GERÇEKÇİ BİR DEĞERLENDIRME YAPAMIYORLAR

Fakat bütün bu sonuçları, Amerika'daki yeni Reagan Yönetimi de, İsrail'de önümüzdeki yaz yapılacak seçimlerle iş başına gelmesi beklenen Peres liderliğindeki İşçi Partisi de, henüz gereği gibi değerlendirmez görünüyorlar.

Hattâ Camp Davıd yaklaşımını bir adım daha ileri götürüp, Mısır'ı sürükledikleri açmaza, bu kez, Ürdün'ü de sürüklemeyi tasarlıyorlar.

Reagan yönetimi de Peres'in partisi de, şimdilik, FKÖ'yü muhatap almamakta ve bağımsız Filistin devleti düşüncesine karşı çıkmakta direnmeye kararlı gibiler.

Şeria Nehrinin batı yakasındaki işgal edilmiş toprakların Filistinlilere bırakılabileceğini, ancak, bir bağımsız Filistin Devletine temel olmak üzere değil, Ürdün'e verilmek üzere bırakılabileceğini, çünkü Ürdün nüfusunun büyük bölümünü Filistin kökenli Arapların oluşturduğunu öne sürüyorlar.

Amaç belli: Filistin sorunu topunu, İsrail alanından Arap âlemine atmak... Sorunu, Araplarla İsrail arasında bir sorun olmaktan çıkarıp Araplar arası bir soruna dönüştürmek ve Arap ülkelerinin o konuda biribirlerine girişini uzaktan seyretmek!...

Ne var ki, Ürdün'ün tecrübeli Kralı Hüseyin, bu açmaza sürüklenmeye niyetli görünmüyor.

Nitekim, Kral Hüseyin, "Ürdün seçeneği" diye adlandırılan ve Camp David'in ikinci sahnesi olarak tasarlanan bu girişimi Taif'de kesinlikle reddetmiştir. Arap-İsrail sorununa, FKÖ olmadan hiçbir çözüm getirilemeyeceğini belirtmiştir.

Bu arada Begin, bir ölçüde daha ılımlı yaklaşım izleyeceği umulan Peres iktidarını şimdiden katı bir tutuma bağlama ve dönüşü zor bir yola sokma taktiğiyle, Filistinlilere bırakılması söz konusu topraklarda, yeni yerleşim merkezleri kurmayı hızla sürdürmektedir.

ZAMANLA DAHA GERÇEKÇİ BİR YAKLAŞIM BEKLENEBİLİR

Doğal olarak, Amerika'da henüz çok yeni olan Reagan Yönetiminin de, hele İsrail'de henüz iktidara bile gelmemiş olan Peres yönetiminin de, bu konuda izleyecekleri tutuma, henüz, kesinleşmiş gözüyle bakılamaz.

Zaman içinde her ikisi de daha gerçekçi bir yaklaşıma yönelebilirler.

Genel Dünya stratejisini yeniden değerlendirirken Avrupa'lı müttefikleriyle diyalog kurması beklenen Reagan Yönetimi, Ortadoğu ve Filistin sorunu konusunda da müttefiklerine daha çok yaklaşma ve daha gerçekçi bir tutum izleme gereğini duyabilir.

Avrupa'da geniş bir dost çevresi bulunan ve yetenekli bir önder olarak bilinen Peres üzerinde de Avrupa baskısının giderek etkinleşmesi beklenebilir.

Nitekim bunun belirtileri şimdiden görülüyor.

Kimi Amerikan Başkan adayları gibi, son haftalarda, daha iktidara gelmeden önce uluslararası zemin yoklama ve destek sağlama gezisine çıkan Peres, umduğunu bulamamıştır. Görüştüğü Avrupalı önderlerin tümü Peres'i daha gerçekçi bir tutum benimsemeğe, FKÖ gerçeğini kabul etmeğe, bir bağımsız Filistin devleti düşüncesini içine sindirmeğe teşvik etmişlerdir.

Onun için, iktidara geldikten sonra, Peres'in tutumunda da bir yumuşama başlayabilir.

İSRAİL'LİLERİN FİLİSTİN'LİLERİ ANLAMASI GEREKİR

Aslında İsrail'lilerin Filistin'lileri, Filistin halkının özlem ve

FİLİSTİNLİLERİ ANLAMAK: Bir yandan Filistin halkı yaşam kavgası verirken, bir yandan da yukarıda görüldüğü gibi gelecek kuşaklarını yetiştirmeye çalışıyor.

gereksinmelerini çok iyi anlamaları gerekir. Çünkü yakın geçmişde kendi verdikleri mücadelenin bir benzerini şimdi Filistin halkı veriyor.

Üstelik Filistin halkı bu mücadelesini, Dünyada tepki ve tedirginlik uyandıran "gerilla" yöntemlerinden gitgide uzaklaştırıp, diplomatik alanda sürdürmeğe çalışıyor; bunda da küçümsenemiyecek başarı gösteriyor.

İsrail, ancak Filistin gerçeğini içine sindirebilirse ve kendi güvencesini de o gerçekle bağdaştırma yolunu bulabilirse, rahata kavuşur. Hem kendisi rahat eder o zaman, hem de Ortadoğuya huzur gelmesini kolaylaştırmış olur.

"BÜYÜK" DÜŞÜNEBİLMEK

"Bir Filistin devleti, İsrail için sürekli sorun yaratır" kaygısı, geçerli ve gerçekçi sayılamaz.

Bir Filistin devleti kurulunca, Filistin halkı için, İsrail'den çok daha başka sorunlar ön plana geçecektir.

Bütün ömürlerini ya can güvensizliği için kamplarda veya işgal altında ya da başka ülkelerde geçirmiş, birçoğu ömrü boyunca bir gece bile rahat uyuyamamış; fakat bunca zorluğa, sıkıntıya, mücadeleye karşın da kendi eğitim ve kültür düzeylerini yükseltmeğe özen göstermiş insanlardan oluşan Filistin halkı, bağımsızlığa ve kendi devletine kavuşunca, İsrail'le uğraşmak yerine, çoktan hakettiği huzurlu ve mutlu bir yaşama kavuşma yollarını aramaya başlayacaktır. İsrail sorunundan önce kendi sorunlarıyla uğraşacak, böylece İsrail sorunu da belki hali ile ortadan kalkmış olacaktır.

Kimbilir, belki de o zaman İsrail'le Filistinliler arasında şimdi söz konusu olmayan bir karşılıklı güven ve iyi ilişkiler ortamı bile doğacaktır.

İsrail ve ABD, bu konuda, küçük kaygıların ve hesapların üstüne çıkıp biraz "Büyük" düşünebilseler, bölgemiz için de, Dünya için de, kendileri için de yeni ufuklar açılabilir.

Eğer bir takım iç baskılara kendini kaptırmazsa, Peres'in, böyle bir bakış açısını giderek içine sindirmesi belki umulabilir.

Reagan'ın da, zaten kendi "yavru"su olmayan sakat doğmuş bir Camp David Anlaşmasını, kendine ayak bağı olmaktan çıkarmağa, belki zamanla razı olması beklenebilir.

Şimdilik bunlar, aşırı iyimser görünebilecek beklentilerdir. Fakat bir ölçüde iyimser olmadan da iyinin yolu kolay bulunamaz. ●

HUKUK

VATANDAŞLIK YASASI VE DEĞİŞİKLİKLER

Prof. Dr. HİCRİ FİŞEK

17 Şubat 1981 günü yürürlüğe giren 2383 Sayılı Yasa (RG. 17254) ile, çalışmalarına birkaç yıl önce başlanmış olan ve kamuoyunca "çifte tâbiiyet kanunu" diye adlandırılan, "Türk Vatandaşlığı Kanunu" değişikliği gerçeklenmiş bulunmaktadır.

2383 Sayılı yasa, Türk vatandaşlarının yabancı bir Devlet vatandaşlığına da sahip olmalarını, nisbeten kolaylaştırıcı hükümlerin yanı sıra, Türk vatandaşlığının yitirilmesine ilişkin yeni hükümler de getirmektedir.

I. "Çifte tâbiiyet"e yol açan hükümler:

2383 sayılı yasa, eski Vatandaşlık Yasasında bulunan ve çifte tâbiiyete yol açan sınırlı durumlara yeni olanaklar eklemiştir. Bu konudaki eski ve yeni hükümler şöylece özetlenebilir:

1. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı kanununda yapılan değişikliklerden biri, Türk ana ve yabancı babadan doğan bir çocuğun -babasının vatandaşlığını kazanıp kazanmadığına bakılmaksızın- doğumundan itibaren, anasına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanmasını sağlamaktadır. Bu duruma göre, örneğin, bir Almanla evli bir Türk kadınının çocuğu doğumundan başlıyarak Türk ve Alman vatandaşı olacaktır.

Yapılan değişikliklerle, yabancı ile evli Türk kadınının, 2328 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden (17 Şubat 1981) önce doğmuş ve Türk vatandaşlığını kazanamamış çocuklara da Türk vatandaşlığını kazanma olanağı sağlanmıştır. Yasanın Ek geçici 2. maddesine göre, bu gibi küçük (reşit olmayan) çocuklar, ana, baba veya yasal temsilcilerinin (vasi gibi) başvurmaları halinde, doğumlarından başlayarak, Türk vatandaşı olurlar. Böyle bir başvuru yapılmadığı hallerde, söz konusu çocuklar, Türk hukukuna göre, reşit olmalarından başlıyarak üç yıl içinde seçme hakkı kullanarak Türk vatandaşlığını kazanabilirler. Seçme hakkının kullanılması ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında ilgilinin isteğini belirtmesi yeterlidir; her hangi bir makamın onayına, kararına gerek yoktur.

2. Türk vatandaşı iken, bu niteliği kaybederek, yabancı durumuna düşmüş kişilerin Türk vatandaşlığını yeniden kazanmaları olanak içindedir.

Bu kişiler, 1. 1. 1929 - 22 Mayıs 1964 tarihleri arasında, iskat (çı-

YASANIN GETİRDİĞİ BAŞLICA YENİLİKLER

1. ÇİFTE UYRUKLU OLABİLME KONUSUNDA:

• Eskiden ancak, babası Türk annesi yabancı olan çocuklar, çift uyruklu olabiliyordu. Şimdi bu hak, annesi Türk babası yabancı olan çocuklara da tanınıyor.

• Önceden Türk Devletinin iznini alarak başka bir ülke uyrukluğuna geçen bir vatandaşımız, yeni yasaya göre, Türk vatandaşlığını yitirmeyecek ve -öteki ülke de kabul ederse- çifte uyruklu olabilecek. İzin alışından itibaren üç yıl geçtikten sonra, Türk vatandaşlığını koruyup koruyamıyacağına Türk Hükümeti karar verecek.

Ancak iyiniyetle gerekli bilgileri veren vatandaşın Türk vatandaşlığını yitirmesi öngörülüyor yasada.. Yasa yapıcının kastı iyiniyetin cezalandırılması olamıyacağına göre, bu hükmün yeniden düzenlenmesi gerekir.

2. VATANDAŞLIĞI YİTİRME KONUSUNDA:

• Türkiye'de ve yurt dışında: Devletin iç ve dış güvenliğine veya ekonomik ve mali güvenliğine aykırı eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle yurda dönmeleri için duyuru yapıldığı halde, belirtilen sürede yurda dönmeyenlerin Türk vatandaşlığını yitirdiklerine Bakanlar Kurulu'nca karar verilebilecek.

karma) dahil, herhangi bir nedenle Türk vatandaşlığını kaybetmişlerse, 2383 sayılı yasanın yürürlüğe girişinden başlayarak iki yıl içinde, dilerlerse Türk vatandaşlığına geçmek istediklerini bildireceklerdir. Böyle bir isteği belirtilenlerden Türk vatandaşlığına alınmalarında sakınca görülmeyenler, Türkiye'de ikamet koşulu aranmaksızın, Bakanlar Kurulu'nca vatandaşlığa alınabilirler.

Türk Vatandaşlığını 22 Mayıs 1964 (403 sayılı yasanın yürürlüğe girişi) tarihinden sonra -çıkarmadan başka- herhangi bir nedenle kaybetmiş olan kişiler ise, 403 sayılı yasanın kendilerine tanıdığı yeniden vatandaşlığa alınma olanağından yararlanmağa devam etmektedirler. Diğer bir deyimle, bu gibi kişiler, başvurmaları halinde, Türkiye'de ikamet şartı aranmaksızın, Bakanlar Kurulu kararı ile yeniden Türk vatandaşlığını kazanabileceklerdir.

3. Türk Vatandaşlık Kanununda yapılan diğer bir değişiklik, Türk vatandaşlarının, bu niteliklerini yitirmeden, kendi istekleri ile yabancı bir Devlet vatandaşlığını kazanmalarına olanak sağlamaya yöneliktir.

403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanununun çeşitli maddelerinde yapılan değişikliklerle, oldukça karmaşık bir biçimde, düzenlenmiş olan bu konu şöylece açıklanabilir:

a) Türk vatandaşlığını yitirmeden yabancı bir Devlet vatandaşlığını kazanmak isteyen kişiye İçişleri Bakanlığı, uygun gördüğü takdirde, bir "yabancı vatandaşlığa geçme izin belgesi" verecektir. Bu izin alınmadan, yabancı bir Devlet vatandaşlığını kendi isteği ile kazanan kişi hakkında, eskiden olduğu gibi, Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı verilebilecektir.

b) Sözü edilen belgeyi alan kişi, üç yıl içinde "gerekli belge ve bilgileri" Türk makamlarına vermek zorundadır. Bu belgelerin ve bilgilerin verilmesi, yâni kişinin yabancı Devlet vatandaşlığını kazandığını kanıtlaması halinde, kendisine "çıkma belgesi" verilecek ve bunun sonucu olarak Türk vatandaşlığı yitirilecektir.

Bu hükmü, çifte tabiiyeti kolaylaştırıcı olmak iddiasında bulunan bir yasa için yerinde bir hüküm olarak değerlendirmek mümkün değildir. Zira, iyiniyetle gerekli bilgileri veren vatandaş, yasa gereğince, Türk vatandaşlığını yitirecektir. Yasa yapıcının kastı iyiniyetin cezalandırılması olamıyacağına göre, bu hükmün yeniden düzenlenmesinde yarar vardır.

Üç yıllık süre içinde, "gerekli bilgi ve belgeleri" Türk makamlarına vermeyenlerin Türk vatandaşlığını koruyup korumadıklarına, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine, Bakanlar Kurulu'nca karar verilecektir.

Bu kararın, üç yılın hemen sonunda ve kesin olarak verilmesi, hukukta güven ve istikrarı korumak bakımından gereklidir.

4. Türk vatandaşlarına, bu niteliklerini koruyarak, yabancı bir Devletin vatandaşlığını kazanma olanağını, özetlenen ölçüde, tanıyan yasakoyucu, bu gibi kişilerin Türkiye ile bağlılıklarının devamını istemektedir. Türk Vatandaşlığı Kanununun 25.nci maddesine eklenen (h) bendine göre, kesintisiz olarak -yâni Türkiye'ye hiç gelmeden- yedi yıl süre ile yurt dışında oturan ve bu süre içinde Türkiye ile ilgisini ve bağlılığını kesmediğini ve Türk vatandaşlığını korumak istediğini gösterecek resmî eylem ve işlemlerde bulunmayan çifte tâbiyetlilerin Türk vatandaşlığını kaybettiklerine karar verilebilecektir. Sözü edilen resmî eylem ve işlemlere örnek olarak, askerlik görevinin yerine getirilmesi, kendisinin ve ailesi bireylerinin medeni halindeki değişikliklerin Konsolosluğa bildirilmesi gösterilebilir.

5. Bu konuda, son olarak, "çifte tâbiiyet" halinin ilgiliye neler sağlıyacağı üzerinde durulabilir.

Örnek olarak, aynı zamanda Türk ve Alman vatandaşı olan bir kişiyi ele alırsak, bu kişi Türkiye'de bulunduğu sırada tüm Türk vatandaşlarının yararlandıkları bütün haklardan yararlanacaklar ve bütün yükümlülüklerle bağlı olacaklardır. Aynı kişi Almanya'da bulunduğu sırada tüm Alman vatandaşlarının yararlandıkları haklardan yararlanacak ve bütün yükümlülüklerle bağlı olacaklardır. Bu durumun, özellikle zorunlu askerlik görevi ve vergilendirme açısından bazı zorluklar doğurmasını önlemek için ek düzenleyici önlemlerin öngörülmesi gerekecektir.

İki Devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişi, iki Devletin de vatandaşlarına tanıdıkları haklardan yararlanmasına karşılık, diplomatik korunma bakımından bir sınırlama ile karşılaşacaktır. Örnek olarak aldığımız Türk-Alman kişi Türkiye'de bulunduğu sürece Alman, Almanya'da bulunduğu sürece Türk makamlarının diplomatik korumasından yararlanamıyacaktır. Bu iki ülke dışında dilediği vatandaşlığına dayanabilecektir.

II. Türk vatandaşlığının yitirilmesine ilişkin yeni hükümler:

2383 sayılı yasa, Türk vatandaşlığı kanununa, yeni bazı vatandaşlığı kaybettirme nedenleri eklemiş ve vatandaşlıktan çıkarma nedenini yeniden ve genişletilmiş biçimde düzenlemiştir:

1. Kaybettirme nedenleri: Vatandaşlık kanununa eklenen kaybettirme nedenlerinden ikisine -izin almadan kendi isteği ile yabancı Devlet vatandaşlığını kazanma ile herhangi bir nedenle yabancı Devlet vatandaşlığını kazandıktan sonra Türkiye ve Türk vatandaşlığı ile ilgiyi sürdürmemeye- yukarıda değindik.

Yapılan değişiklikle getirilen yeni bir kaybettirme nedeni ülkenin güvenliğini koruma zorunluğuna dayanmaktadır. Türk Vatandaşlığı Kanununun 25. maddesine eklenen (g) bendi ile, "Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği ile kanunun suç saydığı şekilde iktisadî veya mali güvenliği aleyhinde faaliyetlerde" bulunmak Türk vatandaşlığının kaybettirilmesi nedeni olarak saptanmıştır. Ancak Bakanlar Kurulunun bu yolda karar verebilmesi için:

★ İlgilinin bu eylemleri yurt dışında yapması veya yurt içinde yaptıktan sonra, her ne suretle olursa olsun -yâni düzenli bir pasaportla bile olsa- yurt dışına çıkmış olması;

★ Bu kişi hakkında Türkiye'de kamu davası açılmasına, ceza kovuşturması yapılmasına veya verilmiş olan bir hükmün infazına

M. ALİ AĞCA'YI MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI DA ARIYOR..

Milliyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü ve Başyazarı Abdi İpekçi'nin katili, sağ terörist, Mehmet Ali Ağca'yı, tüm güvenlik kuvvetlerinin yanısıra, Milli Eğitim Bakanlığı da, alacak davası nedeniyle arıyor.

Ankara Dördüncü Asliye Hukuk Hakimliğinden yapılan ve Resmi Gazetede yayınlanan çağrıda, "Malatya-Yeşiltepe Kasabası Gazi Mah. Aydan Sok. No: 14'de M. Ali Ağca'ya" hitab ediliyor..

Mahkemenin çağrısında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından davalılar Müzeyyen Ağca ve M. Ali Ağca aleyhine açılan alacak davası nedeniyle "ilanen tebligat" yapıldığı, gelinmediği için "ilanen gıyap kararının tebliğine" karar verildiği, belirtiliyor.

Ankara Dördüncü Asliye Hukuk Mahkemesi kararı gereğince, M. Ali Ağca, duruşma günü olan 19 Mart 1981 günü saat 09.40'da hazır bulunmadığı takdirde, davaya gıyabında devam edilecek.

olanak bulunamaması;

★ Bu kişinin, yurda dönmesi için yapılan duyuruya rağmen üç ay sıkıyönetim ve olağan üstü hallerde, bir ay içinde Türkiye'ye gelmemiş olması gerekir.

Bu veya diğer bir nedenle, hakkında Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı verilen kişi, Türk hukuku açısından, yabancıların yararlandıkları tüm haklardan yararlanırlar, Türkiye'ye giriş çıkışları, yerleşmeleri, çalışmaları, mal edinmeleri gibi hususlarda Türk "yabancılar hukuku"na tâbi olurlar; gerekli şartlar varsa yeniden Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

2. Çıkarma nedeni: Yukarıda kaybettirme nedeni olarak açıklanan güvenliği sarsıcı eylemler, aynı şartlarla, Türk vatandaşlığını doğumdan başka nedenle kazanmış kişiler için vatandaşlıktan çıkarma sebebi olarak düzenlenmiştir. Aynı hüküm Türkiye'nin savaş halinde bulunduğu zamanlarda, doğuştan Türk vatandaşı olanlara da uygulanabilir. Doğuştan Türk vatandaşı olan bir kişi hakkında "vatandaşlıktan çıkarma" kararı, sadece, belirtilen durumda verilebilir.

Çıkarma, kaybettirmeye göre daha ağır sonuçlara yol açmaktadır. Hakkında çıkarma kararı verilen kişinin Türkiye'de bulunan malları tasfiye edilerek, bedeli millî bir bankaya yatırılır, kişi yeniden, örneğin miras yolu ile, mal edinirse, bu mallar da tasfiye edilir. Bu gibilerin Türkiye'ye gelmeleri yerleşmemek koşulu ile ve, sakınca görülmezse, turist olarak ve özel izinle gerçekleşebilir. Türk vatandaşlığından çıkarılan kişilerin yeniden Türk vatandaşlığını kazanmaları olanak dışıdır.

3. Devletin, kendi varlığına karşı savaşmakta olan, bu yolda suç işleyen vatandaşlarını yargılayıp yasaların öngördüğü işlemleri yapma -aklama veya cezalandırma- olanağından yoksun kalması halinde kaybettirme ve çıkarma son çare olarak gözükmektedir. Ancak bu önlemlerin beklenen sonucu doğurabilmesi için büyük bir titizlik ve dikkatle hareket edilmesi yerinde olur. Bir katile, bir silâh veya uyuşturucu madde kaçakçısına yapılan "yurda dön" çağrısı ile bazı ülkelerde "fikir suçu" sayılabilecek eylemler dolayısıyla yapılan çağrıların birbirlerine karıştırılmaması, alınan önlemlerin inandırıcılığının zayıflamasına, hatta yitirilmesine yolaçabilir. Bu durum, yabancı ülkelere sığınma istemlerinin artması ve bu istemlerin kabulü sonuçlarını doğurabilir ve bazı hallerde "suçlunun iadesi" isteminin yerine getirilmesini zorlaştırabilir. ●

HUKUK KARGAŞASINI GİDERME YOLLARI

ARAYIŞ'ın geçen sayısında, kamuoyunun görüşlerini önceden almaksızın alelacele yasa çıkarmadaki sakıncalara değinmiş ve yasaların doğru çıkmasının, kamuoyu katkısıyla ve kamuoyunca benimsenerek çıkmasının, çabuk çıkmasından daha önemli olduğunu belirtmiştik.

Ülkemizdeki hukuk ve yasa kargaşasını gidermek için, o yazıdaki öneriler de kendi başlarına yeterli değildir.

Sayısı kesin, bilinemeyecek kadar çok yasa vardır ülkemizde. Özellikle şu hızlı yasama döneminde bu sayı hızla kabarıyor.

En yetkili ve yetenekli hukukçular bile, kendi uzmanlık alanlarında biribiri ardından çıkan ve ikide bir değişen yasaları gereğince izleyebilmekte güçlük çekiyorlar.

"Yasaları bilmemek mazeret sayılmaz" kuralı heryerde geçerli bir kuraldır ama uzmanların bile yeteri kadar izleyip bilemediği yasaları yurttaş nasıl bilsin?.. Yurdumuzda kötüniyetten değil de, bu yasalar kargaşasının içinden çıkılamaması yüzünden suç işleyenlerin sayısı az olmasa gerektir.

TASARILAR İÇİN MERKEZİ KURUL GEREĞİ

Kargaşa yalnızca yasaların çokluğundan değil, iyi hazırlanmamış olmasından da ileri geliyor.

Devletin, yasa hazırlama tekniğinde gereğince uzmanlaşmış ve yetkinliğini bütün kamu kuruluşlarına kabûl ettirmiş bir merkezî organı da yok.

Gerçi Başbakanlıkta bir "Kanunlar ve Kararlar Dairesi" var ama zamanla bu Daire, işlevini büyük ölçüde yitirmiş, doyurucu düzeyde uzmanlardan gitgide yoksun bırakılmış. Yeterli ve yetenekli elemanları da etkisiz kalmış. Her Bakanlık, kendi alanıyla ilgili tasarıları kendi başına hazırlar olmuş. Böylelikle, Devletin hazırlayıp çıkardığı yasalarda, hem genel yaklaşım ve içerik bakımından hem de yasa tekniği ve dil bakımından tutarsızlıklar, çelişkiler ve yinelemeler (tekerrürler) yaygınlaşmış.

Oysa yalnız Hükümet düzeyinde değil, yasama organında da,

"Yasaları bilmemek mazeret sayılmaz" kuralı heryerde geçerli bir kuraldır ama uzmanların bile yeteri kadar izleyip bilemediği yasaları yurttaşlar nasıl bilsin?.

Bugünkü kuşaklar birçok eski yasaların dilini bile anlıyamıyacak durumda...

tüm tasarılar ve öneriler arasında her bakımdan uyum sağlayıcı, yinelemeleri de çelişkileri de önleyici bir kuruluşa gerek var.

Şu sırada TBMM ile ilgili böyle bir kuruluşa olanak bulunmamakla birlikte, bugünkü Yönetimin, Başbakanlıkta, merkezî bir tasarı hazırlama birimi oluşturmasında büyük yarar vardır.

YASALARIN UYUMLULAŞTIRILMASI

Böyle bir kuruluşa verilebilecek bir temel işlev de, yürürlükteki yasaların kodifikasyonu, taranması ve uyumlulaştırılması olmalıdır.

Ülkemizi hukuk ve yasa kargaşasından kurtarmak üzere, yüksek düzeyde uzmanlarla, bilim adamlarıyla desteklenecek böyle bir birim, tüm yasaları gözden geçirebilir, geçerliliği kalmamış olanların yürürlükten kaldırılmasında, biribirini yineleyen yasaların birleştirilmesinde, biribirleriyle çelişenlerin bağdaştırılmasında, yasaların daha tutarlı bir sistematiğe göre ayrımında ve gereksiz yasa bolluğunun giderilmesinde, Devlete ve topluma büyük katkıda bulunabilir.

Bunun yıllar sürecek bir çalışmayı gerektireceği bellidir. Şu dönemde bitirilmesi de söz konusu olmayabilir. Ama sağlam temeller üzerinde kamuoyunu doyurucu bir çalışma başlatılırsa, ergeç sonu getirilir.

Hukuk alanındaki kargaşanın bir nedeni de yasa dilidir. Eski

yasalarla yeni yasaların ve bugünkü kuşakların dili arasında "uçurum" denebilecek kadar derin bir ayrılık oluştuğu gibi, yeni çıkarılan yasalarda bile dil bütünlüğü sağlanamamaktadır.

Evet, "yasaları bilmemek mazeret sayılmaz" ama, bugünkü kuşaklar, birçok eski yasaları bilmek şöyle dursun, bunların dilini bile anlıyamıyacak durumdadır.

Gerçi 1960 sonrası dönemde, yüksek yargı organlarımız, hukuk dilinin çağdaşlaşmasına ve sadeleşmesine büyük katkıda bulundular. Mahkeme kararlarını herkesin anlıyabileceği bir dille açıklamağa özen gösterir oldular. Eskiden, çoğu sanık, mahkemenin kendisi hakkında verdiği hükmü bile anlıyamazken, bu sorun büyük ölçüde çözülmüş oldu.

Fakat o arada, ister istemez yasa diliyle mahkeme dili arasında da çelişkiler belirdi.

Yürürlükteki yasaların ayıklanıp uyumlulaştırılması ve yeni tasarıların daha tutarlı biçimde hazırlanması için kurulmasını önerdiğimiz birime, dil uzmanları da katılarak, Türk hukukundaki dil kargaşasını sona erdirici çalışmalarda yapılabilir.

Ülkemizdeki çok yönlü hukuk kargaşasını gidermek üzere atılacak adımları, herhâlde, yalnız hukukçularımız değil, tüm yurttaşlar şükranla karşılıyacaklardır. ●

EĞİTİM VE KÜLTÜR

KÜLTÜR POLİTİKASINDA ATATÜRKÇÜLÜK

NAZAN ve MAZHAR İPŞİROĞLU

CUMHURİYET tarihinin ilk onbeş yılında belirgin bir kültür politikası vardı. Osmanlı döneminin yaşam üslubu tarihe karışmıştı. Kendi içine dönük konak yaşamı sona eriyor ve yerini dışa dönük toplumsal yaşama bırakıyordu. Çağdaş yaşama uyabilmesi için, halkın eğitilmesi gerekiyordu. Bu amaçla Halkevleri açılmıştı. Konferans, konser, sergi, üniversite haftaları düzenlenerek Halkevlerinin birer kültür merkezi haline gelmesine çalışılıyordu.

Göz-eğitimi bu dönemin kültür politikasında önemli bir yer alır.

Türkiye'de ilk kez bir resim ve heykel müzesi açılıyor. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, atölyelerin başına Batı ülkelerinden getirilen sanatçılarla yeni bir biçim almıştı. Akademi sadece mimar yetiştiren, modelden resim heykel öğrenimi yaptıran bir yüksek okul olarak kalmıyor; burada fotoğrafçılık, dökümcülük, marangozluk, mobilya ve içdekorasyon atölyeleri açılıyordu.

Bizde müzeciliğin yerleşmesi de bu dönemde olur. Osman Hamdi'nin girişimiyle kurulan İstanbul Arkeoloji Müzesi'nden başka müze yoktu bu döneme değin. Topkapı Sarayı ve Ayasofya müze olarak halka açılmıştı, Ankara'da Etnografya Müzesi kurulmuştu. Bugün eski eserlere verilen değeri, onların korunması için ülkenin her bir yanında açılan müzeleri bu anlayışa borçluyuz.

Nüfusumuzun yarıdan fazlasını yirmi yaşın altındakiler oluşturuyor. Türkiye'nin geleceğini onlara emanet edeceğiz. Bu genç kuşağı harcamak istemiyorsak, okulun yaşamdan kopmasını önlemek zorundayız.

Atatürk, herşeyden önce "medrese zihniyeti"ne son vermek, bunun yerine çağdaş düşünceyi getirmek istemişti. Çağdaş düşünce eleştirel düşünceydi, yapıcılıktı. Dogmatik düşüncenin yerini eleştirel düşüncenin alması bütün devrimlerin temel ilkesidir. Oysa bugünün öğretim sistemi ezbere dayanıyor, özgür düşünmeyi öğretmekten çok uzak.

ANKARA'NIN KURULUŞUNDA SANATA VERİLEN YER

"Kuvvayi milliye" iradesinin yarattığı ilk "büyük yapı" Ankara'dır. Bozkırın ortasında, ulaşım güçlükleri olan bir yerde Başkent'in kurulması, kuşkusuz sadece stratejik nedenlere dayanmıyordu. Geçmişin mirasını taşıyan İstanbul'dan uzakta kurulan Başkent, sıfırdan başlamanın ve yapıcılığın simgesi olacaktı. Modern yapıları, parkı, üniversitesi, sergi sarayı tiyatro ve sinemalarıyla çağdaş bir kent olacaktı Ankara ve çağdaş bir yaşam sürülecekti burada. Türkiye'de ilk kez değişik sanat dallarından gelen sanatçıların, mimar, dekoratör, yontucu ve ressamların ortak çalışmalarıyla kuruluyordu bu kent. Duvara resim asma, törelerimiz arasına daha girmemişti bu dönemde. Devlet, resim sergileri açtırıyor, resim satın alıyor ve resmî dairelere koyuyordu. Bununla bir yandan sanatçıları destekliyor, öte yandan halkın gözünü resme alıştırıyordu.

ATATÜRK'ÜN KÜLTÜR POLİTİKASINDAN AYRILIŞ

İkinci Dünya Savaşı süresince, savaşın getirdiği sorunlar ağır basmıştı. Bu dönemde kültür politikası ikinci plana itilir. Fakat temelden değişiklik 1950'de, çok partili demokrasiye geçildikten sonra başlar. Atatürk'ün kültür politikasına bu dönemde son veriliyor. Oysa halk, Atatürk çizgisinde bir kültür politikasını kendi başına sürdürecek düzeye daha gelmemişti. Yüzyıllar boyunca ihmal edilmiş olan bir toplumda, Cumhuriyet tarihinin ilk yirmibeş yılı içinde bu düzeye gelmesini beklemek büyük bir yanılgıydı. Nüfus artıyor, okuyup yazma bilmeyenlerin sayısı çoğalıyordu.

Ama halk uyanmıştı bir kez, karanlıktan aydınlığa çıkmak, okuyup öğrenmek istiyordu. Devletten, halkın gereksinmelerini karşılayabilecek, gençleri Atatürk çizgisinde yetiştirecek tutarlı bir kültür politikası beklenirken, kültür politikasının parti politikasına dönüştürülmesi büyük bir talihsizlik oldu. Planlı bir kültür politikası yoktu artık.

Rey toplamak için her yerde okul açılıyordu. Okul kitapları bile, Atatürkçülük adı altında, iktidar-

daki partinin eğilimine göre değiştiriliyordu. Öğrenim kurumlarının (üniversite, akademi, özel yüksek okullar, özel ve resmî liseler, imam-hatip okulları, Kur'an kursları vb.) beklenmedik ölçüde çoğalması, bu dönemin kültür politikasının en karakteristik yanıdır. Hesaplanmadan açılan bu öğrenim kurumlarının yaşamdan kopacağı ve giderek ezberciliğe dayanan medrese anlayışının hortlamasına yol açacağı doğaldı.

ATATÜRK'ÇÜLÜĞÜN DONDURULUŞU

Gerçi Atatürk hiç bir zaman unutulmamıştı. Her vesileyle anılıyor, okullara, resmi dairelere büstleri, resimleri konuluyor, yaşamı ve devrimleri daha ilkokulun birinci sınıflarında öğretilmeye başlanıyordu. Ama Atatürkçülük tarihsel olaylar içinde dondurulmuş, gerçek anlamı unutulmuştu. Böylece boşlukta kalan, ne yapacağını bilemeyen, okulda öğrendiklerini yaşamda değerlendiremeyen bir yarıaydın sınıf üredi. Bunlar birbirine ters düşen yollara dağıldılar. Ama inandıkları ideolojiler birbirine ne denli ters düşerse düşsün, bunların ortak yanı gerçeklerden kopmuş olmalarıydı. Türkiye'nin gerçeklerine gözleri kapanmıştı. Bağnazca bağlanmış oldukları ideolojileri mutlaklaştırıyor, bir din haline getiriyorlardı.

Nüfusumuzun yarısından fazlasını yirmi yaşının altındakiler oluşturuyor. İlerde Türkiye'nin geleceğini onlara "emanet" edeceğiz. Bu genç kuşağı harcamak istemiyorsak, her şeyden önce okulun yaşamdan kopmasını önlemek zorundayız. Bu kuşağın gerçeklerimize uzak kalmaması, yaşama hazırlıklı yetiştirilmesi gerekiyor. Günümüz kültür politikasının baş sorunu bu.

Bu sorun nasıl çözülebilir? Tek çözümün Atatürkçülük'te olduğuna ulusça inanıyoruz. Ne var ki Atatürkçülüğün eğitimde uygulanışı, Atatürkçülükle bağdaşmıyor. Atatürk döneminden bu yana çok zaman geçti, çok şeyler değişti. Atatürkçülüğün gerçek anlamı üzerinde düşünmek ve onu bugünün koşulları içinde yeniden kazanmak zorundayız.

ÖZGÜR DÜŞÜNMEYİ ENGELLEYİCİ EĞİTİM

Atatürk, her şeyden önce "medrese zihniyeti"ne son vermek, bunun yerine çağdaş düşünceyi getirmek istemişti. Çağdaş düşünce eleştirel düşünceydi, yapıcılıktı. Dogmatik düşüncenin yerini eleştirel düşüncenin alması, bütün devrimlerin temel ilkesidir. Oysa bugünün öğretim sistemi ezbere dayanıyor, özgür düşünmeyi öğretmekten çok uzak. Daha ilk öğretimde çocuklar, dünyalarına girmeyen bir yığın bilgi yüklemesiyle zorlanıyorlar. Öte yandan sayısı günden güne artan Kur'an kursları, taze beyinleri -üste de anlamadıkları bir dilden- ezbere zorluyor.

Bu sistem orta ve yüksek öğrenimde de değişmiyor. Örneğin orta öğretim ders programına giren sanat tarihi derslerinde, öğrenciye bir yıl içinde mağara döneminden bu güne kadar sanatın tüm gelişmesi öğretilmek isteniyor. Yüksek öğretimde bu program daha ayrıntılı uygulanıyor. Öğrenci, merkezî sistemle çoğu kez ne okunduğunu bile bilmeden girdiği sanat tarihi bölümünde, yüklü bir öğretim programı içinde, sanat üslûplarını anlamadan bellemek zorunda kalıyor.

Sanat tarihini burada gelişigüzel bir örnek olarak almadık. Göz-eğitimine dayanan somut bir bilim dalında bile öğretimin ezberciliğe dökülmesi, başka bilim dallarında öğretimin nasıl soyut bir düzeye kayacağı hakkında bir fikir veriyor. Bu koşullar altında yetişen gençlerimizden özgür düşünme ve yapıcılık nasıl beklenebilir?

Evet, günümüz kültür politikası Atatürkçülük olacak. Ama duygusal bir yaklaşımla bu yolda başarıya ulaşılamıyacağını artık anlamalıyız. Geçmişin öykülerini yinelemekle yetinmemeliyiz. Atatürkçülüğün medrese zihniyetine karşı bir savaşım, düşüncede bağımsızlık ve yapıcılık olduğunu unutmamak ve bu savaşımı sürdürmek zorundayız. Ancak o zaman geçmişin yarınlara ışık tutabileceğini umut edebiliriz. ●

KAZALARA ANINDA MÜDAHALE EDİLECEK

EDİRNE'DEN İSKENDERUN'A KADAR UZANAN E - 5 YOLUNA TELSİZ - TELEFON KONULACAK

● **1975 yılında alınan sistemin yapımına bu yıl başlanacak ve 1983 yılında bitirilecek.**

ŞEHİRLERARASI yollarda meydana gelen kazaları anında haber verebilmek ve yaralılara en kısa sürede yardım sağlayabilmek için, Emniyet Genel Müdürlüğü yeni bir projenin uygulamasına başlıyor. "E - 5" adı verilen projeye göre, uygulama sona erdiğinde, Edirne'den İskenderuna kadar uzanan Uluslararası E - 5 karayoluna belirli aralıklarla telsiz - telefon yerleştirilecek.

1975 yılında uygulanması düşünülen ve gerekli tüm araç ve gereçleri satın alınan projenin uygulanmasına, Emniyet Genel Müdürlüğünün elinde, sistemi çalıştıracak teknik eleman bulunmaması dolayısıyla başlanamamıştı. Bu arada PTT ile işbirliği amaçlanmış, ancak, satın alınan sistemin, PTT sistemi ile benzerliğinin olmaması, işbirliğini engellemişti.

12 Eylülden sonra, konu tekrar ele alındı ve satın alınan telsiz telefon sisteminin uygulanması kararlaştırıldı.

Yetkililerden alınan bilgilere göre, E - 5 karayolu boyunca, belirli tepelere, birbirini görecek şekilde, radyolink sistemi kurulacak. Bu sisteme bağlanacak ve yol boyunca belirli aralıklarla serpiştirilecek telsiz - telefonlar aracılığı ile belirli merkezlerle görüşebilinecek. Böylece, karayolunda meydana gelebilecek herhangi bir kaza, çok kısa sürede merkezlere iletilerek, cankurtaran ve doktor sağlanacak.

Öte yandan, "Sakatlar yılı" dolayısıyla, Türkiye'de böyle bir sistemi gerçekleştirmesi, Ulaştırma Bakanlığından istenildi. Ancak, Ulaştırma Bakanlığı, telli sistemde böyle bir organizasyonu gerçekleştirmenin çok zaman alacağını bildirdi. Ulaştırma Bakanlığı etüdüne göre, karayolunda 10 - 15 kilometre aralıklarla bulunan benzin istasyonlarına kurulacak telefon sistemi, şehirlerarası telefon sistemi karayoluna paralel uzanmadığı için, uygulama pahalıya malolup, fakat zaman kaybına yolaçacaktı.

1983 yılında tamamlanması amaçlanan telsiz - telefon sistemi Avrupa ülkelerinin çoğunda yıllardır başarı ile uygulanıyor. Sistemin uygulandığı karayolu üzerinde belirli yerlere konulacak işaret levhaları ile, en yakın telefonun nerede olduğu yazılacak.

İNSAN VE TOPLUM

Prof. Dr. ÖZCAN KÖKNEL

TOPLUMSAL, siyasal veya ekonomik sorunlara yalnızca bu sorunlara bilim dalları açısından bakmak yetersizdir. Bu tür bakış açıları, insanın iç dünyasını bir ölçüde gözardı eder. Oysa insanın iç dünyası, ruhsal durumu, onun düşüncesini, yaşamını, başkalarıyla ilişkilerini etkilediği gibi, içinde yaşadığı toplumsal, siyasal ve ekonomik koşullar da, ruhsal durumunu etkiler.

İnsanın ruhsal durumuna, insan psikolojisine ve insanın iç dünyasıyla dış dünya arasındaki sürekli etkileşime gereken önem verilmeksizin toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunlara çözüm aranacak olursa, herşeyin yasal veya yönetsel önlemlerle çözüm yoluna gireceği sanılır.

Oysa sonuç, bazen, tam tersi olur. İnsan psikolojisini gözönünde tutmaksızın alınan yasal veya yönetsel önlemler, çoğu kez topluma huzur yerine büsbütün kargaşa ve huzursuzluk getirir.

Özellikle, son yıllarda belirginleşen toplumsal uyumsuzlukları, çelişkileri, çatışmaya varan bölünmeleri ve Devleti temelinden sarsan terörü irdelerken, insan psikolojisine, insan-toplum ilişkilerindeki bozukluklara, aksaklıklara önem vermek gerekir.

Nitekim çağımızda, ruhbilimle (psikolojiyle) bağlantılı olarak veya onun uzantısı olarak, toplumsal ruhbilim (sosyal psikoloji) de büyük ağırlık kazanmağa başlamıştır.

Onun için, "Arayış" Dergisi Dünyayı ve ülkemizi saran ve sarsan bunalımdan çıkış yollarını, bunalıma neden olan sorunların çözümlerini ararken, sorunlara ruhbilim ve toplumsal ruhbilim açısından da bakıp yaklaşacaktır.

Sorunlara çözüm ARAYIŞ'da baş amaç insanın mutluluğudur ve esenliğidir; insan kişiliğinin özgürce gelişebilmesidir. Bu amaca yönelirken de insanı tanımak, insanın kendi kendini tanımasını ve başka insanları tanıyıp anlamasını kolaylaştırmak gerekir.

Dergimiz, "Ruhbilim" bölümüyle bu tür bir insanca ARAYIŞ'a katkıda bulunmağa çalışacaktır.

İNSANLARIN ve toplumların en önemli sorunlarından biri karşılıklı ilişki kurmak ve bunu sürdürebilmektir. İyi ilişkiler insanların ve toplumların birbirlerini dinlemeleri ve anlamaya çalışmalarıyla başlar. Böylece, sevgi, güven, saygı gibi, yaşam için gerekli temel gereksinimlerin doyumunu sağlayacak ortam oluşur. Başka bir deyişle, insanları ve toplumlar arasında sağlıklı ilişkilerin kurulması sevgi, saygı ve güvene dayanan ortamın oluşması, dinlemeğe ve anlamaya gösterilen özen ölçüsünde gerçekleşebilir. Bu yapılmadığında insanlar ve toplumlar arasında ilişkiyi kurup sürdürecek ortak değerleri ve kavramları bulmak zor, hatta olanaksızdır.

İNSAN İLİŞKİLERİNDEKİ BOZULMA TOPLUMSAL KARGAŞAYA YOLAÇAR

Yıllar boyu ülkemizde çok yakınılan bireysel ve toplumsal sorunların önemlilerinden biri de sevgi, saygı ve güven yoksunluğudur. Bu yoksunluk karşılıklı ilgi ve ilişkide çözülme, duygu ve düşünce alışverişinde bozulma, kavram, değer, inanç ve amaçlarda kargaşa, hatta çatışma yaratmıştır. Başka bir deyişle, insanların birbirlerini dinleyip anlamamaları bir kargaşa ortamının doğmasına neden olmuştur. Herkes bu kargaşadan yakınmış, ancak bu durumun düzeltilmesi için ya hiç çaba göstermemiş ya da kargaşayı daha da arttıracak biçimde davranışlarda bulunmuştur.

Kargaşa ortamının en belirgin özelliği, kişiler arası ve toplumsal ilişkilerde ortak değerlerin, ilkelerin, kuralların ve amaçların belirgin olmaması ya da belirgin olanların da tanınmamasıdır. Günlük yaşantımız içinde, evde, okulda, işyerinde, sokakta, çarşıda, pazarda, gezmede, eğlenmede bu kargaşanın değişik örneklerini görmekte hattâ kendimiz vermekteyiz. Yolda tüm trafik kurallarını çiğneyen sürücüler, aklına gelen her yerde arabasını bırakıp yolları ve kaldırımları kapayan araba sahipleri, iki kat para almadan kalkmayan dolmuşçu, fazla değerle mal satan, ya da sattığı malın değerini istediği gibi arttıran

Kargaşa ortamının en belirgin özelliği, kişiler arası ve toplumsal ilişkilerde ortak değerlerin, ilkelerin, kuralların ve amaçların belirgin olmaması, belirgin olanların da tanınmamasıdır.

bakkal, kasap, manav, görevine geç gelen memur, âmir ve müdürler, elindeki olanakları ve yetkileri kullanmayan ya da kötüye kullanan görevliler, ödevini yapmayan öğrenci, dersini anlatmayan ya da istediği biçimde anlatan öğretmen, teker teker konuşulduğunda kargaşadan yakınan kişiler olmalarına karşın, kendi tutum ve davranışlarında bu kargaşayı yarattıklarının bilincinde değildirler. Kargaşanın bu somut belirtileri dışında, insanlar arasındaki ilişkilerde sık sık ortaya çıkan sürtüşmeler, çatışmalar, saldırı boyutlarına dönüşen eylemler de dinleme, anlama eksikliğinden sevgi, saygı ve güven duygusunun yeterince gelişmemesinden kaynaklanmaktadır.

Bu olumsuz durum, ekonomik ve toplumsal önlemler yanında, toplumun her kesiminde insanlar arası ilişkinin sevgi, saygı ve güven üzerine kurulması ile ve insanların birbirlerini dinleyip anlaması ile düzelebilir.

İNSANIN TOPLUMU TOPLUMUN İNSANI ETKİLEYİŞİ

İnsanı ve toplumu birbirinden soyutlayarak düşünmek ve değerlendirmek olanağı yoktur. İlk insandan günümüze kadar geçen zaman içinde, insan-doğa ilişkisi teknolojik gelişmeyi, insan-toplum ilişkiside kültürü oluşturmuştur. İnsan, dünyaya geldiği andan başlayarak toplumdan etkilenir. Yaşamının bir çağından sonra da toplumu etkilemeye başlar.

Yeni doğan bebekte, bütün insanlarda ortak olan, doğal ve evrensel içgüdüler vardır. Doğumdan sonra bunlara bedensel gereksinimlerden dogan dürtüler eklenir. Gelişme süreci içinde, toplumdan gelen yeni güdüler kazanılır. İnsanın bütün davranış, tutum ve eylemleri doğal ve toplumsal güdü-

lerden kaynaklanır. Başka bir deyişle, insanın bütün davranışları bu güdülere doyum aramağa yöneliktir. Doyum sağlandıkça mutluluk, doyumsuzlukta ise kaygı duyulur.

İnsan önce açlık, susuzluk, uyku, korunma gibi doğal güdülerine doyum arar. Bunu sağladıkça cinsel istekler ve eğilimler başlar. Daha sonra ilgi, sevgi, sevmek, sevilmek, aşk gibi duygulara yönelir. Güven içinde bulunmak, başarılı olmak, saygınlık kazanmak için çaba harcar. Kendisini gerçekleştirmek kişiliğini varlamak, varlığını kabul ettirmek ister. İnsanın gelişme süreci içinde, üst düzeyde bulunan bir gereksinimin doğması için onun altında bulunan gereksinimlerin yeterince doyurulması gereklidir.

Bebeklikten başlayarak her çağda, insanın içinde yaşadığı çevrenin sağladığı beslenme, barınma, korunma gibi olanaklar doğrudan doğruya ekonomik yapıya bağlıdır. Başka bir deyişle, insanın içinde yaşadığı ailenin, çevrenin, toplumun ekonomik yapısı ve düzeyi, beslenme, korunma gibi temel gereksinimlerin karşılanmasında önemli rol oynar. Sevgi, güven, saygınlık ve kendini gerçekleştirme gereksinimleri, insanlar arası ilişkiyle karşılanabilir. Ekonomik yapının toplumsal yapıyı ve kültürü, kültürün ve toplumsal yapının da ekonomik yapıyı etkilediği tartışmasız kabul edilecek bir gerçektir. Ancak, insanın içinde yaşadığı ekonomik toplumsal yapı ve kültür ne olursa olsun sevgi, güven, saygınlık ve kendini gerçekleştirme gereksinimleri, insanlar arası ilişkinin iyi ya da kötü oluşuna göre, olumlu ya da olumsuz biçimde karşılanır. Bu nedenle bütün yaşam, boyu insanın içinde yaşadığı çevrelerde bulunan diğer insanlarla kurup sürdürdüğü ilişkiler çok önemlidir. Ailede, okulda, askerde, işyerinde, sporda, eğlencede, çarşıda, pazarda, sokakta, kısaca insanların birlikte bulundukları bütün çevrelerde ortaya çıkan, oluşan karşılıklı ilişkilerin insana ve topluma yansıyan yönleri, sevgi, güven, saygınlık ve kendini gerçekleştirme gereksinimlerine doyum sağlamasında temel etkendir. Davranışların, tutum ve eylemlerin kazanılmasında, gelişmesinde, biçimlenmesinde önemli rol oynar.

İNSAN VE GRUP

Ruh sağlığı yerinde olan insanın gereksinimlerini karşılaması, onun diğer insanlar, yakın-uzak çevresi ve toplumla kurduğu ilişkiler içinde gerçekleşir. İlişki kurabilmesi ve sürdürülmesi iletişim ve etkileşim sorunudur. İletişim ve etkileşimin bulunduğu yerde bir grup olgusundan söz edilir. Grup toplumsal bir olgudur. Bireyin içinde yaşadığı toplumun küçük bir izdüşümüdür. İnsanlar yaşamlarının önemli bir bölümünü ya zorunlu olarak içine girdikleri ya da raslantı sonucu içinde bulundukları gruplarda geçirirler. Aile bireyleri için hiç değilse yaşamın belirli bir süresinde aynı grup içinde bulunmak doğal ve zorunludur. Aile içinde yetişen çocuk büyüdükçe aile ilişkilerine arkadaş, komşu, mahalle, sokak, çarşı, pazar, işyeri gibi yakın ve uzak çevre ve bütün toplumsal ilişkiler eklenir. Buralarda bulunan insanlar arasında grup oluşturmak ve ilişki kurmak bakımından seçim yapmak olanağı vardır.

Zorunlu olan ya da raslantı sonucu oluşan bütün gruplarda insanlar arası iletişim ve etkileşim bireyin tutum ve davranışlarında değişme yapar. Grup içinde ortak değerlerin doğmasını, gelişmesini, bireylerin bu değerleri benimsemesini sağlar. Ayrıca bireyin çalışma gücünü, başarısını, yaratıcılığı arttırır. Birey, içinde bulunduğu grupta oluşan, kendisinin de benimsediği ortak değerleri ve kazandığı davranışları grup dışında da sürdürür. Diğer insanlarla kurulan ilişki bireyin kendisini tanımasına, anlamasına gerçekçi olarak değerlendirmesine yardımcı olur. Kendisini tanıyan ve bilen insan çevreyle sağlam, sağlıklı güvenilir ilişkiler ve bağlantılar kurabilir. Kişiliğinin eksik, kötü, olumsuz yönlerini görerek bunların tamamlanmasına ve düzeltilmesine yönelik çaba harcar. İnsanın, bedensel, ruhsal ve toplumsal yönleri olduğuna göre, ruhsal ve toplumsal yönlere biçim verebilmek ve bunların olumlu gelişmesini sağlamak ancak insanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerle gerçekleşebilir.

Bundan sonraki yazılarda, elimizden geldiğince, insanın her yaşta ve çağda içinde yaşadığı en küçük grup ve çevreden bütün topluma kadar iyi ilişkiler kurabilmesi, sevgi, saygı ve güven ortamı içinde gelişip yaşayabilmesi için, ruhbilim ve toplumbilim açısından yapılması gerekenlerin arayışı içinde olacağız. Böylece, bireysel ve toplumsal dirlik ve düzenliğin kurulup sürdürülmesine küçük de olsa bir katkımızın olması bizler için mutluluk ve kıvanç kaynağı olacak●

FELSEFE

İNSANLAR, YASALAR VE AYDIN SORUMLULUĞU

Doç. NECLA ARAT

"...Kişiliği olan insan, biçimsel ahlaka, toplumsal değişim gerektirdiğinde, "hayır" diyebilen, kendi yarattığı ve ürettiği değerlerin boyunduruğuna girmeyen, gerektiğinde onları da didik didik eleştirebilen, yeni değerler sunabilen, toplumu yönlendirme ve değiştirme sorumluluğunu yüklenebilen insandır."

GELİŞMEKTE olan toplumlarda insan ögesi ve yasalar ya da sistem sorunu, çözülmesi gereken bir ikilem olarak çıkıyor karşımıza. Toplumumuz ve içinde bulunduğu koşullar söz konusu oldukta bunalımlardan tek çıkış yolunun yasa değişiklikleri olduğunu söylemek acaba kolaylıkla savunulabilecek bir sav mıdır?

İşlemeyen yasaların ve sistemlerin değiştirilmesi doğaldır. Ama ilkin işlememe nedenlerinin araştırılması, sistemi ve yasaları işletmekle yükümlü kimselerin bu konudaki yeteneklerinin saptanması gerekir. Eğer eleştirilen yasalar ya da sistem hem kendi eksiklikleri hem de yöneticilerinin bu konudaki beceriksizlikleri nedeniyle çarpıtılmış ve yozlaşmışlarsa, artık işe yaramıyorlarsa yalnız yasaları ve sistemi değiştirmek hiçbir yarar sağlamaz. O yasaları ve sistemi çalıştıramıyanlar, bizim "en iyisi", "Toplum için en yararlısı" diye adlandırıp umut bağlayacağımız, yüceltecegimiz yeni yasaları da ve bu yasalara temel oluşturacak yeni sistemi de çok kısa bir sürede yozlaştıracaklardır. Bu nedenle, yeni bir sistem önerilirken bu sisteme işlerlik kazandıracak, yeni yasaları uygulatacak ve yeni sistemi çalıştıracak olan "yeni insan" ögesi büyük bir sorun olarak çıkıyor karşımıza.

Çünkü, yasalar ve sistemler değişse bile onları çalıştıracak ya da uygulatacak olan insan ögesi değişmediği sürece bunalımlardan kurtuluş yolu kapalıdır.

"BİR Ulusu, uğradığı herhangi bir yıkımdan kurtarmakta, bir ulusu uyandırmakta, aydınların ne önemli bir ödevi olduğu gözden kaçamaz. Diyebiliriz ki bu kere, ulus aydınlarının, doğruluğu, namusu, ulusu ve yurdu sevip kollayan çabaları ve hele günlük çıkarları hiçe sayan yüce duyguları ile kavuşabilmişizdir. Ama bugün ulaştığımız nokta gerçek kurtuluş noktası değildir. Bu düşüncemi açıklayayım: Bir ulusun yıkımlara uğraması demek, o ulusun güçsüz, bakımsız, hasta olması demektir. Bunun için asıl kurtuluş, sosyal yapıdaki hastalığı bulmak, bilimsel yolu tutarak sağlığı gerçekleştirebilmektir. Yoksa, derme çatma önlemlerle hastalık hiç iyi edilemez bir hale gelir. Bir sosyal toplumun eksikliği ne olabilir? Ulusu ulus yapan, ilerleten ve geliştiren güçler vardır: Düşünce güçleri, sosyal güçler.

Düşünceler, anlamsız, yararsız, akla sığmaz saçmalarla dolu olursa, o düşünceler hastalıklıdır. Bir de sosyal yaşayış, akıldan, mantıktan uzak, yararsız, zararlı bir takım görenek ve geleneklerle dopdolu olursa, yaşama sayılmaz. İlerleyemez, gelişmez, inmeliler gibi olduğu yerde bocalar kalır." ATATÜRK

Tevfik Fikret, **"Halûk'un Defteri"**'nde "Bu memlekette bir gün sabah olacaktır" diyordu. O'nun umudunu, beklenti ve arayışını çok güçlü bir şekilde hâlâ sürdürüyoruz. Bunun gerçek nedeni kanımızca toplumumuzda düşünen ve çalışan insan öğesinin yeterince değişmemiş olmasıdır.

Kanımızca toplumumuzda felsefecinin ve felsefenin gerçek görev ve işlevlerinden biri de **doğru**'nun yıkıcı- yapıcı türden olan diyalektik niteliğine dayanarak toplumsal bunalımın kökenine inmeye çalışmak, eleştirilen toplumsal ve yasal sistemlerin yerine konabilecek seçenekleri ve bu seçeneklerin işlerlik olasılıklarını araştırıp bulmaktır.

"HER DUVAR BİR KAPIDIR"

Kendilerini, zorla kabul ettirilmeye çalışılan bir siyasal-yasal sistem içinde bulan; çevrelerine duvarların örülmüş olduğunu varsayan kimseler, bir yazgıya boyun eğmişliğin suskunluğu içinde edilgin bir tutumla yalnızca sistem eleştirisi yapmakla yetinmemelidirler. Etkin duruma geçmeli, yazgılarını değiştirmek, kendilerini kuşatan duvarları yıkıp aşmak için çalışmalıdırlar.

Emerson "**Her duvar bir kapıdır**" diyordu. Kapıları ve çıkış yollarını önümüzdeki duvarlarda aramamız gerekir. Zaten gerçek ilerici ve aydında yaşamı hep ileriye doğru engelleri aşmak için sürekli bir devinim ve uğraş olan kişidir. Ancak, şu da unutulmamalıdır ki gerçek aydın, yalnız dış duvarları aşan, kapılar açan kişi değil; ayni zamanda kendi içindeki engelleri, çatışmaları da yenebilen kişidir.

Bizim toplumumuzda iç burkan, bunalımlar yaratan temel sorun, kanımızca **insan ögesi, gerçekten aydın olan insan ögesi** sorunudur. Çünkü, daha önce de değindiğimiz gibi, sistemleri kuranlar da, yasaları yapıp uygulayanlar da insanlardır. Çeşitli olanaklar içinden şunu ya da bunu seçip gerçekleştirmek insanların kendilerine kalmış bir iştir. Evet, insanlar tarihsel koşullarla ve eğitimle biçimlendirilip belirlenirler; ama şu da unutulmamalıdır ki koşullar insanlarca değiştirilir. Eğer eğiticinin kendisi, **gerçekten eğitilmişse** tüm insanlık adına konuşan ve eylemde bulanabilen; sistemlerin kölesi olacak yerde, sistemleri de yasaları da **insanlar için** kullanabilecek **aydın** kuşaklar yetiştirir. Bu aydın kuşaklar daha öncekilerin gerçekleştirmekte yeteneksizlik gösterdikleri tüm insansal idealleri gerçekleştirme olanağını da içlerinde taşırlar.

Şimdi kısaca bir toplumsal özeleştiri yapalım ve sorunu toplumumuz açısından irdelediğimizde sistemleri ve yasaları çalıştıracak insan ögesi olarak **gerçekten çağdaş, gerçekten aydın**, ya da uygar kuşaklar yetiştirebildik mi, bunun hesabını vermeğe çalışalım!

İNSAN KENDİNİ ÖZGÜRCE BİÇİMLENDİREBİLEN VARLIKDIR

İlkin, çağdaş, aydın ya da uygar olan insan kimdir, bunu belirlememiz gerekir.

İnsan herşeyden önce kendini özgürce biçimlendirebilen bir varlık olduğuna göre, **aydın insan** kendini özgürce biçimlendirmiş, yetiştirmiş, bilgilerini özümsemiş olan insandır. Az gelişmiş toplumlar, görünüşte görkemli eğitim kurumlarına sahip olsalar da insanı yetiştiremedikleri için **aydın yoksulluğu** içindeki toplumlardır. Bu toplumların az gelişmiş olmalarının nedeni, zaten toplum içinde herkesin herkese benzemesi, çekememezliğin, kıskançlığın, düşünce ve eylem tem-

belliğinin atbaşı gitmesidir. Bu yetmiyormuş gibi, bu toplumlarda birey üstünde özellikle etkin olan üstyapı kurumları öğütledikleri **erdemler, yazgıya boyun eğme, içinde bulunduğu duruma şükretme, "tevekkül"** gibi uyuşturucu etkilerle bireyi görünmez bir kabuk içine hapsederler. Bu kabuk içine kapanmış olan insan, artık eli kolu bağlı, tümüyle edilgin, herşeye boyun eğmiş olan insandır.

İşte **aydın**, bu edilgin, boyun eğmiş bireyin karşıtı olan; kabuğunu kırıp çıkabilen; eleştiren, sorunların neden ve etkilerini, çözüm yollarını aydınlatmaya çalışan kişidir. Demek ki **aydın**, soran, açıklayan, kuşku duyan, yorumlayan yani sorunlar karşısında tavır alma bilinci gelişmiş olan insandır.

Gerçek aydının ilk elde kendi yaşamını gözden geçirip eleştirmesi gerekir. Çünkü, Sokratesle birlikte dile getirecek olursak **"araştırılmamış, eleştirilmemiş bir yaşam, yaşanmaya değmez"**. Demek ki iş dönüp dolaşıp "kendini bilme" ya da kendini tanıma dediğimiz kişisel bilinçlenmeye dayanıyor.

KİŞİLİKLİ İNSAN KENDİ ÜRETTİĞİ DEĞERLERİN BOYUNDURUĞUNA GİRMEYEN İNSANDIR

Az gelişmiş veya gelişmekte olan toplumlarda temel sorun, kişiliği olan insan sorunudur, savını vurguluyoruz.

Acaba kişiliği olan insan ne demek, ya da kime kişiliği olan insan denebilir?.. Kanımızca, kişiliği olan insan, biçimsel ahlâka, toplumsal değişim gerektirdiğinde, "hayır" diyebilen, kendi yarattığı ve ürettiği değerlerin boyunduruğuna girmeyen, gerektiğinde onları da didik eleştirebilen, yeni değerler sunabilen, toplumu yönlendirme ve değiştirme sorumluluğunu yüklenebilen insandır.

Kendini bilme, kendini gerçekleştirmenin ön koşulu olduğu için, kişiliği olan insan, ya da bir sözcükle **aydın**, gerçek özgürlüğünü yaşayabilmek istiyorsa toplumla, toplumun sorunları ile, kendi arasına örülmüş olan duvarı aşmalıdır. O, bu duvarı ya kendisi isteyerek örmüştür; ya da rahatı kaçmasın diye yaşamını bu duvarın arkasında sürdürmeyi yeğlemektedir. İşte **gerçek aydın**, daha önce de vurguladığımız gibi, ancak bu duvarı aştığı zaman, kendi değerlerine, içinde yaşadığı toplumun değerlerine, ve giderek insanlığın değerlerine sahip çıkabilir.

Bizim toplumumuzda aydının yükü çok ağırdır. O, herşeyden önce kabuğundan çıkıp ilkin kendini sonra toplumu eleştirebilmelidir; toplumsal bilincin gelişmesine katkıda bulunmalıdır; eleştirilerini ve uyarılarını yapıtlarıyla dışa vurup toplumsal gelişmeyi yüreklendirmelidir.

Bu sorumluluğu duyan **gerçek aydın**, artık bir takım **sözde ilkelerle** hem kendini hem toplumuna yabancılaşmış **sözde aydından** çok ayrı ve çok değerli biridir. Tembel, bildiklerini kendine saklayan, rahatı kaçmasın diye eleştiri görevini yapmayan; önünde çalışma, ilerleme, iş yapma, toplumu bilinçlendirme olanakları dururken türlü bahaneler öne sürerek bu sorumluluklarından kaçan biri, **gerçek aydın** olamaz.

GÖREVİNİ YAPMAYAN AYDIN TOPLUMU VE YASALARI SUÇLAYAMAZ

Eğer aydın olduğunu öne süren ya da öyle ün yapmış biri, yapması gerekenleri yapmadığı, sorumluluklarını yerine getirmediği için, yaşadığı toplumu ve yasalarını suçlu göstermeye kalkarsa bu, onun insanın olanaklarını ve değerlerini küçümsemesi; düşünce tembelliğini kendinden bile gizleyerek kişiliğindeki eksiklikler için başka suçlular aramaya kalkışması demektir.

Az gelişmiş veya gelişmekte olan bir toplumun aydın insanı, eğer gerçekten aydınsa, içinde yaşadığı toplumu yalnız eleştirip yorumlamakla kalmamalı, gerçek işlev ve sorumluluğunu yerine getirebilmek için, ne denli güç olursa olsun, toplumu değiştirmeye, ileriye doğru dönüştürmeye katkıda bulunmalıdır.

Yaşamla ve somut gerçeklerle bağını koparmayan, sorumluluklarını yerine getirip işlevini gerçekleştiren, yabancılaşmalarından giderek sıyrılan, atılımını hiçbir engelin durduramadığı, kendini sürekli olarak araştıran, yeniden ve tekrar yaratan kişi, **gerçek aydındır.**

İşte biz, toplumca, bu anlamda aydınları çoğaltabilmenin arayışı içinde olmalıyız. ●

İNSANI BİLMEK

Prof. AKŞİT GÖKTÜRK

Ernst Cassirer, "İnsan üstüne bir deneme", çeviren: Necla Arat, Remzi Kitabevi yayınları.

UYGARLIĞIN ilk basamaklarından beri, insanın bilme tutkusu, başlıca iki büyük alana yönelmiş. Birbirinin bütünleyicisi olan bu iki ayrı alandan birincisi, bütün yaşamı kuşatan doğal çevredir, ikincisi de insanın kendi öz varlığıdır.

On yedinci yüzyıldan bu yana, doğanın akışıyla olgularının davranışında büyük bir yol alınmış. Deneye, gözleme dayanan bir araştırma yöntemiyle birçok doğa gerçeği bulgulanmış. Doğa olgularıyle ilgili bilgimiz, nesnel kesinlikle dile getirilmeye başlamış. Gözlemleyen, deneye vuran insanın, doğa koşullarını somutlaması, bütün doğa bilimlerinin kavramlarına, yöntemlerine, yasalarına, uygulayımına kaynak olmuş. Yüzyılımızın ünlü düşünürü Ernst Cassirer (1874-1945)de bütün çabasını, insan varlığını oluşturan tarihsel-tinsel olgu biçimlerinin, doğa bilimlerindekine benzer bir kesinlikle kavranıp dile getirilebilmesine adamış. **"İnsan Üstüne Bir Deneme"**, bu çabayı yansıtan bir ana yapıt.

Evet, insanoğlu kendisini kuşatan doğanın, evrenin birçok nesnel gerçeğini kesinlikle kavramış, adlandırmış. Ama kendiyle ilgili bilgilerindeki kargaşa ilkçağdan beri süregeliyor. İnsan nedir? Büyük dinlerin "kendini bil!" buyruğunun nesnesi nedir? İÖ dördüncü yüzyılda Aristoteles "insan toplumsal bir hayvandır" demiş. Ya karıncalarla arılar? Ayrıntılı bir toplumsal örgütlenme, titiz bir işbölümü, onların da belirli özelliği değil mi? On yedinci on sekizinci yüzyıllarda, düşünen hayvan, ussal hayvan diye tanımlanmış insan. İnsanı insan yapan, yalnız toplum yasalarınca belirlenmiş etkinlikler değil, arılarla karıncalarda eksik olan düşünme duyma yetisidir. İnsan düşünür, duyar. Ama düşünce ile duygu da, soyut birer kavram olarak kaldıkları sürece, insanın ayırıcı özelliği olamaz. İşte Ernst Cassirer bu noktadan yola çıkarak, bu duygu ile düşüncenin öğeleri olan dil, söylence, (efsane, mitoloji), sanat, tarih, bilim gibi simgesel (sembolik) etkinlik biçimleri üzerinde duruyor. Yüksek bir toplumu ilkel toplumdan da, hayvan toplumundan da ayıran öğeler diye niteliyor

bunları.

İNSANIN TOPLUM KURALLARINI DEĞİŞTİREBİLME YETENEĞİ

İnsanın hayvandan ayrılan yönü, toplum kurallarına boyun eğmesinin yanısıra, etkin bir düşünce duygu aracılığıyla, o kurallarla yasaların değişmesine de yol açmasıdır. Özellikle gelişmiş toplum insanının en belirgin yönüdür bu. Yaratıcı düşünce ile duygu ise, temelde bireysel etkinliklerdir. Öyle ya, arılar peteklerini en yetkin bir matematik kesinlikle gerçekleştirir, ama hiç bir arının ötekinden bir başkalığı, ayrımlaşmışlığı olmadığı, arı toplumunda bireysel seçmeye, arayışa, yeteneğe yer bulunmadığı için bütün o yetkin düzen hep yerinde sayar. İnsan toplumunda ise, bireylerin buluşları, yaratıları, dışavurularak sonraki kuşaklara geçer, bütün bir kültür birikiminin birer parçası olur. Bu dışavurumun değişik simgesel biçimleri ise "**İnsan Üstüne Bir Deneme**"de ayrı bölüm başlıklarını oluşturan dil, söylence, sanat, din, tarih, bilimdir. Cassirer'e göre bunlar temelde, gerçeklerin doğrudan doğruya bir aktarımı değil, ancak birer simgesel adlandırma etkinliğidir. İnsanı insan yapan şey de, gerçekte bu "insan etkinlikleri dizgesi"dir. Bu dizgenin işlevlerinden dolayı, Cassirer, insanı doğal ya da doğaötesi nitelikleri üstünde, "simgeleştiren hayvan" diye tanımlıyor.

DEĞİŞEBİLİRLİKLE DEĞİŞMEZLİĞİN ÖZGÜRLEŞME DOĞRULTUSUNDA DENGELEMESİ

Dil, söylence, sanat, din, tarih, bilim gibi simgesel kültür biçimlerini anlamanın önkoşulu, insan yaratıcılığının yapısal ilkeleriyle tarihsel evrimini izleyebilmektir. Dolayısıyle Cassirer, ayırdığı altı ana simgesel biçimin gelişmesindeki kurallıkları, değişmez yasaları saptamaya çalışıyor. Sözgelişi, bunların hepsinin gelişmesinde, belli bir kutuplaşma şeması görüyor. Bir yanda arayan yaratıcı düşüncenin yeni bulgularıyla ortaya çıkan gerilim, bir yanda bu gerilimi dengelemeye çalışan gelenekçilik... Bir yanda, varolan yerleşik dengelerin yinelenmesi eğilimi, bir yanda özgün yeni bulguların çekici aydınlığı. Cassirer'e göre bütün sorun, değişebilirlik ile değişmezliğin, her konumun gereği uyarınca, insanın özgürleşmesi doğrultusunda dengelenmesidir. Söylencenin, ilkel dinin kötü ister istemez uzak geçmişte olduğundan, bunlar tutucu, kesinleyici, saygı görmek isteyen, yenilikle en çok çatışan simgesel biçimlerdir. İlkel kavrayış için, eskilikten daha saygın bir erdem yoktur çünkü. Bu bakımdan, ilkel din, bireysel yaratıya, değiştirici buluşa hiç yer vermez. Dil de, dine, söylenceye, tarihe ilişkisinden dolayı tutucu bir niteliğe sürüklenebilir, çünkü dilbilimsel simgelerin zamanın akışına dayanabilecek bir süreklilikleri olması gerekir. Ama öte yandan, sesbilimsel anlambilimsel değişmeler de bir bakıma dilin doğasından ayrılamaz. Dolayısıyle, dilin bir kuşaktan ötekine aktarımı hiç bir zaman, sıradan bir malın sahip değiştirmesine benzetilmemelidir.

ÇELİŞKİLERİN UYUMUNDAN ÖZGÜRLEŞME DOĞAR

Sanat etkinliğinde ise, özgünlük, bireysellik, yaratıcı düşgücü, eskiliğe egemendir. Sanat yapıtı hiç kuşkusuz, daha önceki sanat geleneklerini belli bir anlamda yankılandırır, ama soy sanat yapıtı, bu önceki birikimi değişikliğe de uğratır. Özgünlük, sanatın belirleyici ilkesidir. Sözgelişi, bugünün ozanı, iletişim aracı olarak kullandığı dilin bugün ulaşmış olduğu noktadan, kendi sesiyle konuşmak zorundadır, çünkü şiir yalnız öykünme değildir. Gerçek şiir, dili sürekli değişikliğe uğratır, yeniler, ona yeni bir kan sağlar. Yaratıcı düşgücü ile araştırıcı düşüncenin payı, doğa bilimlerinin gelişmesinde de az değildir. İnsan kültürünün ana simgesel biçimlerinden biri olan tarihi, de, yalnız cansız olguların, olayların bir aktarımı değil, kendimizi bilmenin araçlarından biri, insan evreninin kurulmasında gerekli bir araç, diye niteliyor Cassirer.

İnsan, dünyasını temel simgesel biçimler aracılığıyla kurar, onlar aracılığıyla bulgular kendini. Onların gelişmesiyle insan kültürü gelişir, yücelir. Bu simgesel etkinlik alanlarının gelişmesi, insanın kendini özgürleştirme sürecidir. İnsan bunlarla kendine özgü bir dünya, ilkellerinkinden, hayvanlarınkinden apayrı bir düşünsel dünya kurabilme yetisini kanıtlar. Felsefe ise, bir birlik, bir birleştirici ilke görmeye çalışır bu dünyada, böylece bireysel yaratıcılıklar, ilk bakışta birbirinden ayrıymışgibi görünen simgesel biçimler, hep birlikte insanın kültür birikimini oluşturur. Karşıtlar birbiriyle varolur, birbirini bütünler. Uyumsurlar, kendi kendileriyle uyuma girer. Çelişkilerin uyumundan ise, özgürleşme doğar.

Yirminci yüzyıl kafasına yön vermiş ünlü düşünürlerden biri olan Ernst Cassirer'in **İnsan Üstüne Bir Deneme**'sinin, gecikmeyle de olsa, Türkçe'ye kazandırılması, sevinilecek bir olaydır. Özellikle, kültür konusunda tozun dumana katıldığı şu son günlerde, önemle üzerinde durulması gereken bir yapıt bu. Necla Arat'ın, zengin kavram incelikleriyle donanmış başarılı çevirisi, çağdaş Türkçe'nin felsefe dili olarak ne geniş bir anlatım gücü kazanmış bulunduğunu da açıkça kanıtlıyor ●

KURT HAKAN EKER, "KURT" İSMİNİ SİLDİRDİ..

İçel ili, Tarsus ilçesi, Dadai Köyü Nüfusunun kütük sıra 13, cilt 93-1, sahife 31'de kayıtlı, Yaşar Oğlu 17-10-1974 doğum tarihli Kurt Hakan Eker, isminin başındaki "Kurt" kelimesini, artık kullanamayacak..

Yedi yaşındaki Eker'in babasının açtığı davayı inceleyen Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesi ilamında, "...Kurt Hakan Eker'in isminin başındaki Kurt kelimesinin kaldırılıp silinerek isminin sadece Hakan olarak bırakılmasına ve değiştirilmesine karar verilmiştir" denildi...

YAYINLAR

FELSEFE TARİHİ

Yazan: Prof. Macit Gökberk - Remzi Kitabevi - Dördüncü Basım 1980 - 490 Sayfa - TL. 300.

İlkçağ, Ortaçağ, Rönesans, 17. Yüzyıl ve 18. Yüzyıl felsefelerine, Kant ve Alman idealizmine ve 19. Yüzyıl felsefesinde Posivitizm ve benzer akımlara ayrılmış bölümlerden oluşan bir felsefe tarihi, felsefe öğretilerini, bağlantıları ve kültür ortamı ile filozofun kişiliğine olan ilgileri bakımından inceliyor.

●

PRATİK AKLIN ELEŞTİRİSİ "KRİTİK DER PRAKTİSCHEN VERNUNFT"

Immanuel KANT - Hacettepe Üniversitesi Yayınları B - 23 - Eylül 1980 - 198 Sayfa - TL. 500.

Filozof Kant'ın 1788'de yayınlanan "Pratik Aklın Eleştirisi" adlı yapıtı Prof. İoanna Kuçuradi, Ülker Gökberk ve Dr. Füsun Akatlı'dan oluşan bir ekip çalışmasıyla Türkçe'ye çevrilmiş.

Metnin Almanca aslı ile Türkçe çevirisi karşılıklı sayfalarda birlikte veriliyor.

●

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ VE BİREYSEL BAŞVURU HAKKI

Yazan: Ömer Madra - Ankara üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 458 - 237 sayfa - TL. 130.

İnsan haklarının, uluslararası hukuk sorunları içindeki önemini, uluslararası politika açısından ele alan bir inceleme. İki bölümden oluşuyor. Birinci bölümde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile getirilen mekanizma inceleniyor; ikinci bölümde ise Bireysel Başvuru konusu ayrıntılarıyla açıklanıyor.

●

AREAS OF ECNOMIC COOPERATION IN ISLAMIC COUNTRIES (İSLAM ÜLKELERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ ALANLARI)

İslâm Konferansı Örgütünce Ankara'da kurulan "**İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi**" yayını - Ankara 1980 - Adres: 215 Atatürk Bulvarı, Ankara - 130 sayfa - Hicretin 15. yüzyılı dolayısiyle yayınlanan bu İngilizce yapıt, İslâm ülkelerinin gelişme sorunlarına, ekonomik işbirliği ve dayanışma olanaklarına ilişkin incelemeleri içeriyor.

DEĞİSEN DÜNYA DEĞİŞEN DİL

Yazan: Prof. Macit Gökberk - Çağdaş Yayınları - 174 Sayfa - TL. 75.

Tarih akışı içinde sürekli değişimin düşünce aracı olan dildeki etkisi üzerine bir yapıt. Özellikle kırk yılı aşan bir tarih dilimi içinde "dünyanın değişmesi" ile "dilin değişmesi" arasındaki bağlantı inceleniyor.

●

ÖYKÜLERİYLE ATATÜRK'ÜN ÖZEL MEKTUPLAR

Sadı Borak - Çağdaş Yayınları - 375 Sayfa - TL 200.

Atatürk'ün özel mektuplarından bir derleme. Mektuplar değişik kaynaklardan derlenen öykülerle birlikte aktarılıyor.

●

ANTOLOJİ AYLIK ŞİİR DERGİSİ

Ocak ve Şubat 1981 sayıları - Her sayısı TL. 50

Seçme şiirlerden ve ozanlarla, şiir üzerine yazılardan oluşan yeni bir derginin birinci ve ikinci sayıları. Ocak sayısında Orhan Veli'ye, Şubat sayısında da Cahit Külebi'ye özel yer ayrılmış. Şubat sayısında Yugoslavya'da Türk Şiirine ve geçenlerde yitirdiğimiz Ozan Oğuz Kâzım Atok'a da yer ayrılmış.

●

GELİŞME DERGİSİ (STUDİES IN DEVELOPMENT)

24 - 25 sayıları - 434 Sayfa - TL. 250.

ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi'nce yılda dört kez yayınlanan Derginin bu sayısı, Türk tarımının sorunlarına, Yunanistan'ın Ortak Pazar'da tam üye olmasıyla Türk dışsatımı açısından doğabilecek sorunlara, gecekondu sorununa ve gelişmeyle ilgili başka konularla bu konulardaki yayınlara ilişkin Türkçe ve İngilizce incelemeleri içeriyor.

●

HUKUKA GİRİŞ VE METODOLOJİ

Yazan: Doç. Dr. Selâhattin Keyman - Doruk Yayınları - 175 Sayfa - Tl. 150.

Kitabın birinci bölümü "Biçimci Hukuk Anlayışı"nın gelişimi ile buna ilişkin kuramları açıklıyor. "Sosyolojik Hukuk Anlayışı"nı ele alan ikinci bölüm ise, hukuk genel kuramı ve hukukun işlevi üzerinde dururken sosyolojik hukuk anlayışının bir genel değerlendirmesini yapıyor.

ROMAN'IN İŞLEVİ

TAHSİN YÜCEL

NİCE yıldır, arada bir, yazın dünyası bir tuhaf sorunla çalkanır: "Roman ölüyor", denilir. Arkasından türlü nedenler sıralanır: Kimi bugünün yaşamında yazına, özellikle de romana zaman ayırmanın güçlüğünden sözedilir, kimi görüntü ve ses ağırlıklı anlatı türlerinin gittikçe artan çekiciliğinden, kimi çevremizde olup bitenler konusunda günümüz iletişim araçlarının sağladığı bilgiler, bilimin sorularımıza getirdiği yanıtlar karşısında romanın katkılarının gülünçlüğünden... İşin ilginç yanı, romancılar da sık sık kapılırlar bu kuşkuya; romanı gazetecilikle, toplumbilimle, tarihle ya da felsefeyle bütünleştirerek yaşamını biraz daha uzatmak isterler.

Ama günümüzde romanın can çekiştiğini, daha da kötüsü, geçenlerde bir yazarımızın ileri sürdüğü gibi, iyice öldüğünü mü gösterir bütün bunlar? Hayır. Bir kez, ortaya ilk atıldığı günden bu yana yazılmış bunca değerli romanın varlığı yalanlar bu savı. Öte yandan, böyle bir sav tarihsel gerçeklerle de pek bağdaşmaz. Hiç kuşkusuz, romanın tarihi oldukça eskidir: Rabelais büyük yapıtını XVI. yüzyılda verir, Cervantes XVII. yüzyıl başlarında. Ama bu tür en büyük, en hızlı, en etkin gelişimini XIX. ve XX. yüzyıllarda, hem de çağdaş uygarlığın yönelimine, çağdaş ekinin yaygınlaşmasına koşut bir biçimde gösterir.

Hiç değilse Batı'da, kitleler yıllanmış kalıpları kırarak toplum yönetiminde ağırlıklarını gittikçe daha çok duyururken, yazın da yıllanmış kuralları yıkarak daha geniş bir soluk alır ve, şiir gibi, oyun gibi yazın türlerinin tersine, hiç bir zaman belirli kurallara, belirli kalıplara bağlanamamış olan roman, birdenbire en önemli yazın türü durumuna geliverir. Roman yazanlar da, roman okuyanlar da başdöndürücü bir hızla çoğalır. Üstelik, çoğu romancılar, türün nerdeyse sonsuz olanaklarından da yararlanarak, kitlenin istemlerini dile getirirler, sorunlarını açıklayıp çözümlemeye çalışır, onunla yakın bir bağıntı kurarlar.

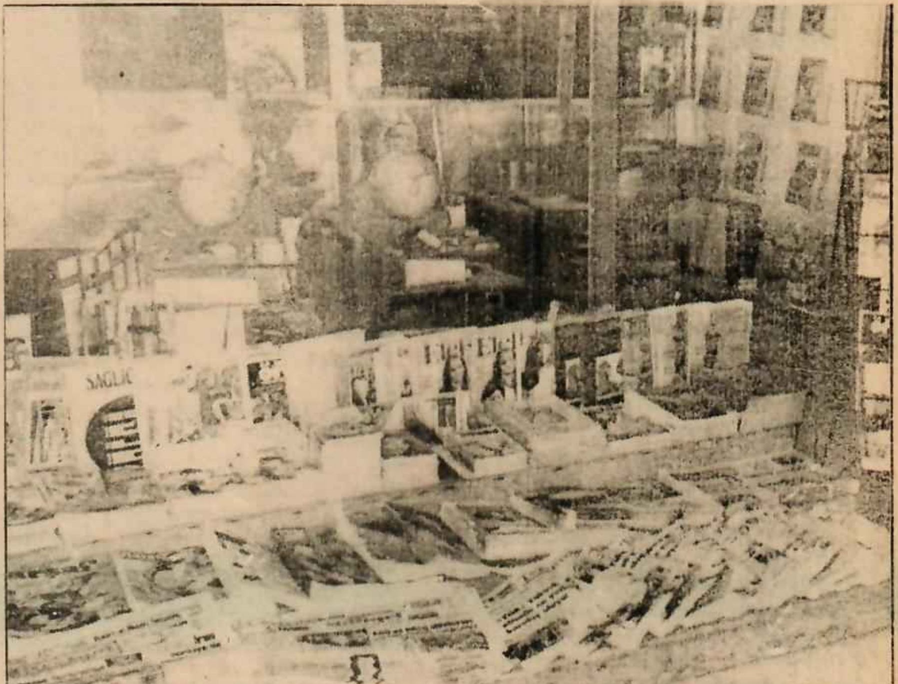
"Nasıl yazmalı" sorununu her an yeni baştan çözümlenmesi gereken bir sorun olarak gören bir sanatçı için, yazılacak olan her şey bir sorundur.

Hiç kuşkusuz, bu gözlemin "Roman öldü", diyenleri doğruladığı da düşünülebilir: Bir zamanlar roman'ın toplum ve birey sorunlarını irdeleyerek önemli bir yazın türü durumuna geldiği doğru olsa bile, bu konuda artık yaya kaldığı, çünkü, bilimle tekniğin bugünkü aşamasında, romancının tutacağı kuşkulu ışığa kimsenin gereksinimi bulunmadığı ileri sürülebilir.

Ama, hemen belirtmek gerekir ki, aynı sav romanın büyük atılım döneminde de ortaya atılabilirdi. Öyle ya, daha bugünkü düzeyinin çok gerilerinde bulunsa bile, bilimde büyük bir gelişme gösterir aynı dönemde, aydınlar bu gelişmeye bakarak ona bir din gibi bağlanır, kesin bilgilere gereksinim duydukları zaman, gözlerini romancıya değil, bilim adamına çevirirler. Daha önemlisi, genellikle romancılar da aynı yolu tutar, bilimin ve felsefenin katkılarından bol bol yararlanırlar. Balzac, Geoffroy Saint-Hilaire'e hayrandır, Gall ile Lavater'in "**bilimsel**" kuramlarını uygulamaya çabalarlar. Doğalcılığı "**bilimsel yöntemin yazına uygulanması**" olarak niteleyen Zola, Claude Bernard'ın hekimliğe ilişkin yapıtından yola çıkarak "**deneysel roman**"dan sözeder, kalıtım kuramına uygun, bilimsel sonuçlara ulaşmak ister.

Bu romancıların bugün de kendi dönemlerindekine eşit bir ilgi uyandırmaları, bu ilginin sonucu olarak, "**Balzac öldü**", "**Zola öldü**", "**Dostoyevski öldü**", "**Proust öldü**" demenin "**Roman öldü**", diye kestirip atmaktan çok daha zor görünmesi bunun için midir?

"**Evet**", demek oldukça zor. Çünkü Zola, Claude Bernard'ın yapıtını doğru dürüst anlamamıştır bile. Balzac, da Gall ile Lavater'e hiç bir zaman gereğince bağlı kalamamıştır. Üstelik, Claude Bernard'ın yapıtı çoktan aşılmıştır bugün, Gall ile Lavater'in kuramları geçerliklerini çoktan yitirmiştir. Buna karşılık, günümüzün insanları Balzac'la Zola'yı hâlâ

OKUYABİLMEK: Elbette günümüzde okumak başlıca gereksinimlerdendir. Fakat bu gereksinimi giderebilmek için bireylerin kitap alabilecek güçleri olmak gerekir.

NASIL YAZMALI: Elbette yazmak kadar okutabilmek de önemli.

okumakta, yapıtlarında yalnızca belli bir ülkenin belli bir döneminin herhangi bir görünümünü değil, aynı zamanda nice sorunlarının yanıtlarını, nice yönelimlerinin yansımalarını da bulmaktadırlar.

HİÇ BİR TOPLUM YAZINSIZ EDEMEZ

Bu küçük örnek, bir yandan roman'ın "**ölüm**"ünün bilgilerimizin gelişmesinden olmayacağını, hatta bilgilerimiz arttıkça roman'ın da zenginleşeceğini gösterirken, bir yandan da bilimsel gerçeğin yazınsal gerçekle özdeşleşmediğini gösterir.

Ünlü Fransız düşünürü Roland Barthes'ın söylediği gibi, örneğin bir çığlığın yansıtılmasında, yansıtma çabası çığlığın kendisinden daha çok önem taşıdığına göre, yazın adamı kendi düşünsel varlığını dilin yapısında eriten, bizim "**neden?**" sorumuza "**nasıl yazmalı?**" sorusuna dönüştüren kişidir. Bunun için de her şeyi soruya dönüştürür bir bakıma, çevremizde olup bitenler konusunda kesin yanıtlar getirmekten çok, onları birer "**soru biçiminde**" sunar bize. "**Kısacası, yazın her zaman gerçek-dışıdır**". Ama, söylemek bile fazla, yazının, özel olarak da roman'ın gerçekle hiç bir ilişkisi bulunmadığı anlamına gelmez bu. Tam tersine, roman'ın bu "**soru**" ya da "**sorun**" niteliği, bir başka Fransız yazarının, Michel Butor'un da önemle vurguladığı gibi, onu türlü bildiriler, "**slogan**"lar, önyargılar, yaşamdan kopmuş bilgiler ve tutumlar karşısında etkin bir direnme durumuna getirir, bizi sarsar, uyarır, uyandırır, gerçeğimize bütünlük, yaşamımıza anlam getirir. Kimi bireyler şiirsiz, romansız, öyküsüz, oyunsuz yaşayabilseler, bile, en ilkelinden en gelişmişine, hiç bir toplumun yazınsız edememesi kuşkusuz bundandır.

NASIL YAZMALI?

"**Nasıl yazmalı?**" sorununu yazarın temel sorunu olarak gören bir Flaubert ya da bir Proust'un, üç aşağı beş yukarı, Balzac'ın ya da Tolstoy'un gerçekleştirdiği işlevi gerçekleştirmiş olmaları da bundan, yazının bu özelliğinden ileri gelir. Balzac'ın üstünlüğüyse, yazının insansal ve toplumsal işlevini kavrayarak onu en iyi biçimde gerçekleştirmeye çalışırken, "**Nasıl yazmalı?**" sorusuna yapıtlarıyla en iyi yanıtı getirmiş, böylece anlatı sanatını baştan sona yenilemiş olmasındadır.

Gerek XIX. yüzyılda, gerek yaşadığımız yüzyılda, aynı bilinçli çabayı daha birçok romancının da sürdürdüğünü, çağına tanıklık eden, onu yorumlayan, çözümleyen ya da eleştiren nice anıtsal yapıtlar oluşturduğunu, böylece roman'ın önemi ve etkinliği gittikçe artarken, romancının da giderek toplumun "**bilinci**" gibi görülmeye başladığını biliyoruz.

Bununla birlikte, "**nasıl yazmalı**" sorununu çoktan çözümlenmiş, önemsiz bir sorun sayarak belirli örnekleri, belirli kalıpları izlemekle yetindikleri için, romanı yalnızca bir tanıklığa, bir yoruma, bir eleştiriye indirgeyen yazarların, kısa bir süre, belirli bir etki uyandırsalar bile, etkilerinin hiç bir zaman bir Balzac'ın, bir Dostoyevski'nin ya da bir Proust'un etkisi gibi yaşamsal bir nitelik kazanmadığı bir gerçektir.

Üstelik, hiç değilse kuramsal olarak, bir toplumbilimci, bir tarihçi ya da bir gazeteci kendi konusunu bir yazın adamından daha iyi bileceğine göre, azığı yalnızca tanıklık, yorum ya da eleştiri olan romancının onları aşacağını sanmak boş bir umuda kapılmak olur.

Örneğin, ülkemizde 12 Mart dönemi üzerine yazılmış birçok roman ve öyküler, değil bu dönemin şiddet olaylarını çözümlemek, derin nedenlerine inmek, onları doğru dürüst yansıtamamışlardır bile. Çünkü yazarlarımız bu olayları bir "**sorun**" değil, önceden verilmiş bir "**dekor**" olarak ele almış, "**nasıl yazmalı**" sorunu üzerinde de fazla durmadıklarından, kurulu bir "**dekor**" içinde, hep birbirine benzeyen kuklalar oynatmakla kalmışlardır.

Oysa, "**nasıl yazmalı**" sorununu her an yeni baştan çözümlenmesi gereken bir sorun olarak gören bir sanatçı için, yazılacak olan her şey bir sorundur. Bunun için de yepyeni yorumlara, tutarlı çözümlere götürebilir. Bu açıdan bakılınca, romancı için iyi konu, kötü konu diye bir şey yoktur. Ama büyük romancıların bir çağı ve olaylarını nasıl bütüncü bir bakışla kavrayabildiklerini deneyleriyle bilen kitle, gözlerini bazı bazı romancıya çevirir, bilim adamından, düşünürden, politikacıdan alamadığı yanıtları ondan bekler. Böyle durumlarda, bir dizi soru biçiminde de olsa, bu yanıtları sağlamak en azından bir yurttaşlık görevidir.

Ama romancı her şeyden önce romancı kalarak başarabilir bu görevi. Bu görevin üstesinden gelemeyenlere ya da onu gereğince üstlenemeyenlere gelince, yazına ve topluma kendileri gibi dar açıdan bakan yazarların, roman'ın can çekiştiği konusunda yeni kanıtlar üretmesini sağlarlar. ●

DİL

DİL DEVRİMİ VE ÖZLEŞTİRME BİLİMSEL GERÇEKLERE UYGUNDUR

Dr. KAMİLE İMER

SON yıllarda, özellikle son aylarda ortaya atılan bir sav, Türkçeleştirme işinin bilim dışı, çağ dışı, akıl almaz bir olgu olduğu konusunda yoğunlaştırılmaktadır. Türkçeleştirme işinin bilimsel gerçeklere ters düştüğü ileri sürülmekte ve bu atılım "uydurmacılık" olarak nitelenmektedir.

Dilbilim sözlüklerinde **dil planması** (Alm. **Sprachplanung**, İng. **language planning**)biçimdebir terim geçmektedir Ünlü dilbilimci J. A. Fishman bu terimi "ulusal alanda bulunan dil sorunlarına örgütlü bir biçimde çözüm arama" olarak tanımlamaktadır. Dil planlamasını bir başka araştırıcı **kod** sorunu olarak görmekte, bu alanda kod seçimi sorunlarının, seçilen kodun yerleştirilmesi, sürekli kılınması, değiştirilmesi ve düzeltilmesiyle ilgili sorunların, kodun işlenip geliştirilmesiyle ilgili sorunların söz konusu olduğunu belirtmektedir. Araştırmacının kod terimiyle anlatmak istediği kavram, bir dilbirliğinin hizmetinde bulunan dilsel göstergeler yığınıdır, kısaca sözcüklerdir. Demek ki dil planlamasında, dil sorunlarına örgütlü bir biçimde çözüm yolu aramak gerekmekte, sözcük seçimiyle ilgili sorunlar araştırılmakta, seçilen sözcüklerin işlenip geliştirilmesi, yerleştirilmesi, ayrıca sözcüklerin düzeltilmesi ve değiştirilmesi de bu alanda incelenmektedir. Yine dilbilim sözlüklerinde verilen bilgilere göre, az gelişmiş dilbirliklerinin yani ulusların daha çok resmi dil planlaması yapmaları gerekmektedir.

Dilbilim sözlüklerinde **dil özleştirmesi, özleşme** (Alm. **Sprachpurismus, Purismus**, İng. **purism**) terimiyle de karşılaşılmaktadır. Bu terim; dilin temizlenmesi, yabancı sözcüklerin kullanımından kaçınılması ve bunların dilden çıkarılması anlamındadır. Özleştirme kapsamında bir toplumun kendi dilinin gelişmesi ve değeri için belirli bir düşünceye sahip olması gerektiği

Dil devrimine karşı olan kişilerin ve yayın organlarının dilde bile bugün, en azından üçte iki oranında, hatta dörtte üçe yakın bir oranda Türkçe sözcükler kullanılmaktadır.

belirtilmekte, bunun ulusal eğilimlerle ilgili olduğu ve dille ilgili olarak gelişmiş bir bilinçlenme olduğu kaydedilmektedir.

Bu bilimsel gerçekler ışığında değerlendirecek olursak, dil devrimi dil planlamasından, özleştirmecilik de yukarıda açıklamaya çalıştığımız dil özleştirmesinden başka bir şey değildir. Bu durumda dil devrimini ve özleştirmeciliği bilim dışı olarak nitelemek, bilimsel açıdan olanaklı değildir.

O halde nedir bu dil devrimi denilen olgu ve hangi etkenler altında gerçekleşmektedir.

Yeryüzündeki dillerden hiçbirinin tümüyle arı, temiz, yalnız kendi kaynağından gelen öğelerle dolu olduğu dünüşülemez. Ulusların birbirleriyle olan çeşitli ilişkileri sonunda dile birçok yabancı öğe gelip yerleşmektedir. Bunlardan bir bölümü dilde var olan bir kavramı ya da bunun herhangi bir ayrıntısını karşılamak üzere dile girmekteyse de büyük bir bölümü yeni kavramlarla birlikte gelip yerleşmektedir. Örneğin Türkçede **us, ög, ök** sözcükleri varken sonradan bunlar unutulmuş ve Arapça kökenli **akıl** yaygınlaşmıştır. Aynı biçimde **yanıt** varken Arapça **cevap; çeri, çerig** varken Arapça **asker; sındı** varkén Arapça **makas** yaygınlaşmış ve Türkçe sözcükler kullanılmaz olmuştur. Farsça kaynaklı **kör** girince kendi kaynağımızdan gelen **gözsüz** unutulmuştur. Buna karşılık **radyo, televizyon, teleks, telefon, kompütür, otomobil** sözcükleri yeni kavramlarla birlikte Türkçeye girmiştir. Yabancı öğeler, genellikle büyük bir tepkiyle karşılaşmadan dile girmektedir.

Ancak yabancı öğelerin dilde iyiden iyiye çoğalmasından sonra halkla aydın kesimin anlaşması zorlaşmakta, ulusçuluk ve kendine yönelmenin etkisiyle yabancı öğelere karşı bir tepki başlamaktadır.

Ulusçuluk etkeninin dil devriminin gerçekleşmesinde çok büyük bir yeri vardır. Ulusçuluk bir bakıma dil devriminin siyasal nedenini oluşturmaktadır. Çünkü ulusçulukla birlikte yabancı olan herşeye karşı tepki artmakta, dilin de yabancı öğelerden temizlenmesi, yerli öğelerin kullanım alanı bulması istenmektedir. Dil devriminin uluslaşma dönemine rastlaması, toplumla birlikte dile de kendi benliğini kazandırmak nedeniyle olsa gerektir. Dil devrimi birçok toplumda uluslaşma dönemine rastlamış, ulusal bilincin kazanılmasıyla düzenli, planlı bir biçim almıştır. Macar Dil Devriminde-ki 18. yüzyıl sonundan 19. yüzyıl ortasına değin sürmüştür-ulusal uyanışın rolü olmuştur. Norveç Danimarka'ya karşı bağımsızlığını elde ettikten sonra (1814) ulusal dil alanında kıpırdanmalar başlamıştır. Almanya'da 1813-1815 ve 1870-1871 savaşlarından sonra dili yabancı öğelerden temizleme işi hızlanmıştır.

Türkiye'de de Ulusal Kurtuluş Savaşından sonra köklü bir dil devrimine girişilmiştir. Bir bakıma uluslaşmanın gereğidir bu. Çünkü Türklük bilincinin iyice yerleşmesi, Atatürk'le birlikte, O'nun ulusçuluk anlayışıyla sağlanmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak tohumları atılan ulusçuluktan başka bir ulusçuluktur bu. O dönemlerde **ulusçuluk** ve **ulus** kavramları çoğu kez **Osmanlı** ve **İslam** kavramlarının içinde düşünülmüştür. Kendi döneminde anlam taşıyan bu nitelikteki görüşler, Atatürk ulusçuluğunda yer almamıştır. Giyim-kuşam alanında yapılandan eğitim ve öğretim alanında yapılan devrimlere değin tüm değişiklikler ve atılımlar, ortaya çıkan kurumlar, Atatürk ulusçuluğunun İslam ve Osmanlı temeline oturmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu ulusçuluk anlayışıyla Atatürk yazı devrimini gerçekleştirmiş (1928) ve dil işleriyle uğraşmak üzere Türk Dil Kurumunun (o zamanki adıyla Türk Dili Tetkik Cemiyetinin) kurulması için buyruk vermiştir (1932).

Dil devriminin gerçekleşmesini sağlayan ulusçuluk etkeni, aynı zamanda dili yabancı öğelerden

temizleme, yani özleştirme, yerlileştirme amacını oluşturmaktadır. Kendinden olan herşeyin yüzyıllarca özlemini çekmiş uluslarda olduğu gibi Türkiye'de de daha çok kendi dilinin sözcüklerini kullanmak isteyip yabancı sözcüklerin kullanımından kaçınmak, yadırganacak ve olumsuz yönde eleştirilecek bir davranış olmak bir yana, övgüye değer bir davranış olsa gerek.

Dil devriminin gerçekleşmesini sağlayan bir başka etken de, toplumsal ve kültürel ilerlemenin gereği olarak yeni yeni kavramların ve bunların anlatımına yarayan sözcük ve terimlerin ortaya çıkışıdır. Bu da dil devriminin bir başka amacını, dili kültür dili durumuna getirme amacını oluşturmaktadır. Dili kendi kendine yeterli bir kültür dili durumuna getirmekle, her türlü somut ve soyut kavram dilin kendi öğeleriyle anlatım bulabilecektir.

Dil devriminin dili özleştirme amacı ile dili kültür dili durumuna getirme amacı iç içedir, birbirinden ayrılmaz. Bir yandan yabancı öğeler yerine dilin kendi öğelerini kullanılır kılmak, öte yandan da her türlü kavramın dilin kendi öğelerinden yararlanarak anlatım bulmasını sağlamak. Bir kavram patlaması yaşanılan çağdaş dünyada, özellikle bilim ve teknik alanında ortaya çıkan kavramlar kendi adlarıyla bir başka dile girdiklerinde, o dilin benliğinden neler yitirebileceğini kestirmek için falcı olmaya gerek yok. Türkçe için de durum aynı. Bu durumda önümüzde iki seçenek kalıyor: Ya hem var olan hem de yeni ortaya çıkan kavramlara Türkçenin kendi olanaklarından yararlanarak karşılıklar bulmak ve çağdaş gelişmeleri topluma duyurup yaygınlaştırmak, ya da Türkçeyi çağdaş ilerlemelerle ortaya çıkan kavramların anlatımından yoksun bırakmak, dolayısıyla toplumu bu konuları kendi dilinde izleyip geliştirebilme olanağından yoksun bırakıp gelişmelere ayak uydurmasını engellemek... Bu sonuncusu, kanımızca, toplumu ortaçağ düşüncesiyle yönlendirmek olur ki, 20. yüzyılın 80'li yıllarında bunu benimseyecek tek bir kişinin bile bulunduğunu sanmıyoruz.

Özet olarak, dili daha çok yerli öğelerin egemen olduğu bir kültür dili durumuna getirmek amacıyla yapılan ve devletin desteğini kazanmış olan ulus çapındaki dili geliştirme eylemine "dil devrimi" adı verilmekteir. Dil devrimi ve özleştirmecilik bilimsel gerçeklere uygun, çağdaş bir atılımdır. Türk Dil Devrimi de bilimsel gerçeklere uygun olarak yapılmış, çağdaş ve ulus çapında bir atılımdır. Özleştirmecilik sonunda Türkçede yerli öğelerin sayısı artmış, okul kitaplarından bilimsel yapıtlara değin herkes, okuduğunu anlar duruma gelmiş, böylelikle Dil Devrimi ürünleri topluma mal olmuştur. Bir yandan da kültür dili olarak gelişme yolunda olan Türkçe, Atatürk'ün Türk Dil Kurumunu kurmasıyla başlayan Dil Devrimi sürecinde -siyasal amaçlı birtakım engellemeler dışında- her zaman devletin desteğini kazanmıştır.

Türk Dil Kurumunun kuruluşundan bu yana bir bölümü Anadolu ağızlarından derlenen, bir bölümü eski yapıtlardan taranarak çıkarılan bir bölümü de türetme yoluyla yapılarak toplumun beğenisine sunulan, ama sonradan tutunmayarak unutulup giden sözcükleri yan yana sıralıyıp Türk Dil Devrimini kötülemenin hiçbir yararı olmayacaktır. Tutunmamış sözcükleri birtakım yapıtlar içinde sergileyerek Türk Dil Devrimini gülünçleştirme yolundaki çabalar ise, belirli bir çevreyi gülümsetmekten öteye gitmeyecektir. Kaldı ki Türk Dil Devriminin karşısında görünüp yanlış türetilmiş az sayıdaki sözcüğü savlarının geçerliliği için yineleyen çevrelerde bile bugün, Dil Devriminden sonra kullanım alanı bulan pek çok sözcük ve terim kullanılmaktadır. Bunun böyle olması da doğaldır. **Zaviye** 'açı', **müselles** 'üçgen', **muhammes** 'beşgen', **müseddes** 'altıgen' **irtisâm** 'izdüşüm', **kışr-ı arz** 'yerkabuğu' **hatt-ı müstakim** 'doğru çizgi' **mebsuten mütenasib** 'doğru orantılı' **teveccüh-ü ilelziyâ** 'ışığa yönelim' vb. terimlerle Atatürk Türkiyesinde eğitim ve öğretim yapamazdık. Tutunan sözcüklerin sayısı tutunmayanlardan çok fazladır. Dil Devrimine karşı olan kişilerin ve yayın organlarının kullandığı dilde bile bugün, en azından üçte iki oranında, hatta dörtte üçe yakın bir oranda Türkçe sözcükler kullanılmaktadır ●

EGE'Yİ SULAMAK İÇİN MENDERES NEHİRLERİ TÜNEL İLE BİRLEŞTİRİLECEK

● Son yıllarda suyu azalan Küçük Menderes Nehri, Büyük Menderes'ten açılacak 18 kilometrelik bir tünelle beslenecek ve böylece, Küçük Menderes üzerinde de barajlar kurulabilecek ve 500 bin dönüm arazi sulanabilecek.

Türkiye'nin su kaynaklarının değerlendirilmesi amacıyla DSİ yetkililerinin çalışmaları sürüyor. Elektrik enerjisi elde etme ve arazi sulaması konularında büyük olanaklara sahip Türkiye'nin su kaynakları ayrı ayrı projelendiriliyor.

Bu amaçla sürdürülen çalışmaların en büyüklerinden birini de Büyük Menderes nehrinin Küçük Menderes nehrine tünelle bağlanması oluşturuyor. Yetkililerden alınan bilgiye göre, son yıllarda suyunda büyük azalma görülen Küçük Menderes nehrinde, yılda 3 milyar metreküp su akıtan Büyük Menderes'ten 18 kilometre uzunluğunda bir tünel açılacak.

Açılacak bu tünel yardımı ile su seviyesi arttırılacak Küçük Menderes nehri üzerinde barajlar kurulması sağlanacak ve Ayrıca Küçük Menderes çevresindeki 500 bin dönüm arazi sulanacak.

Öte yandan, su kaynaklarından elektrik enerjisi elde etmek için Türkiye'nin tüm olanaklara sahip olduğu ve TEKSAN'ın üretimine başladığı baraj türbinleri ile, sudan elde edilen enerjinin tümüyle dışa bağımlılıktan kurtulacağı belirtiliyor.

KAMU KURULUŞLARINDA GAZİ, DUL VE YETİMLERE İLGİ GÖSTERİLECEK

Başbakan Ulusu tarafından tüm bakanlık ve bağlı kuruluşlara gönderilen bir genelge ile, bundan böyle savaş ve görev malulü gaziler, şehit dul ve yetimlerine "iş takibi"nde ve sosyal yaşantılarında gerekli saygı ve ilginin gösterilerek yardımcı olunması istenildi.

Başbakanlığın genelgesinde savaş ve görev malülleri, gaziler ile bunların dul ve yetimlerine "minnet ve şükran duygularının belirtilmesinin milli görev" olduğu kaydedilerek şöyle deniliyor:

"Halkla münasebetlerinde, resmi ve hususi işlerinin kamu kuruluşlarının takip ve yerine getirilmesi sırasında, taşıdıkları şerefli hüviyete layık ve vefa duygusu ile harp ve vazife malüllerine, gazilere, şehitlerin dul ve yetimlerine gerekli saygı, ilgi ve yardım öncelikle gösterilmelidir." ●

ZOR DÖNEMLERİN ÇORBASI: TARHANA

TOPLUMLARIN zor dönemleri aşabilmek için deneylere dayanarak geliştirdiği dayanıklı ve yoğun besinleri vardır. Folklorun önemli bir parçasını oluşturan beslenme biçimini gözden geçirip, bunlardan alınan örneklerle ucuza beslenebilmek için geleneksel besinlerden yararlanabiliriz.

Amerika'nın yerlisi Kızılderililer, batılı göçmenler ülkelerine gelmeden önce, bizon sığırlarını avlayıp bunların etlerini kızgın kayalar üzerinde kurutup dibeklerde döverek un haline getiriyor, sonra küplere dolduruyor, üzerine sığır yağı dökerek toprağa gömüyorlardı. Kış aylarında ve besin maddelerinin sağlanamadığı kıtlık dönemlerinde, toprağa gömdükleri bu besini çorba ve yemek olarak kullanıyordu kızılderililer. Kızılderililerin "Pamikan" adını verdikleri bu et yemeği, şimdi bazı değişikliklerle ABD ordusunun ve sivil savunma örgütlerinin kullandığı savaş yiyecekleri arasında önemli bir yer tutuyor.

Çinliler, soya fasulyesinden hazırladıkları peynir ve bazı küflendirilmiş soya yiyeceklerini bugün de kullanıyorlar. Kurutulmuş balık, kavurma, sucuk, pastırma, peynir çeşitleri, bir ara bol olan besin maddelerinin kış ayları ve zor dönemler için hazırlanan dayanıklı türlerini oluştururlar.

Teknoloji ilerledikten sonra, konserve yiyeceklerin yıllarca dayanan çeşitlerini hazırlayabiliyoruz. Fakat bunların maliyeti genelde yüksek oluyor. İnsanlar alıştıkları geleneksel besinlerde buldukları lezzeti hiçbir şeyde bulamıyorlar.

Bizim halkımızın da kendine özgü besinleri var. Anadolu'da yaşayanların geleneksel çorbalıklarından biri de "TARHANA"dır. Uzmanlarımızın bir zamanlar okul beslenme programlarında kullanılması için üzerine eğilip bilimsel yöntemlerle inceledikleri, besleyici değer, dayanıklılık, ucuzluk, hazırlanmasının kolay, yakıt harcamalarının düşük olması bakımından birçok yararları olan tarhana çorbası şu dönemde, kırsal alanda ve hatta kentlerde yaşayanlar için ayakta tutucu ve güvenilir bir besin maddesidir. İçinde temel besin yapıtaşı olarak yoğurt, buğday unu veya kırması, domates ve benzeri sebzeler (yöreye göre) bulunan bu kurutulmuş besin, bitkisel ve hayvansal proteinleri dengeleme ve bitkisel besinlerden alınan minerallerle, bazı vitaminler bakımından büyük yeterlilik gösteriyor. Yapımı sırasında ekşitilmiş olması nedeniyle patolojik bakterilerin yaşamasına elverişli olmayan bu çorbalık, bir de kaynatılarak hazırlandığından, tarhana aşının kırsal alan için çok güvenceli besin olduğu belirtiliyor.

Önümüzdeki günlerde çok şeyi ihraç ederek var olanla yetinme hepimizin görevi olacak

Kökeni Asya'ya kadar dayanan Tarhana Çorbası, şimdi Macaristan ve Finlandiya'da kullanılıyor ve Tarhana'ya "Tahuna" deniliyor

ARAŞTIRMA VE SONUÇLAR

Yaz aylarının sonuna doğru, yeni tahıl ürünü ile sütün ve yoğurdun bol olduğu dönemde hazırlanan tarhana, ucuza malolmakta ve evin kilerinde kış sonuna kadar sakıncasız saklanmaktadır. "Hazırlanırken içine evde ne varsa (kıyma, kuru baklagiller, pirinç vb.) katabileceğiniz bu çorbalıktan, yeteri kadar stokunuz varsa, kış aylarından ve darlıklardan korkmayınız" diyor uzmanlar...

Son zamanlarda da tarhana üzerinde bilimsel düzeyde pekçok araştırma ve yayın yapıldı. Tarhana besleyici değeri ve üstün nitelikleri ile dünya bilim çevrelerine tanıtıldı. Afrika'da Fildişi Sahili'nin Abidjan kentinde yapılan "**I.nci Tropikal ve Alttropikal Ülkeler Beslenme Kongresine**" bir raporla tanıtılan tarhana, daha sonra Almanya'da yapılan uluslararası kongrelerde tartışıldı ve beğenildi. Araştırıcılara göre, kökeni Asya'ya kadar dayanan bu çorbalık, şimdi Macaristan ve Finlandiya'da kullanılıyor ve onlar tarhanaya "TAHUNA" diyorlar.

Bizim TARHANA'dan söz etmemiz, daha önce balığın besleyici değer bakımından ete eşit ve hatta ondan daha değerli bir besin maddesi olduğunu açıklayıcı yayınlarımızın devamı olarak görülmelidir. Şu günlerde besin maddelerinin pahalı oluşu nedeniyle yeterli ve dengeli beslenmede sıkıntı çeken halkımız ucuz, besleyici, pratik ve güvenilebilir besin kaynakları araştırmaktadır. Başta çocuklar, gençler, süt veren anneler ve hamile kadınlar olmak üzere, geliri sınırlı yurttaşlarımız için uzmanlarımızın salık verdiği bu geleneksel çorbalığın üstünlüklerini tanıtmanın yararlı olacağına inanıyoruz.

Önümüzdeki günlerde çok şeyi dışa satıp, var olanla yetinmek ulusca hepimizin görevi olacaktır. Halkımızın geleneksel bir beslenme kaynağı olan tarhana, bu zor dönemlerde yeniden değer kazanacaktır. Geleneksel ve ulusal çorbamız Tarhana'nın en yaygın yapılış biçimi şöyledir:

4-5 kilo domates ile iki kilo soğan doğrandıktan sonra ateşte pişirilir. Bunun içine 4 taze yoğurt konulur ve alabildiği kadar un ile içine ekmek mayası konularak yoğurulur. Bu hamur yedi günlük süre içinde her gün yoğurulur ve yedinci gün küçük küçük parçalara bölünüp temiz bir bez üzerine serilir. Hamur parçaları kurudukça avuçlar arasında ufalanır. Çok küçük un denebilecek parçalar haline geldikten sonra kurumaya bırakılır. Kuruyan tarhana bir bez torbaya konulup saklanır ve gerektiğinde çorba yapmak için kullanılır.

UZMANLARIN ÖNERİLERİ

Konuyu derinliğine bilen uzmanlar özetle bu dönem için şunları öneriyorlar:

★ Kentte ve köylerde yaşayanların sabah kahvaltılarında eskiden olduğu gibi, zeytin, reçel ve benzeri boş kalori kaynakları yerine tarhana çorbası ile güne başlamaları yararlı ve daha ucuz olacaktır. Tarhana çorbası öğle ve akşam yemeklerinde de kullanılabilir.

★ Çocuklar, gençler, gebe ve emzikli kadınlar ile ateşli hastalık geçirmiş olanlar ve yaşlılar, yeteri kadar süt satın alamıyor, hayvansal protein gereksinimlerini tam olarak karşılayamıyorlarsa, bu gereksinimlerini tarhana ile karşılayabilirler. Bu amaçla kullanılan tarhanada çok biber ve baharat bulunmaması yararlı olur.

★Kentte yaşayanlar, köylerle ilişkileri varsa mevsiminde yakınlarına yazıp kendileri için de bir miktar tarhana hazırlanmasını rica etmelidirler. Köy tarhanası piyasadaki az yoğurt ve çok tahılla yapılan pahalı tarhanalardan daha iyidir. Tarhanada ne kadar çok yoğurt kullanılırsa değeri o kadar artar. Kullanılan yoğurdun yağlı olması gerekmez. Kese yoğurtları ve yağı alınmış sütten yapılan tarhana da değerlidir.

★ En iyisi tarhana yapan bir sanayi kurululup ve kentte yaşayanlar için geniş çapta ve standart tarhana üretimine geçilmesidir. Türkiye'de yaklaşık 24 türlü tarhana üretilmektedir. Bu endüstri, enaz on çeşidi piyasaya sürer ve makul fiyatlar uygulayabilirse, herkes severek tarhana alacak ve kullanacaktır. Ayrıca okul beslenme programlarında, Orduda asker baslemede, âfete uğrayan halkın ivedi sıcak yemek gereksiniminin karşılanmasında, toplu beslenme yerlerinde, tarhana, çorbalık olarak çok miktarda kullanılabilir. Kaliteli ve denetim altında yapılmış, besleyiciliği belirlenmiş tarhana'nın Afrika, Ortadoğu ve Asya ülkelerine kuru çorbalık olarak satılabileceği ve bundan önemli gelirler sağlanacağı anlaşılmıştır.

★ Ucuz, lezzetli ve besleyici olmayan tarhana, saydığımız amaçlar için yararlı değildir. Bu nedenle büyük çapta tarhana imal edecek kooperatifler veya firmalar ürünlerini kabul edilebilir fiyatlarla pazarlamalıdırlar. Piyasada tarhana vardır. Fakat süslü ambalajlar içinde satılan bu tarhanalar çok zaman halkın elini uzatamayacağı kadar pahalıdır.

Yöneticiler, ana ve babaları, kooperatifciler ile sanayici ve iş adamlarımız bu konu üzerinde durmalı, geleneksel besinlerimizden Tarhana'nın tüm sofralara en iyi ve yaygın biçimde yeniden getirilme yollarını araştırmalıdırlar. ●

THY, YOLCULARINA BU YIL 100 TON TAVUK YEDİRECEK

Ulusal havayolu kuruluşumuzun, yolcularına bu yıl 100 ton tavuk eti ikram edeceği açıklandı. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı yetkililerinden alınan bilgiye göre, özellikle yurt dışı ikram hizmetlerinde sarfedilecek tavuk etinin, bugün geçerli olan fiyattan satın alınması halinde 23 milyon 500 bin lira ödenmesi gerekiyor.

THY iç ve dış hat seferlerinde ayrıca 150 ton meyva suyu ikram etmeyi planladı. Bu arada yolculara verilecek yiyecekleri koymak için de yarım milyon adet plastik salata tabağı, 1 milyon adet plastik çay fincanı ve DC-10 uçaklarında kullanılmak üzere 10 bin adet servis tepsisi satın alınacak.

SAĞLIK

SAKAT OLMAK DEĞİL, O'NU GÜÇSÜZ, İŞSİZ BIRAKMAK SUÇTUR

Prof. Dr. RIDVAN EGE

Türkiye nüfusunun 1975 sayımı sonuçlarına göre 40 bini kör, 120 bini sağır, 200 bini ortepedik sakat, 450 bini geri zekalıdır ve 200 bininde de uyum bozukluğu vardır. Bunlar arasında çocukların oranı ilgi çekicidir.

Ülkemizde 22 milyondan fazla çocuk vardır ve bunların 15 milyon'u okul çağındadır. Bazılarında birden fazla olmak üzere herbiri yüzbinleri aşan, kör, sağır, bedensel sakat ve zeka geriliği ve uyum bozukluğu olan 1.5 milyon sakat çocuk vardır. Buna karşın körler için 6, sağırlar için 17, bedensel (ortopedik) sakatlar ve geri zekâlılar için ancak birer okul vardır. Sakat oranı yüzde 10 olduğuna göre okulların değil yüzde 10'un hiç olmazsa yüzde birinin sakat çocuklara ayrılması, buralarda deneyimli eğiticilerin bulunması, normal eğitim yanında tıbbi ve mesleki rehabilitasyon yapılması gerekir.

Sakatı tüketici durumdan üretici duruma getirmek, kendine yeterli duruma ulaştırmak kaçınılmaz insancıl görevlerimizdendir

Genel Eğitim:

Okullarda çocuklara trafik, ev içi, yangın vb. kazalardan korunma, trafik ve diğer kurallara uyma, acil hastalık ve kazalarda ilk yardım kuralları geçmeli ders olarak okutulmalıdır. Bunlar sözlü ve yazılı basınla da yaygınlaştırılmalıdır.

Kazaları Önleyici Yasa ve Düzenlemeler:

a. Trafik Yasası: 20 senedir değiştirilmek istenen bu yasa günün koşullarına göre daha caydırıcı, trafik güvenliğine daha büyük önem verici çerçeve yasası olarak ele alınması gerekmektedir. İşiçleri Bakanlığı'nın bu konuyu yakında gündeme getireceğine inanıyoruz, hazırlıklar ilerlemiştir.

b. İş Güvenliği, Usta ve Çırak Yasa ve Yönetmeliğinin daha yaygın bir denetleme ile uygulanma yöntemlerinin araştırılması gerekir.

Vergi Düzenlemeleri:

a. Gelir Vergisi: Eski 193 Sayılı Yasa görmiyen işitmiyen, bir kol veya bacağı olmıyan kişileri gelir vergisi dışında bırakıyor ve bunlardan vergi almıyordu. Bu bazı yanlış ulgulamalara neden olduğundan yeni gelir vergisinde vergi almama yerine indirimli olarak az farkla vergi alma ilkesi getirilmiştir. Uluslararası Sakatlar Yılında böyle yeni bir düzenlemenin başlaması talihsizlik olmuştur. Sayıları çok olmıyan bu ücret ve maaşlı sakatların sakatlığı iyi tanımlıyan bir yönetmelik yaparak gerçek sakatların eskisi gibi gelir vergi dışında tutulması veya vergi indirim tabanının iki katına çıkarılması gerekir. Bu konuda gerekli başvuruda bulunulmuştur.

b. Gümrük Vergi Bağışıklığı: Birleşmiş Milletler kararının 23. maddesinde sakatların sakatlıkları nedeniyle kullandıkları araç, gereç ve makinaların gümrük vergisinden muaf olması belirlenmiştir. Bu konuda Maliye Bakanlığına başvurulmuştur.

1475 Yasanın 25 sayılı maddesi

iş yerlerinde yüzde 2 oranında hükümlü ve sakat çalıştırmayı öngörmektedir. Fakat bugüne kadar bu yasa uyarınca işe alınan sakat sayısı senede 2 bin civarındadır. Aslında bu yasa hükmünü uygulamıyanların cezası 500 TL.sıdır. Bu nedenle bu yasa maddesinin değiştirilerek, hükümlülere ait uygulamalardan ayrılarak yalnız sakatlar için en az yüzde 3 (nüfusun yüzde 10'u sakat olduğundan) oranında iş verilmesi, sakat çalıştırmak istemiyen iş yerlerinin yüzde 3 oranında açılacak bir fona asgari ücret ödiyerek çalışmıyan sakatlara bu fondan ödeme yapılması gerekir. Bu konuda hazırlanan bir yasa taslağı Çalışma Bakanlığı'nca incelenmektedir.

Ayrıca sakat kişiler için Çalışma Bakanlığı'nca Korumalı İş Yerlerinin yeterince açılması ve çalıştırılması gerekiyor.

YASAL DÜZENLEMELER

Sakatların koltuk değneği ve tekerlekli sandalya ile hastane, okul, PTT ve diğer kamu binalarına, istasyon, terminal, büyük alış-veriş ve iş yeri ve hatta kültür ve spor merkezlerine engelsizce girip çıkması için rampalı ve yanları tutunmalı giriş yerleri ve geniş kapı yapılması için İmar İskan ve Bayındırlık Bakanlıklarına başvurduk.

Kent içi yol düzeni, kavşak, işaret, kaldırım, yaya geçidi ve taşımacılık göreviyle yükümlü Belediyelerin bu hizmetlerden kör, sağır, bedensel ve ruhsal sakatlığı olanların yararlanabileceği şekilde değişiklikler için çalışmalar yapılmaktadır. Büyük kentlerde sakat kişiler için bazı hatlarda özel otobüs ayırd edilmiye çalışılacaktır.

Nitekim Başkent Belediyemiz bu konuda öncelik yaparak Sakatlar için özel otobüs seferlerini başlatmak üzeredir, yaya geçidi kaldırım kenarları meyilli yapılacaktır.

Yaralı ve acil yardım haber verme, yaralı taşıması ve acil yardım için Sağlık Bakanlığı sorumluluğunda, Ulaştırma, İşişleri ve Bayındırlık Bakanlığı'nın işbirliği yaparak yasal düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir. Bu konularda da başvuruda bulunulmuştur.

Sakatlığı yapan nedenler, azaltıcı, koruyucu, tedavi edici, rehabilite edici işlemler, işe yerleştirme ve sosyo-ekonomik sorunlarını planlıyacak ve koordine edecek bir kuruluşun Çevre Sorunları Müsteşarlığı, TUBİTAK veya Devlet İstatistik Enstitüsü gibi Başbakanlık veya bir Bakanlığa bağlı olarak ağırlıklı ve söz sahibi bir kuruluş olarak kurulması gerekir.

ÇOCUKL ARIMIZ: Ülkemizde sakatlar sorununun çözümlenebilmesi için işe taa doğum öncesinden ve kundaklama tekniğinden başlanmalı..

KAMUOYU OLUŞTURMA

Sakatlarla ve Sosyal Güvenlikle İlgili Teşkilat:

Bugün Sağlık ve Sosyal Yardım, Maliye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyelerinde serpiştirilen sosyal güvenlik hizmetlerinin tek bir Bakanlıkta toplanması (Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi) ve bunun, Başbakanlık veya bir Bakanlığa bağlı olarak kurulmasını önerdiğimiz, "Sakatların Koordinasyon Kurulu" ile işbirliği yapması sağlanırsa, tüm hizmetler arasında plânlı bir işbirliği ve denetim sağlanmış olur.

Bilimsel ve Sosyal Çalışmalar:

Birleşmiş Milletler Karar ve Genelgesinin 4. maddesi gereğince sakatlıklar ve sorunlarının çözümü ve engellerin kaldırılması için kamuoyu oluşturmak ve aydınlatmak ön plânda gelmektedir.

Sakatlar ve Sakatlıklarla ilgili bazı Dernek ve Vakıflar ulusal ve uluslararası düzeyde kongre, seminer ve simpozyumlar düzenleyerek bu ulusal soruna büyük ilgi göstermektedirler. Ayrıca sakatların yapıtları ve sakatlara ait yapıtlardan yarışmalar ve sergiler hazırlığı yapılmaktadır.

Türkün yüreğinde sımsıcak bir insan sevgisi, gönlünde ölçüsüz bir paylaşma duygusu bulunduğu için sakat olanlarını sever, gözetir ve horlamaz. Türk toplumu olarak nüfusumuzun yüzde 10'unu oluşturan sakatlarla sağlam yurttaşlarımız arasında ayrıcalık duymadan sevgimizi, ilgimizi, işimizi ve yaşantımızı onlarla paylaşmalıyız. Aslında onların doğuştan veya hastalık ve kazalar nedeni ile sonradan sakat olmalarında bilgisizliğin, ilgisizliğin, sosyal ve ekonomik koşulların, ailenin ve devletin yani hepimizin kusur payı olmadığı söylenebilir mi?

Bu nedenle sakatı acıyarak ve sadakayla değil, eğiterek ve çalıştırarak korumalıyız. Sakat olmak suç değil onu güçsüz ve işsiz bırakmak suçtur. Onu tüketici durumdan üretici duruma getirmek, kederli değil yeterli duruma ulaştırmak kaçınılmaz insancıl görevlerimizdendir.

1981 Sakatlar Yılında başlıyarak gelecek 10 yıldaki çalışmalarla özetlediğim amaçların bir bölümüne ulaşabilirsek ne mutlu bize. Türk milletinin yüreğindeki insan sevgisi ve Türk Devletinin vatandaşına sahip çıkma geleneği ile bu sorunların çözüm yoluna gireceğine güvenebiliriz.

Sakatlar Yılının Ülkemiz ve bütün insanlık için yararlı olması en büyük dileğimizdir." ●

GÖÇMEN İŞÇİLER AVRUPA GÜNDEMİNDE

Federal Almanya başta olmak üzere yabancı işçi istihdam eden Avrupa ülkeleri, özellikle ikinci kuşak göçmen işçilerin kendi toplumlarıyla bütünleşmesini amaçlayan yeni politikalar oluşturmaya ve uygulamaya başlamışlardır.

F. Alman Hükümetinin 19 Mart 1980'de kabul edip uygulamaya koyduğu yeni yabancılar politikasının özünü, yabancı gençler ve çocukların Alman toplumuna uyumunu sağlamaya ilişkin önlemler oluşturmaktadır.

Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi, 1980 yılı sona ererken, sadece Almanya'daki 0-21 yaş arasındaki birbuçuk milyon yabancı uyruklu çocuk ve gencin % 46'sı Türktür.

Almanya'da her yıl 50.000'i aşkın Türk çocuğu dünyaya gelmekte, yine her yıl 50.000'i aşkın Türk genci çalışma yaşına erişmektedir.

Bu sayılar Avrupa ülkeleri için çözüm bekleyen sorunlar olduğu kadar; Türkiyede bu çok boyutlu konuya insancıl ve ulusal açılardan yeni arayışlarla yaklaşmak zorundadır.

Almanya'da bulunan yabancı, Türk çocuk ve gençlerin sayısı:

0-6 yaş arasındaki	419.00 yabancı çocuğun	201.500'ü,		
6-10 yaş arasındaki	310.100 yabancı çocuğun	142.600'ü,		
10-15 yaş arasındaki	329.900 yabancı çocuğun	146.100'ü,		
15-18 yaş arasındaki	190.800 yabancı gencin	94.200'ü,		
18-21 yaş arasındaki	199.400 yabancı gencin	78.300'ü	TÜRK'tür.	
0 - 21 yaş arasındaki	1.449.200	yabancı çocuk ve gencin	662.700'i	TÜRKTÜR

50 BİN TÜRK ÇOCUĞUNDAN BİRİ: Avrupa ülkeleri, Federal Almanya'da her yıl dünyaya gelen 50 bin Türk çocuğu sorununa yeni arayışlarla yaklaşmak zorunda.

İkinci kuşak göçmen işçiler kimlerdir?

"İkinci Kuşak Göçmen İşçiler" deyimi, bu projede ve genellikle, şu iki grubu belirtmek için kullanılmaktadır:

İstihdam eden ülkede doğanlar ile kendi ülkelerinde doğan ailelerin birleşmesi nedeniyle istihdam eden ülkeye gelerek istihdam eden ülkede büyümüş olanlardan,

1 - 1975 - 1980 yılları arasında asgari çalışma yaşına erişmişler ile,

2 - 1980 - 1985 yılları arasında aşgari çalışma yaşına erişecekler..

İkinci kuşak göçmenler için Avrupa bölgesel projesi

Akdeniz'i çevreleyen ülkelerden Batı ve Kuzey Avrupa'ya göçen işçilerin, ikinci kuşak çocuklarını konu alan yeni bir proje, 1 Eylül 1980'de Avrupa Bölgesel Projesi olarak uygulanmaya başlandı. Yirmisekiz ay süreli bu projeyi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ortaklaşa yürütmektedirler. Projeye Portekiz ve Yugoslavya ile birlikte ilk imzalayarak katılanlardan biri de Türk Hükümetidir.

Projenin amacı, zaman içinde;

★ Çalıştıkları ülke toplumuyla bütünleşme,

★ Kendi ülkelerine dönme,

★ Üçüncü bir ülkeye göç etme seçenekleriyle karşı karşıya bulunan ikinci kuşak göçmen işçilerin;

- Sorunlarını anlamak ve
- Bu sorunları çözmek,

için uygulanabilir önlemleri önermektedir.

Proje konusunun çok yönlü oluşu ve bu yönlerle ilgili çalışmaların başka uluslararası ve bölgesel örgütlerce de yürütülmesi nedeniyle, çalışmalar gerek duyuldukça UNESCO, Avrupa Konseyi, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü ile bilgi alışverişi ve yakın danışma içinde yürütülmektedir.

Projenin bir yıl süreli birinci aşaması içinde yer alan ve proje sonrasında ikinci kuşak göçmenlere yardımcı eylem programlarının seçilip belirlenmesinde yönlendirici bir etkisi olacak önerilerin getirilip tartışılacağı ilk seminer, hükümet-işveren-işçi temsilcilerinin katılmalarıyla 4-9 Mayıs 1981'de Lizbon'da yapılacaktır.

ÖNEMLİ OLAN: Çağımızda spor değişik anlamlar kazandı. Kazanmak mı, yitirmek mi? Hayır, önce sportmenlik...

SPOR

SPOR VE SPORTMENLİK

Dr. NECMETTİN ERKAN

"Sporda başarının temelinde sportmenlik yatar. Bu eğitimi gören sporcular soylu bir uğraşın verdiği ciddiyet içinde ellerinden geldiğince çaba harcar, insan sevgisi ile dolu ve haksızlığa karşı başkaldıran yüce insanlar olurlar..."

YERYÜZÜNDE yaşam başladığından bu yana insanlar biribirleri ile yarıştılar ve yarışma sonsuza dek gidecek. Tarih boyunca insanlar doğal yeteneklerini yarıştırdılar. Koştular, atladılar, yüzdüler.. Yarışmalarda mertlik, cesaret ve hakka saygı değişmez koşullardı... Ve toplumlar spor yasalarını oluşturup, sportmenlik anlayışını yarattılar...

Orta çağlarda "**şövalyelik**", yakın çağlarda "**centilmenlik**" olarak tanımlanan ve insan ilişkilerini olumlu yönde etkileyen kişilik özellikleri günümüzde "**sportmenlik**" sözcüğünde yerini bulmuştur.

Günümüzde spor, ülkelerin sınırlarını aşan, renk, dil ve din farklarını yok edebilecek güce sahip, evrensel bir kaynaşma ortamıdır... Size sporun yaşanmış en güzel örneklerinden birini, sözü uzatmadan sunuyoruz:

"Boşton Maratonu her yıl tekrarlanan ve uluslararası tanınmış bir maraton olarak bilinir. 19'ncu Asır sonlarında yapılan maraton yarışlarında birkaç yıl üç atlet pek çekişirlermiş. Bunların biri Amerikalı, diğerleri de Avusturalyalı ve Japon atletlermiş.

1980'lerde bir yıl bu üç büyük atlet bir Boston Maratonunda tekrar karşılaşmışlar. Yarışma başladığı an büyük bir hızla diğer koşuculardan kopan üç sporcu zaman zaman biribirlerini geçerek büyük bir yarışma içine girmişler ve yarışma sonuna kadar bir öne bir geriye birkaç metre ara ile koşuyu sürüklemişler. Varış çizgisine 20 - 30 metre kala Amerikalı önde, Avusturalyalı hemen onun arkasında, Japon atleti ise birkaç metre geride zorlu bir çekişme içinde koşarlarken, seyircilerin arasından fırlayan sevimli bir köpek Amerikalının ayaklarının arasına dalarak onun tepetaklak yuvarlanmasına sebep oluyor. Arkadan gelen Avustralyalı atlet zorlukla düşen atletin üzerinden atlayıp yoluna devam ederken iki - üç adım sonunda geri dönüyor ve Amerikalı atleti ayağa kaldırmak için yardıma koşuyor. Japon atlet de zaten yetişmiş Amerikalının diğer koluna girmiş vaziyette atleti ayağa kaldırıyorlar ve üstünü başını temizledikten sonra kendisini iterek öne geçirmeğe çalışıyorlar. Amerikalı ise bu durumu şiddetle protesto ederek, kendisinin düşerek şansını yitirdiğini, şampiyonluğun Avusturalyalının olduğunu söyleyerek onu öne itiyor. Avusturalyalı ise kendisinin gönüllü olarak arkadaşına yardım etmek için geriye döndüğünü ve yarışı böylece kaybettiğini ve esas şampiyonun ikisinden birinin olması gerektiğini söyleyerek direniyor. Japon hiçbir şekilde arkadaşlarının önüne geçmeyi kabul etmediği için halk hayretler içinde bu üç atleti izliyor. Sonunda, üç atlet sevgi ile biribirlerine sarılmış ve ağlayarak yavaş yavaş varış çizgisine kadar yürüyor ve çizgiyi birlikte aşıyorlar.

Manzara birden değişiyor. Tüm seyirciler gözyaşları içinde bu üç temiz ve sportmen insana koşuyorlar. Onları omuzlarına alarak çılgınlar gibi alkışlıyorlar ve yarım saat kadar bu üç atlet biribirine kenetli, kucaklaşarak ve ağlaşarak bir sportmenlik zaferini kutluyorlar ve halk onları, omuzlardan yere indirmiyor."

Dünya Spor Tarihinde bu ve benzeri nice olaylar vardır. Sp...

BİTMEYEN YARIŞ: İnsanlar varoldukları anda yarışmaya başladılar. Atladılar, koştular... Çağımızda da bu yarış sürüp gidiyor.

yücelik ve asil duyguların sergilendiği yarış alanıdır. Sportmen insanlar toplumda örnek ve lider olabilecek gözalıcı kişilik değerleri gösterirler. Sporcuların dünyası güleç yüzlü, dostluk ve doğruluk hisleri ile dolu zengin bir dünyadır. Böyle bir dünyayı kirletmek insan onuruna yakışmaz.

Spor'da başarının temelinde sportmenlik eğitimi yatar. Bu eğitimi gören sporcular soylu bir uğraşın verdiği ciddiyet içinde ellerinden geldiğince çaba harcar, insan sevgisi ile dolu ve haksızlığa katlanamıyan yüce insanlar olurlar.

Böylesi insanların kuracağı toplumlarda kimse kendisini yalnız ve çaresiz bulmaz. Gerçek bir insan sevgisi ile spor aşkı ile yapılacak yarışmalarda yenmek ve yenilmek yerine **yarışmak** önem kazanır.

Toplumların cansız, isteksiz, bezgin, yılgın ve mücadele gücünden yoksun olması toplum kalkınmasına en büyük darbeyi vurur. Toplumsal kalkınmayı -gerçek anlamda gelişmeyi- üstün insanlık duyguları ile dolu dinamik insanlar gerçekleştirebilirler. Bu insanlar "**sportmen**" diye tanımladığımız seçkin, sağlıklı ve moral güçleri üstün kişilerdir.

İleri uygarlığa ulaşabilmemiz için doğanın bizlere verdiği mükemmel insan varlığını en üst düzeyde verim için geliştirerek gençlerimizin tümünü beden ve ruh açısından sağlıklı olarak yetiştiremiyorsak, dönüp geriye bakmalı ve nerede hata yaptığımızı araştırıp bulmalıyız. ●

BULMACA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1							■					
2				■							■	
3									■			
4							■					
5		■		■						■		
6	■							■				
7						■						
8			■		■							■
9								■				
10					■				■		■	
11						■				■		
12			■						■			

SOLDAN SAĞA:

1—Yıldızların belli bir zamandaki yerlerini gösteren çizelge - Gemide yelkenlerin açılması. 2—Tavır, davranış - Bir şeyi sevmeye, istemeye ya da yapmaya içten yönelme. 3—Japonlarda karnını bıçakla deşmek yoluyla kendini öldürme - Muğla iline bağlı bir ilçe. 4—Bir yerde oturma, eğleşme - Cem Sultan'a Avrupalılarca verilen ad. 5—Bir deri hastalığı - Ayak (Eski dilden). 6—Basamak, aşama - Anlayış. 7—Vaktiyle yeniçerilere verilen mevacibin dördüncü üç aylığı - Üzerine iplik, tel, şerit gibi şeyler sarılan, ekseni boyunca delik silindir. 8—Akıl - Taşıtlarda yükün yükseklik ölçüsü. 9—Batı Afrika'da bir ülke - Tarih öncesi göl evleri topluluğu. 10—Sosyolojide bir kabilenin ya da boyun bölündüğü iki veya daha çok parçadan her biri - Tarih öncesine dayanan efsane. 11—Bir şeyin sınırını yapan çizgi - Yön, taraf - Rey. 12—Kar renginde olan beyaz - Soluk - Büyükler, çet.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:

1—Ağı, sem - Bir Güneydoğu Afrika ülkesi olan Zambia'nın başkenti. 2—Nezir - Bir şeyin gelirini satın alma işi, iltizam. 3—Söz dinlemeyen, rahat durmayan, yasak edilen şeyleri yapmakta ayak direyen çocuk - Ekmek, nimet (Eski dilden). 4—Kimyada amerikyumun simgesi - Dolaşım, dönme (Eski dilden). 5—Sincap - Müzikte bir nota. 6—Eğitme yollarını gösteren bilim - Tasa, kaygı. 7—Kimyada iridyumun simgesi - Erzincan iline bağlı bir ilçe. 8—Tropikal bölgelerdeki denizlerde kesiksiz esen birtakım rüzgârların adı - Su (Eski dilden) - Ağıza götürülerek içindekini içmeye yarayan yayvan maden kap. 9—Müzikte bir nota - Piyasada etki ya da tepki. 10—Boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm - İnce bir duygu gösteren. 11—Bir çeşit talk - Küçük bitkilere verilen genel ad. 12—Balık avlamakta ya da odun taşımakta kullanılan büyük kayık - Azıklar dışında, insanın yaşaması için gerekli olan, taşınabilen şeyler.

Çözümü 46. Sayfada

TASARRUFU ÖNGÖREN POLİTİKA İLE ÇELİŞMEK

KIVIR kıvır sarı saçlı 5-6 yaşlarındaki çocuk bakkal dükkanından içeri girip,

"— **Bakkal amca**" dedi... Durdu bir süre. Aklından geçeni dile getirememenin sıkıntısı içindeydi. Ağzını, açtı, bir şeyler söylemek istedi, beceremedi. Ve ekledi...

"— **Hani televizyonda dün akşam vardı ya... İşte ondan versene bana**" Avucunun içinde buruş buruş olmuş 20 liralığı uzattı... Bakkal bunun benzeri pek çok olayı yaşadığı için, çocuğun ne demek istediğini biliyordu ve tezgahın arkasındaki raflardan istenileni alarak uzattı...

Bu olay ister istemez, Radyo ve Televizyon reklamları üzerine yapılmış bir araştırmanın giriş bölümünün hatırlanmasına neden olmaktadır. Şöyledir araştırmanın giriş bölümü:

"— **Reklamlar'ın, TRT'ye küçümsenemeyecek gelirler sağladığı bilinmekle beraber, bu reklamların temelde tüketimi arttırıcı nitelikte olduğu, bu haliyle her alanda tasarrufu öngören devlet politikası ile çeliştiği dikkatlerden kaçırılamaz...**"

Ve raporun içinde, İskandinav ülkelerinde tüketim eğilimlerini kamçılamamak için TV'de bu tip reklamların yasaklandığı da kaydediliyordu.

Araştırmanın bazı pragrafları ise şöyleydi:

"— **Kamuoyunu etkileme ve çoğunluğun davranışını biçimleme bakımından özenle kullanılması gereken, etkinliği tartışılmaz kitle haberleşme araçlarının kamu yararı öne alınarak kullanılması, küçük ve sınırlı çıkarlar için çoğunluğun yanıltılmaması, TRT'yi yönetenler için, gözardı edilmemesi gereken, bir zorunluluktur.**"

Bazı konularda doğru bilgiler edinme olanağı iyice sınırlı olan kitleleri, küçük grupların kâr ve çıkarlarını büyütebilmek için, reklam yolu ile aldatılmaktan ve yanıltılmaktan esirgemek gerekir.

Reklamların TRT'ye küçümsenmeyecek gelirler sağladığı bilinmekle beraber, temelde tüketimi arttırıcı nitelikte olduğu, bu haliyle her alanda tasarrufu öngören devlet politikası ile çeliştiği dikkatlerden kaçırılamaz

Her şeyin en geniş anlamda piyasa ilişkilerine bırakıldığı aşırı liberal ekonomilerde bile, toplumun sağlığı ve esenliği ile ilgili konularda titizlik gösterilmekte, yalan ve yanlışların reklamlara yansımasına göz yumulmamaktadır. Malını tanıtmak ve bilimsel gerçeklerle sınırlı bir şekilde öğerek sürüm sağlamak herkesin hakkı olmakla beraber, abartılmış sözcükler ve gerçeklerle çatışan spotlar metinlerden çıkarılmakta, böylece haksız rekabet önlenirken, toplumun aldatılmasıda engellenmektedir. Radyo TV ve bir kısım basında gözlenen reklamlar değerlendirilmek gerekirse, Türkiye, bankalar, tras losyonları, kolonya ve lavantalar ile deterjan ve herbiri bir diğerinin aşağı yukarı benzeri olan kolalı gazozlar, diş macunları, jilet ve çeşit çeşit bisküvilerden başka sorunu olmayan garip bir ülke sanılabilir.

Oysa reklamı yapılan ve oldukça pahalı satılan bir dizi yiyecek, bilimsel olmayan anlatımıyle tek yanlı ve dengesiz beslenmeye neden olabilecek boş kalori kaynaklarından oluşmaktadır. Abartılmış ve gerçeği ustaca maskeleyen spotlar ve bir takım görüntülerle izleyen yaşamak ve çalışmak için gerekli olduğu bilinen bütün besin yapı taşlarını ihtiva eder gösterilmeye çalışılan bir takım yiyecek ve içeceklerin gerçek niteliklerinin ta-

REKLAMLAR: Ekranlarda görülen reklamların gerektiği biçimde ve ulusal politikaya oygun olup olmadığı konusunda yeterli denetimden geçtiğini acaba TRT savunabilir mi?

nıtılması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Hemen bir örnek vermek gerekirse, belirli bir öğrenim görmüş herkes bilir ki ısıtılan herhangi bir sıvı içindeki "C" vitamini büyük oranda yok olur. Yine herkes bilir ki, boyalı ya da boyasız gazozlardan süt ve ayranın yanında sağlık ve yarar açısından söz edilemez.

Özellikle TV reklamlarında bir çeşit "**Koşullandırma**" yöntemi ile arka arkaya gösterilen, slayt'lar ve verilen spotların gerçekle ilgi derecesini saptamak zor iş değildir.

Reklamı edilen çeşitli besin maddelerinin tüzük ve yasalarda yerini bulmak olanaksızdır. Oysa yasa ve tüzükler belirtilen özellikleri taşımayan besin maddelerinin kullanımını yasaklamıştır.

ABD'de özerk bir kuruluş olan "**Food and Drug Administration**" (Besin ve İlaç Kurumu) toplum sağlığı bakımından sakıncalı gördüğü her türlü gıda ve ilaç maddesinin kullanımını yasaklama ötesinde, terkibi ve etkileri etiketinde bilimsel doğrulara uygun biçimde belirlenmeyen herşeyin satışını, aldatmaya kaçan reklamları yasaklamaktadır. Sadece tüketimi ve kârı artırmak için gerçeğe aykırı spotlarla reklam yarışının sürdürüldüğü başka bir batılı ülke bulmak mümkün değildir.

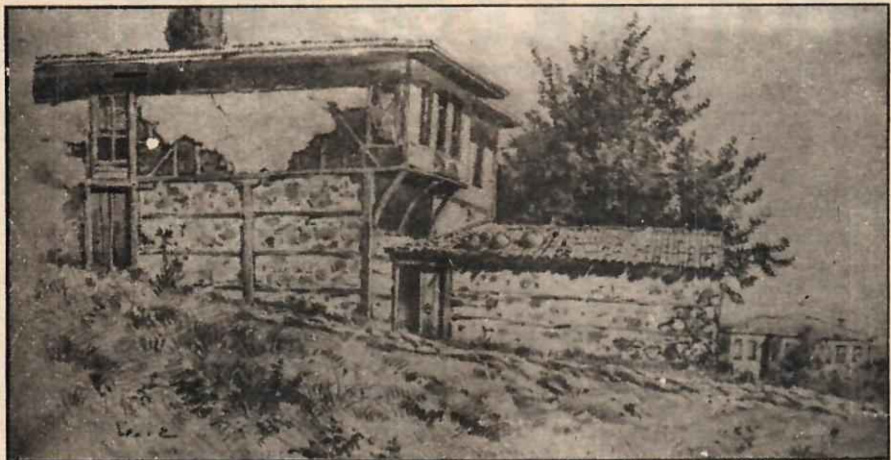
Ancak gerçeğe aykırı ve bilimsel yanıyla hafif reklamlar önemli bir sorun olmaya ve kamuoyunu tüketimi artırıcı doğrultuda koşullandırmayı sürdürüyorlar. Tasarrufa yönelmemiz gereken bu dönemde, hem tüketimi artırdığı ve hem de kamuoyunu yanılttığı gerekçesiyle bu konu üzerinde önemle durulmalıdır.

TRT halkın ödediği vergilerle işleyen bir kuruluştur. Halkın parası ile yaşamını sürdüren bir kurumun. halkın çıkarlarını gözetmesi ve halkın aldatılmasına aracı olmaması kadar doğal bir şey olamaz. Firma ve reklamcılar bazı gerçekleri söylemeyebilirler. Fakat, TRT nasıl trafik konusunda halkı uyarıp eğitmeye çalışıyorsa, reklamlar konusunda da kendine düşen görevi yerine getirmelidir. ●

Bulmacanın Çözümü

SOLDAN SAĞA: 1 - Zayiçe, Amora. 2 - Eda, Eğilim. 3 - Harakiri, Ula. 4 - İkamet, Zizim. 5 - Liken, Pa. 6 - Kademe, İzan, 7 - Lezez, Makara. 8 - Us, Gabari. 9 - Senegal, Site. 10 - Anar, Mit. 11 - Kenar, Yan, Oy. 12 - Ak, Nefes, Ata.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1 - Zehir, Lusaka. 2 - Adak, Kesenek. 3 - Yaramaz, Nan. 4 - Am, Deveran. 5 - Çekelez, Re. 6 - Eğitim, Gam. 7 - İr, Kemaliye. 8 - Alize, Ab, Tas. 9 - Mi, İnikas. 10 - Omuz, Zarif. 11 - Liparit, Ot. 12 - Alaman, Eşya.

HOCA ALİ RIZA: Ölümünden bu yana 50 yıl geçti. Onun sanat değeri giderek arttı. İşte O'ndan "Üsküdar'dan bir görüntü".

RESİM

HOCA ALİ RIZA'NIN SANATI

ANKARA'da büyük Türk ressamı Hoca Ali Rıza'nın taşbasmalarından oluşan bir resim sergisi açıldı.

Hoca Ali Rıza, resimde doğa görüntüsünün en başarılı örneklerini veren ressamlarımızdan biridir.

1864'de doğan Hoca Ali Rıza, Mekteb-i Harbiye-i Şahane'den mezun olduktan sonra, uzun süre öğretmenlik yaptı. Öğretmenliği sırasında öğrencileriyle yürekten ilgilendiği, onlarla kaynaştığı içindir ki ona hep "Hoca" denildi.

Hoca Ali Rıza'nın öğretmenlik yıllarında resim derslerinde büyük ölçüde basılı örneklerden resim yapılırdı; Hoca Ali Rıza'nın da öğrenciler için pekçok taşbaskısı örnekler hazırladığı bilinir.

Ancak yine o zamanlarda resmi doğaya bakarak yapma eğilimi de gelişmeğe başlamıştı. Öğrencilere, basılı örneklerden olduğu kadar, çanak, kâse, vazo gibi eşyanın da resmini yaptırarak, onları doğaya hazırlarlardı.

Hoca Ali Rıza hayalî resimler de yaptı. Ama doğrudan doğaya bakarak yaptığı yağlı boya resimlerinde, başlangıçta, kalın yağlı boya tabakası, koyu ama sıcak renkler ve seçtiği konularla da insanı sarıveren sıcacık bir hava vardır.

Suluboya resimin de ustası olan Hoca Ali Rıza, sonraları, yağlıboyada da, suluboyayı andıran ince bir boya tabakasıyla çalışmış ve yine suluboyayı andıran tatlı ve hafif renkleriyle çalıştığı İstanbul manzaraları, onu aranan bir ressam durumuna getirdi. Özellikle iki tarafı ahşap binalı Arnavut kaldırımı sokaklarıyla zamanın İstanbul görüntüleri, o devirde çok beyenildiği gibi, bugün de sanat değerinden hiçbir şey yitirmedi.

Çok verimli bir ressam olan Hoca Ali Rıza'nın üslûbundaki rahatlık'da onu devrin öteki bazı ressamlarından ayırır.

Hoca Ali Rıza, adetâ, Batı resiminin yeni girdiği bir ülkede değil de, o resimin kültürü içinde yetişmiş bir ressam gibidir. Bu özelliğini ve yeteneğini, kendi ülkesinin ve İstanbul'unun sıcak görüntüleriyle ortaya koyması, yalnız Hoca Ali Rıza'nın kendisini değil, Batı resimini de halkımıza benimsetmekte önemli bir etken oldu.

Ölümünden bu yana elli yılı aşkın zaman geçtiği hâlde, zaman onun sanat değirini azaltmadı, artırdı.

Büyük sanatçının taşbaskısı bazı resimleri, başkette, Mithatpaşa Caddesi 24 numarada Evrensel Kitabevi Sanat Galerisinde sergileniyor. ●

İTHALAT ve İHRACAT BİR ÖZEN İŞİDİR

Biokimya bir
uzmanlık dalıdır.
Özen ister, bioşimi.
İhracat da
bir uzmanlık
dalıdır, ithalat da...

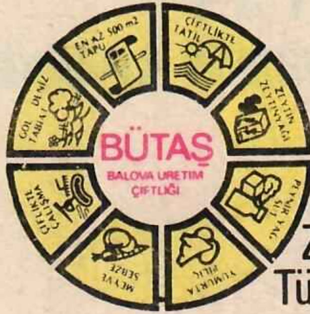
Alıp, satmak da
ayrı bir özen ister.

Bioşimik reaktifler,
Kan grup test serumları
Romatizma teşhis
miyarları
Analitik kimyevi maddeler
Laboratuar cam malzemeleri
alım - satımı bizim konumuzdur.

Laboratuarda Huzur

Adres : Sanayi Cad. 12/3
Ulus - Ankara
Tel : 11 57 69 - 10 97 67
Telex : 42 894 Ütay-Tr

Ev Hanımları, Subaylar, Emekliler, Doktorlar
Sanatçılar, Gazeteciler, Öğretmenler, Mühendisler
Ziraatçiler, Uzmanlar, Çiftçiler, Öğretim Üyeleri
Tüccarlar, Esnaf, İşçiler, Memurlar

YÜZLERCE KİŞİ BİRARAYA GELDİK

Ege'de Bafa Gölü yakınında, ortaklaşa

ÇİFTLİK KURDUK ÜRETİME BAŞLADIK

SİZ DE KATILIN ÇİFTLİĞİNİZ OLSUN

- TAPUNUZU ALACAKSINIZ
  YERİNİZ SÜREKLİ KIYMETLENECEK
- ÇİFTLİK ÜRÜNLERİ
  ÜCRETSİZ KÂR OLARAK VERİLECEK
- ÇİFTLİKTE DEVRELİ OLARAK
  TATİLDE ÜCRETSİZ KALACAKSINIZ
- AYRICA İŞLETİCİ ANONİM ŞİRKETE ORTAK OLUP
  HİSSE SENEDİ ALACAKSINIZ
- TÜM GELİŞMELER DERGİMİZLE SÜREKLİ DUYURULACAK

500 m^2 tapulu bir pay peşin 50 bin TL.
10 bin TL. peşin 20 ay 2500 TL. taksitle 60 bin TL.
(Ayrıca, işletme, tesisler ve tüm yatırımlar için bir kereye mahsus şirket ortaklık payı 10 bin TL. alınır. Taksitle de ödenebilir.)

ortaklık işlemleri, enteresan uygulamamız için ücretsiz Broşürümüzü isteyiniz

BÜTAŞ / BALOVA ÜRETİM ÇİFTLİĞİ MERKEZ Gazi Mustafa Kemal Bul. 17/5 Kızılay - ANKARA TEL : 29 81 94 - 30 26 42

İstanbul İrtibat Büroları Bil-Par : Yeni Tarlabaşı Cad. 8 Gökçay Han Kat : 2 Taksim Tel : 45 28 57 - 45 39 55 - 48 63 12
Gelişim Pazarlama : Selim Paşa sk. 37 Deliçay İşhanı Kat : 2/15 Aksaray Tel : 28 33 90 - 28 33 91 / 15 İST.

İzmir İrtibat Büroları Ketencioğlu Ticaret : Fevzipaşa Bul. 17 Azim Han Kat : 6 No : 604 Tel : 14 23 76 - 25 35 26 gece 15 49 64
Nurgün Ofis : İstasyon cad. 1717 sk. Vakıf Han Kat. 2 No : 204 Karşıyaka Tel : 23 10 91 - 23 07 36

DİKKAT : İrtibat Büromuz olan yerlerde, peşinat tutarını aşağıdaki banka hesaplarımızdan birine yatırdıktan sonra makbuz suretiyle bürolarda diğer işlemler bizzat tamamlanabilir. Veya mektupla merkez büro adresimize başvurulur. Banka dışında elden para alınmaz.

BALOVA ÜRETİM ÇİFTLİĞİ İÇİN PEŞİNATI YATIRABİLECEĞİNİZ BANKA HESAP NUMARALARIMIZ :
* TÖBANK Yenişehir Şb. H. No : 794 Ankara * YAPI KREDİ BANKASI Sıhhiye Şb. H. No : 552/57 Ankara

poyrazlar